"cogito ergo sum"

HAYAL ET

Eylül 2021

Para ile Satılmaz. Resimli Mecmua

sayı 50

#sosyalmesafeyikoru

SAGLIKLI KAL!

Sokaktaki canlar için
kapınızın önüne
bir kap yemek ve
su koymayı da unutmayınız.

Fakabasmaz Zihni

Kanlı Balta

Tüm Heyecanı ile
Devam Ediyor.

Bir Tarihçinin Kitaplığından Anekdotlar

Sidera'nın Dünyası

Kelimelerin Arka Yüzü

Comic Sohbet

ÇİZGİLİ BULMACA

SEYAHAT TEFRİKA

Çocuk Dergileri Sözlüğü Tina

ÇİZGİ ROMAN

ÖYKÜLER

Atilla Bilgen, Bünyamin Tan, Gülhan D Sevinç, Korkmaz Uluçay, Mehmet Kaan Sevinç, Elvan Adıgüzel, Sevcan Mutlu, Sibel Çelikel,

Hayal'et Resimli Mecmua Eylül 2021

Sayı: 50

Kurucu-Yayın Yönetmeni-Editör
Mehmet Kaan Sevinç

Yayın Danışmanı
Süheyl Toktan

Yayın Kurulu
Atilla Bilgen - Bünyamin Tan
Elvan Adıgüzel - Gülhan D Sevinç
Mehmet Dal- Mesut Ekener
Murat Yapıcıer -Sibel Çelikel

"50'inci Sayının İşlerinin Oluşturulmasında Emeği Geçen Arkadaşlarımız"

Atilla Bilgen - Bünyamin Tan
Gülhan D Sevinç - Korkmaz Uluçay
Mehmet Kaan Sevinç - Elvan Adıgüzel
Sevcan Mutlu - Sibel Çelikel
Züleyha Ekici

Kapak İllüstrasyonu
Mehmet Kaan Sevinç

Grafik Tasarım
Gülhan D Sevinç

e-Mail
hayaleteposta@gmail.com

Hayal'et Resimli Mecmua
imece usul ile bila bedel hazırlanmaktadır.
Para ile satılmaz.

Editörden

Huzur denilen o şeyin, her santimetresine ihtiyacım var. Bana biraz bahar gerekiyor, çok üşüdüm. / **Maksim Gorki**

Huzur denilen o şeyin, her santimetresine ihtiyacımız var. Bize biraz tatil gerekiyor gerekiyor, çok yorulduk. / **Hayal'et Resimli Mecmua**

Herkese iyi okumalar...

İçeri...

İllüstrasyon: Mehmet Kaan Sevinç

Kitabın zarfın içine konması sosyal medyada tartışmalara neden oldu.

İNGILIZ YAZARIN KITABI, MÜSTEHCEN OLDUĞU GEREKÇESIYLE ZARF IÇINDE SATILACAK

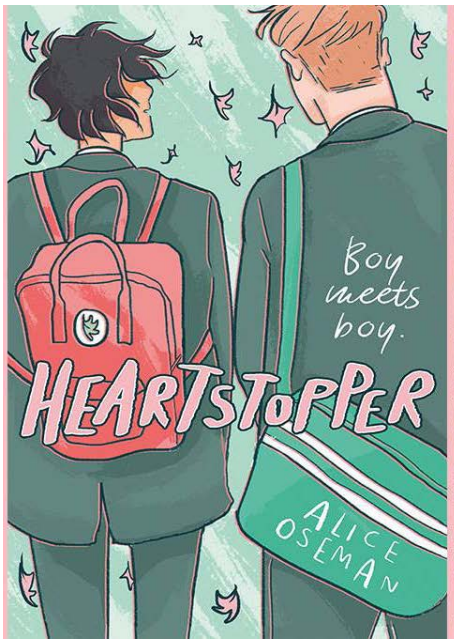

İngiliz yazar Alice Oseman'ın 'Kalp Çarpıntısı' adlı kitabı, Türkiye'deki kitapçılarda artık zarf içinde satılacak.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu kararıyla; İngiliz yazar Alice Oseman'ın 'Kalp Çarpıntısı' adlı kitabı "çocuklar için zararlı içeriklere sahip olduğu" gerekçesiyle muzır ve müstehcen ilan edildi. Karar, Resmi Gazete'de yayımlandı.

İngiliz yazar Alice Oseman'ın 'Kalp Çarpıntısı' adlı kitabı "çocuklar için zararlı içeriklere sahip olduğu" gerekçesiyle muzır ve müstehcen ilan edilmişti.

Söz konusu karar, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu kararı ile Resmi Gazete'de yayımlanmıştı.

Karardan sonra söz konusu kitap 18 yaşından büyüklere kapalı zarf içine satılmaya başlandı.

Zarfın üzerinde "Küçüklere zararlıdır" notu yazarken, kitabın cildi de yine zarfın üzerinde yazıyor.

Kitabın zarfın içine konması sosyal medyada tartışmalara neden oldu.

NFT: Sahte Banksy eseri, bir hacker tarafından sanatçının internet sitesi üzerinden satıldı

NFT (non-fungible token) sertifikaları, dijital bir sanat eserinin orijinalliğini belgeliyor.

İngiltere'de bir bilgisayar korsanı, dünyaca ünlü sokak sanatçısı Banksy'nin resmi internet sitesi üzerinden bir NFT müzayedesi düzenleyerek 244 bin sterline (2 milyon 800 bin TL) sanatçıya ait olmayan sahte bir eser sattı.

Banksy'nin ekibi BBC'ye "hiçbir Banksy eserinin NFT müzayedesinde olmadığı" açıklamasını yaptı.

NFT (non-fungible token) sertifikaları, dijital bir sanat eserinin orijinalliğini belgeliyor. Alıcılar fiziksel bir sanat eserini yıllar sonra daha yüksek bir fiyata satabildiği gibi NFT sertifikalarını da aynı şekilde satabiliyor.

Kandırılan Banksy hayranı, dünyaca ünlü graffiti sanatçısının ilk NFT'sini satın aldığını düşündüğünü söyledi.

İsminin açıklanmasını istemeyen 30'lu yaşlarında olan kişi, Twitter'dan gelen mesajlarla dolandırıldığını fark ettiğini ve özenle hazırlanmış bir dolandırıcılığın kurbanı olduğunu dile getirdi.

Kaynak:bbc.com

BANKSY'NIN MÜZAYEDE SONUNDA 'PARÇALANAN' ESERI YENIDEN AÇIK ARTIRMAYLA SATILACAK

Eseri açık artırmada satın alan koleksiyoncu, 1 milyon 100 bin sterlin ödemişti.

Dünyaca ünlü İngiliz sokak sanatçısı Banksy'nin daha önce 'Kırmızı Balonlu Kız' adını taşıyan ve müzayedede satıldıktan sonra kısmen parçalanan eseri, şimdi 'Çöpteki Aşk' adıyla Ekim ayında yeniden açık artırmaya çıkmaya hazırlanıyor.

Aykırı duruşu ve çarpıcı duvar resimleriyle tanınan Banksy, 'Kırmızı Balonlu Kız' adlı eserinin, 2018 yılında Sotheby's müzayede salonunda satıldıktan hemen sonra, çerçevesine yerleştirilimiş kesme cihazıyla kendisini imha etmeye başlamasıyla sanat dünyasını bir kez daha sarsmıştı.

Eseri açık artırmada satın alan koleksiyoncu, 1 milyon 100 bin sterlin ödemişti.

Tuvalin alt yarısı kalın kenarlı çerçeveye gizlenmiş doğrama mekanizması tarafından lime lime edilmiş ve geriye sadece beyaz fon üzerinde tek bir kırmızı balon olan kısım kalmıştı.

'Kırmızı Balonlu Kız'ın kendisini parçalayışı izleyicileri şaşkına çevirmiş, Banksy de bu anın videosunu Instagram sayfasından Picasso'nun "Yok etme dürtüsü de yaratıcı bir dürtüdür" alıntısıyla paylaşmıştı.

Kaynak:bbc.com

Ağustos yirmi iki, dediler "USTAN ÖLMÜŞ'" Çok komiksin Azrail, Turgut Uyar ölür mü?

Ferhan ŞENSOY

Ustaya Veda...

beraber çizelim

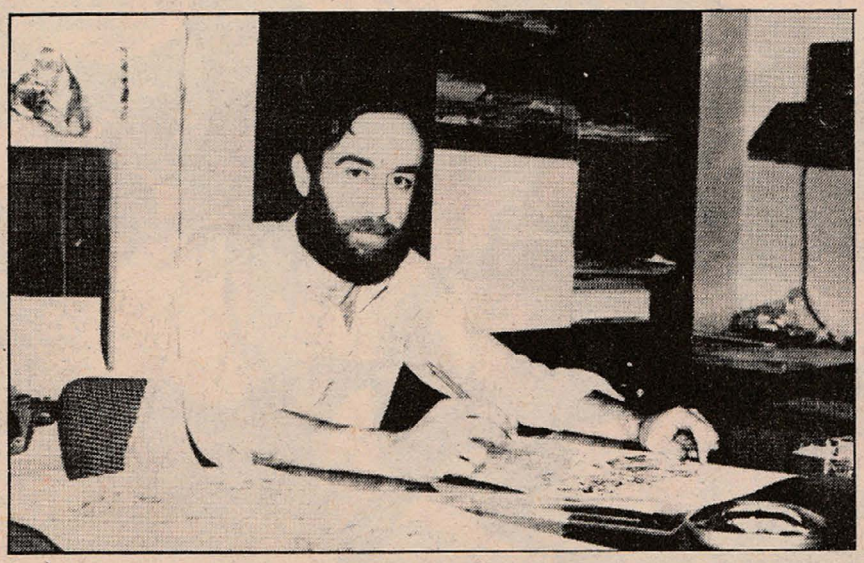

KENDİ DİLİYLE TALÂT GÜRELİ...

Arkadaşlar,
Bu sayımızda, severek tâkip ettiğiniz Hızır Bey'in çizeri Talât Güreli, size kendini tanıtıyor.

1947 yılında İstanbul'da doğmuşum. Babam eskiden biraz resim çizerdi. Bu merak bana ondan geçmiş olmalı. Okulda hep arka sıralarda oturmayı tercih ederdim. Hocalar ders anlatırken, onları dinlemez, ben resim çizerdim. Bu yüzden hiçbir zaman iyi bir öğrenci olamadım. Fakat yanlış anlaşılmasın, haylaz değildim. En çok sevdiğim dersler spor ve tarihti. Resim dersini sevmezdim, çünkü hocalar bu derste daha çok elişi yaptırıyorlardı. Neticede liseyi bitiremedim ve hiçbir resim öğrenimi de görmedim...

Askerden geldikten sonra 1971-72'de Gırgır dergisine girdim. 4 ay sonra oradan çıkıp, Gün gazetesine geçtim. Sonra Hürriyet'e, oradan da başka başka yerlere girip çalıştım. 1979'da Karakedi mizah dergisinde çalışırken Almanya'daki Bastei firmasından bir teklif aldım. 3 sene kadar Almanlara çizgi roman çizdikten sonra, yine Bâb-ı âli'ye dönüp, Çarşaf dergisine girdim. Sonra da Güneş'e, oradan da ayrılıp kendi başıma birkaç dergi çıkardım.

Türkiye Çocuk Dergisi, girdiğim son dergi. 2,5 yıldır burada çalışmaktayım. Bu müessesenin insanlara olan yakınlığı, diğerlerinden çok farklı. Temel esaslarından biri "gönül kazanmak" olduğu için, kimse kimseyi incitmez. Kimse kimseyi hor görmez ve herkes hoşgörüyle karşılanır. Bu yüzden de huzur içinde yaşayan bir aile havası var. Şüphesiz bu huzûru hepimiz, kıymetli büyüğümüz olan Enver Ören Ağabey'e borçluyuz.

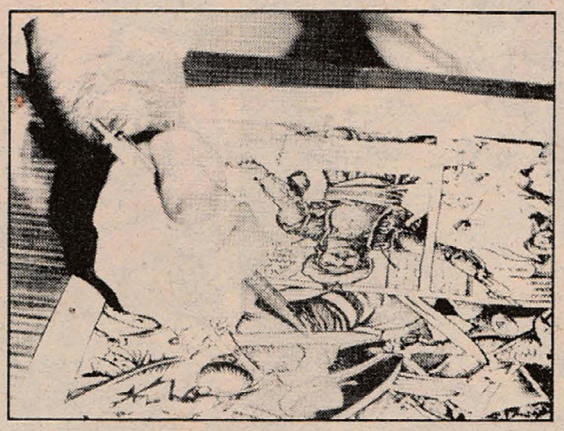

Dergideki bütün arkadaşların gayretiyle sizlere iyi bir dergi sunmaya çalışıyoruz. Bâzı eksiklerimizin de zamanla düzeleceği ümidindeyim. Burada sırası gelmişken, bana mektup gönderip te şahsen cevap yazamadığım kardeşlerimden özür dilemek isterim. İşlerimizin aşırı derecede çok olduğunu hatırlatırsam, bizleri hoş görürsünüz sanırım...

Mesleğim hakkında birkaç söz söyleyerek yazıyı bağlamak istiyorum.

Resimli Romancılık son derece zor bir iştir. İçinizde bu işe heves edenleriniz varsa, birçok sıkıntılara göğüs gereceklerini bilmelidirler. Benim beğendiğim çizerlere gelince: En başta Bülent Düzgit olmak üzere, Şevket Yalaz, Ergün Gündüz, Faruk Geç, Ersin Burak, Cemalettin Cem Ertürk, Sıtkı Kazancı, Mustafa Kocabaş ve şimdi Almanya'da resim yapan Ertuğrul Edirne'yi çok beğenirim. Renkçilerden Bedri Koraman, Yalçın Dağlı, Remzi Türemen ve Eralp Noyan da sevdiğim ressamlardır. Şimdilik bu kadar...

Sevgilerimle...

Türkiye Çocuk
1985-1986 - sayı 20

Bünyamin Tan

Uzunluğunu kestiremediği büyük dehlizlerle donanmış bu yeraltı labirentinde peyniri bulmak için dolanıp duran bir fare gibiydi. Kendine ve bu dünyaya yabancılaşmış yeraltı şehrinin yalnızlığına set çeken bu yapıyı aşmanın kolay olmayacağını sezdi. Nicedir hikâyesini duyduğu bu yeri bulmak için verdiği onca emeğe değmişti. Sonunda başarmıştı; ama asıl iş bundan sonra başlıyordu.

SAKLI ŞEHİR

Kazmayla yerinden oynattığı çift başlı kartal sembolü nakşedilmiş kayanın ardından yüzüne vuran kokuyla yüzü ekşidi. Dirsek içini burnuna siper edip kötü kokunun temiz havayla bir süre yer değiştirmesini bekledi. Koku iyice geçince aralıktan ıssızlığın ve boşluk hissinin hâkim olduğu karanlık dehlize gözlerini dikti. Gizemli bir geçmişin tekinsiz bir geleceğe uzandığı, daha önce sahiplerinden başka kimsenin ayak basmadığı bu yeri ilk keşfeden olmanın hazzını yaşadı bir süre. Başına fenerli baretini takıp portatif araç gereçlerini

tıkıştırdığı çantasını yüklendikten sonra bir başına içeri daldı.

Uzunluğunu kestiremediği büyük dehlizlerle donanmış bu yeraltı labirentinde peyniri bulmak için dolanıp duran bir fare gibiydi. Kendine ve bu dünyaya yabancılaşmış yeraltı şehrinin yalnızlığına set çeken bu yapıyı aşmanın kolay olmayacağını sezdi. Nicedir hikâyesini duyduğu bu yeri bulmak için verdiği onca emeğe değmişti. Sonunda başarmıştı; ama asıl iş bundan sonra başlıyordu.

Bu devasa yeraltı şehrinin girişi, sık orman örtüsünün ve karmaşık mağara ağlarının arasında öyle saklı bir durumdaydı ki tabiat ananın onu beni âdemden saklamak ve korumak için çok çabaladığı düşünülebilirdi. Zümrütlerle süslü bir toprak parçasının altına efsanelere konu olan yeraltı şehrini kimlerin inşa ettiği ise meçhuldü. Hatta böyle bir şehrin gerçekten var olduğuna dair tartışmalarda çoğu bilim insanı bu anlatıların alegoriden ibaret olduğunu savunmuşlardı. Ama şimdi, somut bir gerçeklik olarak karşısında durduğundan bu şehrin varoluşsal bir yalnızlığa terk edilmiş hâlde köşesine çekilerek kendini dinlediğini düşünüyordu.

Ayağının altındaki toprağın çıkardığı kart kurt sesleri, boş dehliz duvarlarında yankılandıkça içindeki yalnızlık hissi daha da güçleniyordu. Duvarlarda ne bir betimleme, ne de bir sembole veya yazıta denk geldi. Bunca zahmete katlanıp kendilerinden geleceğe bir mesaj bırakmayan insanların kim olabileceklerini düşünüp dururken bir süredir aynı yerlerden geçip gitmekte olduğunu fark etti. Ya da ona mı öyle gelmişti? Hemen yanı başındaki duvarın yüzeyindeki nişleri ve içindeki kafataslarını daha önce görmemiş miydi?

Durup mantıklı düşünmeye ve muhakemesini kaybetmeden hareket etmeye karar verdi. Sırtındaki yük de onu epey yorduğundan bir süre dinlenmenin iyi olacağını düşündü. Çantadan çıkardığı suyunu yudumlarken bir yandan da baretindeki fenerin ışığıyla aydınlattığı kafataslarını inceliyordu. Gözüne ilişen bir detay dikkatini cezbetti. Bir kafatasının sağ üst köşesinde trefinasyon deliği vardı sanki. Önce herhangi bir sebeple oluşmuş bir yaralanma olayına ait iz olduğunu düşündü. Yerinden kalkıp yakından bakmak istedi. Böylece ne olduğunu tam olarak anlayabilirdi.

Kafatasını eline alır almaz az evvelki şaşkınlık hissi yine zihnini işgal etti. Bunlar gerçekten de trefinasyon delikleriydi. Bu, şiddetli baş ağrılarını ve migren nöbetlerini tedavi etmek için kullanılan bir cerrahi operasyondu. Hatta ortaçağ Avrupa'sında içine şeytan veya cin girdiğine inanılan insanlara da uygulandığını okumuştu ve bildiği kadarıyla yedi bin yıllık bir geçmişi vardı. Aldığı kafatasını yerine koyduktan sonra diğer nişlerdeki kafataslarını incelemeye başladı. Hepsinde aynı işleme ait delikler mevcuttu. Karşılaştığı bu durum onu biraz ürkütse de merak duygusu galebe geliyordu. Bu insanlara, bu işlem ne amaçla uygulanmıştı? Tıbbi mi yoksa spiritüel mi? Ve daha

MEHMET KAAN SEVİNÇ

İllüstrasyon: Mehmet Kaan Sevinç

da önemlisi hepsini neden aynı yerde muhafaza etme gereği duymuşlardı?

Tıbbi nedenlerle uygulansa hepsinin aynı yerde saklanmasının bir mantığı yoktu. İkinci ihtimal daha ağır geldi dimağında. Yeraltı sakinleri, istilacı ruhların ele geçirdiği insanları belli ki kurtarmaya çalışmış, başarılı olamayınca kötü ruhları bu labirent dehlizlere hapsederek yaşam alanlarından uzak kalmalarını istemiş olmalılardı. O hâlde burası bir giriş değildi, lanetlenmiş ruhların hapsedildiği bir mezbelelikti ve karanlığın sahiplerine terk edilmişti.

Çantasından çıkardığı fotoğraf makinesiyle birkaç fotoğraf karesi almak için yerini aldı. Tam deklanşöre bastığında patlayan flaş ışığının dehlizin köşesinde, karanlığın içindeki şekilsiz bir ucubenin suretini belli belirsiz aydınlattığını fark ettiğinde iliklerinde bir buz kitlesi dolanmaya başladı. Bu defa objektifi o karanlık bölgeye yöneltip tekrar deklanşöre bastığında ayak parmaklarından başının tam ortasına doğru dehşet duygusu, bir şimşek hızıyla vücudunu sarsarak hücum etti.

Flaş patladığı anda bir sürü tek ayaklı, tek gözlü, kel ve habis bakışlar atan çirkin yaratığın kendisini izlemekte olduğunu görmüştü. Kurbanlarının kendilerini fark ettiğini anladıklarında ise demirden dişleriyle metalik sesler çıkararak üzerine doğru yürümeye başladılar.

Gördüğü bu şeylerin üzerine doğru seğirttiğini görür görmez koşmaya başladı. Bir an önce geldiği yolu bulup bu meşum mekândan kurtulmaktan başka bir şey düşünemiyordu. Bir yandan da tüm gücünü, bilmediği bu şeytanetlerden kaçabilmek amacıyla koşarak tüketmeye başladı. Onlardan kurtulabilmek için baretinin fenerini söndürdü. Gözüne kestirdiği bir başka dehlize dalıp büyük dehlizden biraz uzakta duvara yaslanarak soluklanmaya başladı.

O sırada büyük dehlizdeki zeminden kulağına ulaşan ses titreşimleri, yaptığı bu hamlenin işe yaradığını haber veriyordu. Onları atlatmıştı, anbean uzaklaşıyorlardı bulunduğu yerden.

Çevresini saran kuzguni karanlık, tenindeki gözeneklerden içine nüfuz ederek korku duygusunu besliyordu. Yeteri kadar soluklandığına kanaat getirdikten sonra doğrulup girdiği dehlizde yürümeye başladığında ayağı bir şeye takılıp yere kapaklandı. Düştüğü yerde bir şeylerin çatırdadığını duydu. Fenerini yakıp neye takıldığına baktığında içinde bulunduğu dehlizin lebalep insan iskeletleriyle dolu olduğunu gördü. En az bir düzine insanın iskeleti boylu boyunca uzanıyordu yattığı zeminde.

Sürünerek her bir iskeletin yanına ilerledi. Hepsinin kafatasını inceledi. Hiçbirinde trefinasyon deliğine rastlamadı. Fakat diğer kısımlarda diş izleri belirgin bir şekilde fark ediliyordu. Az evvel onu kovalayan o ucubelerin işi olmalıydı. Üstelik duvardaki nişlere yerleştirilmediklerine göre belli ki buraya sonradan gelenlere veya bu yapıyı inşa eden gizemli halka mensup insanlara

ait olmalıydılar. Kendisi de onlarla aynı akıbeti yaşamadan bir an evvel çıkmalıydı buradan. Tekrar fenerini söndürüp dehlizde yavaşça ilerlemeye başladı.

Fakat az evvel girdiği bu korku tünelinin çıkış kapısı olan aralığı bir türlü bulamıyordu. Referans ipi bağlamadığı için büyük bir pişmanlık duysa da bunun için kendisine kızmaya vakti yoktu. Bir an önce buradan çıkmalıydı. Ara ara fenerini yakıp nerede olduğunu kontrol ediyordu. Dönüp dolaşıp aynı noktaya geldiğini anlayınca zihnini çaresizlik hissi ele geçirdi. Biraz evvel sürünüp geçtiği yerdeki ize bakarken ağlamamak için kendini zor tutuyordu.

Tam arkasından gelen demirden dişlerin çıkardığı sesle irkildi. Dönüp baktığında az evvel peşinde dolaşan yaratıklardan biri, şeytani tınılar çıkararak diğerlerini çağırıyordu. Sürünmeyi bırakıp yeniden koşmaya başladığında ardı sıra onu takip eden sayısız yaratığın demirden dişlerinin çıkardığı şangırtılar yaklaşan ölümünü haber veriyordu.

Saptığı dar bir dehlizden karşı tarafa geçmekte iken gözüne ölgün gün ışığı çarptı. Aniden durabilmek için dehlizin duvarından güç alması gerekti. Öyle hızlı koşuyordu ki güç bela durmayı başarmıştı. Tanrının ona yardım ettiğini düşünmeye başladı. İşte, bu lanetli yere girmek için araladığı girişi sonunda bulmuştu. Fakat ona musallat olan yaratıkların curcunası ise gittikçe ona doğru yaklaşıyordu.

Arkasına son bir bakış atıp koşmaya başladı. Gün ışığına her yaklaştığında içindeki çaresizliğin karanlığı, yavaş yavaş kurtuluşun ışığına yerini bırakıyordu. Bir soluk alımı zaman kala bir tanesi onu paçasından yakalayıp baldırına kocaman bir ısırık attı. Can havliyle ileri atılıp aralıktan kendini dışarı attı. Yüzükoyun düştüğü yerde doğrulup ısırılan bacağına baktığında kan süzülen diş izlerini gördü. Ama onu ısıran yaratık ortalıkta yoktu.

Acaba bulundukları yeraltı dehlizlerinden çıkamıyorlar mıydı? Yarığın içinde de hiçbiri gözükmüyordu. Belli ki gün ışığı onları kaçırıyor olmalıydı. Derin bir soluk ağzından ve burun deliklerinden havaya karıştı. Dehşet duygusuyla gerilen yüzü gevşeyip gülmeye başladı.

Rahatlamanın verdiği cesaretle kendini sırtüstü yere bırakıp uzandığında kollarında ve bacaklarında güçlü ısırıklar hissetmeye başladı. Kolunun ve bacaklarının ısırılan bölgelerinden oluk oluk kanlar boşalıyordu. Can acısıyla çırpınmaya başlasa da gittikçe soluk alıp vermekte güçlük çekiyordu. Ciğerleri gittikçe küçülmeye ve çürümeye başlamıştı. Fakat ortada onu canlı canlı yiyen yaratıklardan eser yoktu. Bir süre sonra güçsüz birkaç kasılmadan başka bedeninde canlılıktan hiçbir eser kalmadı.

Sonra büyük bir güçle az evvel kendini dışarı attığı aralıktan tekrar içeriye sürüklendi. Bedeninin kalan yerlerini görünür oldukları karanlıkta yemeye devam ederlerken kayadan kapı, tüm azametiyle ve büyük bir gürültüyle eski yerine oturdu. Ondan geriye yeşil çimenlerin üzerindeki kan birikintisinden başka bir şey kalmamıştı.

ÇİZGİ ROMANLI BULMACA

Hazırlayan:
elvan adıgüzel

Üstte, 70'li yıllarda Lanciostory'de yayınlanmış "Yor" adlı çizgi romandan alınmış bir karemiz var. Her sayfası Juan Zanotto'nun eşsiz çizgileriyle bezenmiş bu güzel çizgi romanın dilimizde yayınlandığını hatırlamıyorum. Yayınlandıysa da kaçırmış olmalıyım. Sonraki yıllarda yaklaşık 600 sayfalık bir albüm haline getirilerek "Yor" ve "Yor e Hor" adlarıyla basımları yapıldı.

Sözü yeterince uzattık sanırım. Evet, bir fark bulmacası hazırladık sizlere. İki kare arasında 10 fark var. Kolay gelsin...

Sevcan Mutlu

BİR TARİHÇİNİN KİTAPLIĞINDAN ANEKDOTLAR

Kanuni Sultan Süleyman'ın Nikâhlı Eşi Hürrem Sultan

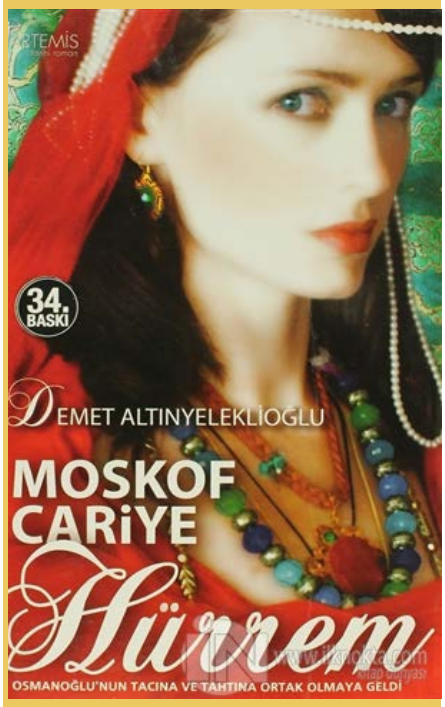

Bu romanların ilki, Solmaz Kâmuran'ın usta işi çevirisi ile İnkılâp Kitapevi Sanayi ve Ticaret A.Ş.'den çıkan ve sekizci baskısı incelenmiş olan Colin Falconer'in Bir Hürrem Masalı: Cehennem Kedisi ve Kanarya'dır.

Bir önceki sayıda, Osmanlı'nın onuncu ve en güçlü padişahı olarak kabul edilen Kanuni Sultan Süleyman ve onun döneminde öne çıkan diğer isimler ele alınmıştı. Adı geçen yazıda da Sultan Süleyman'ın nikâhlı eşi Hürrem Sultan'dan da kısaca bahsedilmiş ise de, yaklaşık iki yüzyıllık Osmanlı geleneğini boz-

durarak bir Osmanlı padişahının resmî olarak eşi olmayı başaran ve tarihte adı çok sık anılan bu kadın karakter ayrıca değerlendirilmelidir düşüncesi ile bu ayın yazısı da ona ayrılmıştır.

Bu bağlamda Hürrem Sultan hakkında bir inceleme yazısı oluşturulurken, klasik bir tarihi değerlendirme yapmak yerine; okunduğu zaman Osmanlı Sarayı, Harem ve o dönem hakkında farklı bir kapı açan, tarihsel kurgu üzerine yazılmış biri yerli biri yabancı iki roman üzerinden bir değerlendirme yapılacaktır. Bu romanların ilki, Solmaz Kâmuran'ın usta işi çevirisi ile İnkılâp Kitapevi Sanayi ve Ticaret A.Ş.'den çıkan ve sekizci baskısı incelenmiş olan Colin Falconer'in Bir Hürrem Masalı: Cehennem Kedisi ve Kanarya'dır. İkincisi ise, Demet Altınyeleklioğlu'nun Artemis Yayınları'ndan 2010'da çıkan on birinci basımı ele alınan Moskof Cariye Hürrem: Osmanoğlu'nun Tacına ve Tahtına Ortak Olmaya Geldi (yazının geri kalanında roman isimleri iki nokta ile ayrılan yere kadar kısaltılarak verilecektir) adlı romanıdır. Bu yazarın daha sonraki romanlarında da ana karakter olarak tarihte öne çıkan kadın karakterleri kullandığı görünmektedir. Örnek olarak, Hürrem Sultan'ın kızı Mihrimah, gelini Nurbanu, Padişah III. Mehmet'in gözdesi Safiye, Padişah I. Ahmet'in gözdesi ve IV. Murat ile I. İbrahim'in annesi Mahpeyker Kösem Sultan bunlardan akla ilk gelenlerdir.

Hürrem Sultan hakkında bu tarihsel iki kurgu roman üzerinden değerlendirme yapılırken, adı geçen iki romanın kısaca genel bir incelemesi ile birlikte ana karakterler hakkında karakter analizleri de yapılacaktır; özellikle Hürrem Sultan hakkında. Bu yapılırken iki roman arasındaki benzerlikler ve farklılıklar da belirlenmeye çalışılacaktır.

Öncelikle, pek çok yazar ve araştırmacının Osmanlı tarihinde hakkında belki de en az bilgi bulunan, adının da anlattığı üzere herkesin giremediği, saygı duyulan ve kutsal bir yer olarak değerlendirilen "Harem", edebiyat alanında da uzun zamandır popüler bir konudur. Yazarların harem hakkında merak duyması ve yaptıkları araştırmalar ile hayal güçlerini birleştirerek kaleme aldıkları romanların sayısı epey çok olmasına karşılık; bugüne kadar kaleme alınan akademik yayınların sayısı buna yetişemez sanırım. Bu noktada, kurgusal romanların tarihi karakterleri genel okuyucu kitlesine tanıtan ve tarihe duyulan ilgiyi arttıran bir etkisi olduğu da söylenebilir. Yukarıda belirtilen iki roman da epey hacimli olsa da akıcı ve heyecanlı diliyle, özellikle tarihe de meraklı bir okuyucu tarafından keyifle okunabilir.

İlk kitabın incelemesine geçmeden önce pek çok yerde padişahın bizzat kendisinin bu âşık olduğu cariyeye verdiği isim olarak belirtilen Hürrem'in bir sıfat olarak, aslı Arapça'da "hurrem", "güzel, güler yüzlü, güzel gözlü" anlamına geldiğini ifade edebiliriz. Demet Altınyeleklioğlu da romanında Sultan Süleyman'a bu sıfatın anlamını buna yakın şekilde ifade ettirmektedir. Yine aynı romanda, Batıda Hristiyan dünyasında ise, İstanbul'daki Venedik elçisi tarafından yazılan bir mektupta, elçinin bir kardinal ile görüşmesi sırasında bu kardinalin bizzat Hürrem'e verdiği isim olan "Roxalanne"in (dikenli gül) daha sonra yaygın şekilde kullanıldığı belirtilmektedir.

Colin Falconer, Bir Hürrem Masalı adlı romanında tarihi karakterler (Sultan Süleyman, Hürrem, İbrahim Paşa, vb.) ile kurgu karakterleri (Venedikli Julia Gonzaga, Ludovici ve daha sonra yolu Harem'de kızlar ağası olmaya kadar giden büyük bir değişime uğrayan Abbas, vb.) çok güzel bir araya getirmiş. Bir noktada bu kurgu karakterler sayesinde, Venedik'te başlayan ikinci bir hikâye de, İstanbul ve Osmanlı Sarayı ile birleşmiş ve okuyucuyu romanın sonuna kadar merak içinde bırakan bir unsur olmayı başarmıştır.

İnkılâp Kitabevi'nin "Tarihteki Kadınlar Dizisi" içerisinde

yayımlanan Bir Hürrem Masalı adlı roman, 1990 yılında Topkapı Sarayı'ndan aktarılan kısa bir bölümle başlamaktadır ve son söz de yine aynı tarihte İstanbul'da Sultan Süleyman ve Hürrem Sultan'ın mezarı başından okuyucuya bir seslenişle tamamlanmaktadır. Böylece yazar bu kurgu romanında geçmiş ve geleceği bağlamayı da bilmiştir.

571 sayfalık bu hacimli romanın ana karakterleri Hürrem dışında, Osmanlı Sultanı Süleyman, annesi Hafize Sultan, şehzadeliğinden beri gözdesi ve oğlu Şehzade Mustafa'nın annesi Gülbahar Haseki, Veziriazam Pargalı İbrahim Paşa, vb. olarak belirtilebilir. Ayrıca olaylar ilerledikçe Sultan Süleyman'ın veliaht şehzadesi Mustafa dışında, Hürrem'in - romanda bir ak hadımla birlikteliğinden olduğu belirtilen büyük oğlu- Selim, Bayezid, Mehmed ve Cihangir olmak üzere hükümdardan dört oğlu ile bunların başına gelenler de romanda yer almaktadır. Romanın gereken noktalarında, Sultan Süleyman'ın Hürrem'den olan kızı Mihrimah ve onun sayesinde Osmanlı'ya veziriazam olarak Hürrem'in rakiplerinden kurtulmasında büyük etkisi olduğu görülen Rüstem Paşa da bu hikâyedeki yerini almaktadır. Ana karakterleri besleyen daha pek çok yan karakter bulunmaktadır. Harem'in yerinin, Topkapı Sarayı'nda değil de Eski Saray'da olduğunun özellikle belirtilerek ele alınması yazarın çalışmalarında titiz davrandığının bir göstergesi kabul edilebilir. Bu Eski Saray, bugün İstanbul Üniversitesi'nin bulunduğu Bayezıt civarında olmalıdır. Bu romanda, genelde Sultan Süleyman ve Hürrem'in ilk çocukları olarak belirtilen Şehzade Mehmed'den pek bahsedilmemektedir. Sadece genç yaşta öldüğü belirtilmiş ve onun adına yapılan camiden bahsedilmiştir.

Romanda adı daha ilk sayfalardan itibaren genel olarak Hürrem olarak adlandırılan, Sultan Süleyman'ın 'Küçük Roksalan" diye de hitap ettiği, Harem'e zorla getirilen bir kız çocuğu, Sultan Süleyman'ın gözde cariyesi ve en sonunda da eşi olmuştur. Hürrem Sultan, Osmanlı'dan intikam alma planları yapan, çok zeki, diğer cariyelerden farklı, asi, hırslı, türlü oyunları ile sultanı etkileyen biri olarak kurgulanmış; Sultan Süleyman ve çocuklarına gerçek bir sevgisinin olmadığı da romana yansıtılmıştır. Hatta vücudunu korumak için hiçbir çocuğunu emzirmeyen bir karakter olarak verilmiştir. Tek gerçek duygusu beslediği kin ve onun sonucunda Osmanlı'dan alacağı intikamdır. Hürrem Sultan'ın Osmanlı Sarayı'nda başlıca üç düşmanı ya da rakibi bulunmaktadır ve bunlardan ikisi bu rekabetin bedelini canı ile ödemiştir: Veziriazam Pargalı İbrahim Paşa (1536) ve Şehzade Mustafa (1553). Sultanın eski gözdesi olan Gülbahar Haseki ise, evlat acısı ve unutulmuşlukla uzun hayatını sürgünde tamamlamıştır. Şehzade Mustafa'nın büyük bir ustalıkla hazırlanan tuzaklar sonucunda sultan tarafından katlettirilmesi, anneleri ayrı da olsa ağabeyini çok seven en küçük Şehzade Cihangir'in üzüntüden sarayda kendisini asması ile sonuçlanarak Sultan Süleyman'a bir evlat acısı daha yaşatmıştır.

Romanda Hürrem Sultan ile Pargalı İbrahim Paşa arasındaki güç ve iktidar rekabeti de çok güzel ele alınmıştır. Hürrem Sultan ölüm döşeğinde bile İbrahim'i de işin içine katarak Osmanlı'dan intikam alma planını uygulamaktadır. Hürrem Sultan ölüm döşeğinde, ona aşık cihan hükümdarını öyle bir kuşku ile baş başa bırakmıştır ki, bu hem veliaht seçimini etkilemiştir hem de Osmanlı'nın kaderini.

Romanda tarihi kronoloji de güzel bir şekilde takip edilerek, 1522 Rodos kuşatması ile başlayan hikâye Şehzade Bayezid'in abisi Şehzade Selim ile mücadelesi sonucunda yenilerek İran Şahı Tahmasp'a sığınması ve padişahın gözünde bir hain olarak katlettirilmesi ile tamamlanmaktadır (1561). Sultanın emriyle Şehzade Bayezid katlettirilirken, biri annesinin yanında Bursa'daki kundağında

olmak üzere beş oğlunun da katlettirilmesi olayın etkisini daha da arttırmaktadır. Bunun dışında, ayrı bölümlerde kaleme alınan, Julia, Abbas ve Ludovici'nin Venedik'de başlayan hikâyesi de bu kronolojiye uygun olarak ilerlemektedir. Bana göre bu bölümlerde yazarın bir yabancı nazarıyla Harem'e bakışı Julia'nın gözünden daha da ortaya çıkmaktadır. Yazar bu bölümleri kaleme alırken, Harem hayatını hayal gücü ile birleştirerek renkli bir şekilde ve cinsel ilişkiler, arzular yönünden de aktarmayı ihmal etmemiştir.

Sultan Süleyman'ın en büyük korkusu olarak, babası Yavuz Sultan Selim gibi sert ve öfkeli olmaktan çekinmesi de romanda karşımıza çıkmaktadır. Ne yazık ki, babasının vezirleri de dâhil olmak üzere kardeşleri ve yeğenleri hakkında katledilmeleri için verdiği sert ve ağır hükümlerden daha ağırını iki evladı ve torunları için vermek zorunda kalmasıyla bu korkuları da bir bakıma gerçek olmaktadır.

Sultan Süleyman, Hürrem Sultan'ın ölüm döşeğindeki itirafları ile çılgına dönmüş ve ömrünün sonuna kadar dünyadaki cehenneminde yaşamıştır romana göre. Zaten Pargalı İbrahim Paşa'nın, Şehzade Mustafa'nın, Şehzade Cihangir'in ve Hürrem Sultan'ın ölümü ile padişahının bozulan dengesi ve huzuru Şehzade Bayezid ile şehzadelerinin katlinden sonra daha da bozulmuştur. Yazar tarafından bu noktada, Sultan Süleyman'ın katlettirdiği veziriazamı ve dostu Pargalı İbrahim Paşa'nın, otuz beş yıllık eşi Hürrem'in ve katlettirdiği oğlu Şehzade Mustafa'nın hayaletleri ile konuşarak ömrünü tamamlaması gibi çarpıcı bir son perde de kurulmuştur.

Bu yazının ikinci inceleme konusu olan roman ise Demet Altınyeleklioğlu'nun Moskof Cariye Hürrem adlı sekiz yüz küsur sayfalık hacimli romanıdır. Ama sayfa sayısı göz korkutmasın, daha önce de belirtildiği gibi, akıcı dili ve

bitmeyen heyecanı ile bir nefeste okunabilmektedir.

Romanın ilk bölümü 1558 yılında, Hürrem Sultan'ın bir emrini iletmek üzere yola çıkan casuslarına pusu kurulmasına rağmen, emrin Haremağası ve Hürrem Sultan'ın sadık adamı Cafer'e ulaşması; Cafer Ağa'nın bu emri yerine getirmek üzere harekete geçmesi ile başlamaktadır. Daha sonra 1514 yılına yapılan geri dönüşle sekiz yaşındaki Aleksandra Anastasia Lisowska'nın köyünden kaçırılması ve dağlara götürülmesi, burada bu barbarların başındaki Taçam Noyan adlı bir Tatar tarafından kızın korunup kollanması sonucu önce Kırım Sarayı'na, oradan da Osmanlı Sarayı'na uzanan ve onun Hürrem Sultan'a dönüşen heyecanlı kaderi kaleme alınmaktadır.

Romanın ikinci bölümünü oluşturan yirminci ve otuz dördüncü sayfalar arasında, Hürrem'in kendi düşünceleri ile baş başa olduğu at arabasında onun unutulmaktan çok korktuğu ve hayatının büyük kısmında soyunu, kim olduğunu sorguladığı çok güzel bir anlatımla okuyucuya aktarılmıştır. Bunu devşirme kökenli pek çok Osmanlı mensubunun yaşamış olabileceğini söylemek de yanlış olmayacaktır. Sarayda ona verilen ve kendisinin seçtiği tüm isimlerden sonra sadece bir sıfattan ibaret kaldığı da belirtilmektedir: Hürrem. Bu da onun bütün bilinçaltını ve hareketlerini yönlendiren unsurlardan biri olarak değerlendirilebilir.

Daha Kırım'da, Kırım Hanı'nın annesi Güldane Sultan'ın dikkatini zekâsı ve farklı kişiliği ile çekmeyi başaran Hürrem, koruyucusu Taçam Noyan ile birlikte Kırım Sarayı'na alınır ve saray terbiyesi ile ilgili ilk temel eğitimini burada alır. Güldane Sultan'ın bir rüyasının da temelinde olduğu olaylar örgüsünde kendisini, onun ölümünden sonra Osmanlı Sarayı'na hediye edilen bir cariye olarak bulan Aleksandra'nın hayatı Osmanlı başkentinde tamamen değişir.

Osmanlı Sarayı'nda önce Sultan Süleyman'ın annesi Hafza Sultan'ın gözüne girmeyi başaran -Harem'deki ismiyle Ruslana ya da Roksalon- Hürrem, padişahı da zekâsı, gözleri ve kişiliğiyle büyülemeyi başarır. Öyle ki Sultan Süleyman'ın eski gözdesi Gülbahar Haseki, bu yeni gözdeyi kıskanması sonucunda onu dövmeye kalkarak en büyük hatasını yapar ve ona hiç direnmeyen Hürrem, padişahın yanında yerini garantilerken; Gülbahar ve oğlu Şehzade Mustafa Manisa sancağında bir çeşit sürgün günlerine başlamaktadır.

Oğlu Şehzade Mahmud'un ölümünden beri yüzü gülmeyen Sultan Süleyman Hürrem'in aşkı ile yeniden hayat bulur. Mehmed, Selim, Bayezid ve Cihangir adında dört şehzade ve Mihrimah adında kızıyla Süleyman'ın yanında gücüne güç katan Hürrem, zamanla devlet politikasını ve Harem'den de olsa dışarıdaki dünyayı adamları aracılığıyla nasıl yöneteceğini öğrenir. Osmanlı Sarayı'ndaki en büyük destekçileri daha sonra Haremağası olan Cafer, Kırım'dan beri yoldaşı olan Merzuka, gizlice İstanbul'a gelip onu uzaktan takip ederek ona zarar vermeye kalkanlara bedelini ödeten Taçam Noyan'dır. Bunun dışında, kendisine İbrahim Paşa ve Şehzade Mustafa'dan kurtulmasında yardım etmesi için bilinçli olarak seçtiği ve en yüksek makama –veziriazamlık- getirilmesini sağladığı para düşkünü devşirme, Damat Rüstem Paşa da olayların seyrinde önemli bir yer almıştır.

Özellikle Hürrem Sultan, Müslümanlığı kabul edip Sultan Süleyman'ın nikâhlı eşi unvanını alınca gücüne güç katmıştır. Bu akıllıca adımlar sayesinde önce Veziriazam İbrahim Paşa'dan, sonra da Şehzade Mustafa'dan kurtulmasını sağlayacak kapılar da art ardına açılmıştır. Ama bunun bedelini de ağır ödemiştir Hürrem Sultan, iki evlat toprağa vererek. Romanda Rodos Seferi'nin hediyesi olarak geçen Şehzade Mehmed'in genç yaşta çiçek hastalığından ölmesi, Hürrem'e göre Gülbahar tarafından öl-

dürülmesi, onun ilk evlat acısı olur. Bu genç yaşta ölen şehzade anısına Mimar Sinan'a Şehzade Cami yaptırılmıştır. Şehzade Mustafa'nın katlini gören Şehzade Cihangir'in çok sevdiği abisinin acısına dayanamayarak ölmesi ise Hürrem Sultan'ın ikinci evlat acısı olmuştur. Yazar Hürrem Sultan'ın Şehzade Mustafa'nın ölümüne de sevinemediğini vicdanının huzur bulmadığını belirtir.

Colin Falconer'in romanına nazaran bu romanda, Hürrem Sultan'ın daha duyguları öne çıkabilen bir tarafını görebiliyoruz yazarın kurgusuyla. Ayrıca Hürrem Sultan bu romanda evlatlarını emziren, koruyan kollayan, onların geleceği için tahta da göz koyan biri olarak gösterilmektedir. Şehzade Mustafa'nın tahta çıkması ve Gülbahar'ın Valide sultan olması Hürrem'in en büyük korkusudur. Padişahın, Fatih Sultan Mehmet Kanunnamesi ile elde ettiği, devletin geleceği için kardeş katlinin serbest bırakıldığı kanun hiç aklının bir köşesinden çıkmamaktadır. Hürrem Sultan yazara göre mutluluktan vazgeçip kudret ve iktidarı ölümsüzlükle bağdaştırmıştır. Unutulmaktan korkan bu güçlü kadın iktidarı ile ölümsüzlüğü hedeflemektedir. Ama ecel onun valide sultan olmasına izin vermese de Sultan Süleyman döneminde alınan kararlarda etkili bir kadın karakter olarak karşımıza çıkıyor bu romanda Hürrem. Hatta tahtın geleceği üzerinde bile Şehzade Mustafa'nın katledilmesi sebebiyle büyük etkisi olmuştur.

İki romanda ortak olarak görülen unsurlardan biri, Şehzade Selim'in babasının Sultan Süleyman olmayabileceğidir. Ele alınan ilk romanda şehzadenin babası bir ak hadım olarak gösterilirken; ikincisinde ise şehzadenin babası olarak, Hürrem'in Kırım'da pazarda gördüğü ve yıllar sonra tesadüfen padişaha karşı bir isyan sırasında İstanbul dışında bir handa karşılaştığı ilk aşkı Frederick karakteri ile karşılaşılmaktadır. Romana göre, Hürrem Sultanın kendisi bile ömür boyu hangisinin şehzadenin babası olduğundan emin olamamaktadır.

Romanlar arasındaki bir diğer ortak unsur ise Sultan Süleyman'ın Hürrem için beyitler yazmasına da sebep olan büyük aşkıdır. Onun saflığından, dürüstlüğünden pek kuşku duyamaz padişah onun gözlerine baktıkça.

Bir diğer ortak unsur da, Rüstem Paşa'nın kurduğu tuzaklar ve Hürrem Sultan lehine olayların gelişimine olan katkısıdır. Hürrem Sultan da zaten dışarıdan yardım almadan hedeflerine ulaşamayacağını çok iyi bilmektedir ve bu yüzden gerekli adımları atmaktadır. Sonuç olarak da en büyük iki rakibinden kurtulmayı başarmıştır.

Bu iki roman analizi sonucunda, iki farklı Hürrem Sultan karakteri karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri duygularından daha çok arınmış ve gerçek sevgi göstermeyi bilmeyen, amacı uğruna sevmediği birinin eşi olan, her hareketini planlı olarak yapan Hürrem Sultan'dır. Diğeri ise, güç ve iktidarı sevdiği kadar eşini ve çocuklarını da seven, sahiplenen ve koruyan, gerekeni vicdanına rağmen yapmayı bilen gözü kara ve yine çok planlı bir kadın.

Çocukluğundan itibaren yaşadığı ağır olaylar sonucunda kaderin onun önüne getirdiği şartlarda zekâsını, güzelliğini, gençliğini ve sabrını kullanan bir kadının kaybettikleri ve bir cihan padişahının aşkına sahip olarak kazandıkları ise iki roman kurgusundan kalan gerçekler olarak ifade edilebilir. Gerisi çoktan tarihin derin karanlıklarına gömülmüş durumda görünüyor yeni kanıtlar bulunamadığı sürece.

Sibel Çelikel

İSTANBUL HAYALİYLE İMTİHANIM

Yalnızların şehri İstanbul'da arkadaş edinmek basit ve kolaydı. Zor olan derin ilişkiler kurmaktı. Evdeki en iyi şarap şişesini alıp yukarı çıktım. Beni gülümseyerek karşıladı, içeri davet etti. Gitar sesinden rahatsız olup olmadığımı sordu. Aksine bu sıkıcı aile apartmanında böyle değişik sesler duymaktan memnun olduğumu söyledim.

Yalnız yaşamak hiç bana göre olmadı. Ben insanı sevdim. İletişimi… İstanbul gibi bir şehirde kalabalığın içinde yalnızlığı bastırmak daha kolay oluyor veya ona tahammül etmek... Ayrı değiliz ki bir bütünüz aslında… Ben yalnızsam herkes yalnız burada… Bir yalnızlar topluluğuyuz.

Bir gece tek başıma evde çizim yaparken yukarıdaki komşumun gitar seslerini duydum. Bazen karşılaşırdık. Gotik giyinen, beyaz yüzlü, siyah saçlı, kapkara gözlerinin altına siyah sürmeler çeken bir kızdı. Görenler "satanist" benzetmesini yapabilirdi. Bir zamanlar siyah giyinen herkese kedi keserek ayinler düzenleyen veya şeytana tapan muamelesi yapılmıştı. Bu pejmürde imajına rağmen çok güzeldi. Çaldığı şarkılar da hiç fena sayılmazdı. Tam benim sevdiğim rock parçalar çalardı. Sevgiyi, barışı, emek vermeyi anlatan… Sırf bu sebepten onun kötü biri olabileceğine ihtimal vermiyordum.

Yalnızların şehri İstanbul'da arkadaş edinmek basit ve kolaydı. Zor olan derin ilişkiler kurmaktı. Evdeki en iyi şarap şişesini alıp yukarı çıktım. Beni gülümseyerek karşıladı, içeri davet etti. Gitar sesinden rahatsız olup olmadığımı sordu. Aksine bu sıkıcı aile apartmanında böyle değişik sesler duymaktan memnun olduğumu söyledim. Dışarıdan göründüğü gibi soğuk ve sert değildi. Evde giyilen rahat kıyafetlerin içindeyken, sürmeleri olmadan sade ve masum görünüyordu. Adı Hayal'di. Benim için bir hayalin gerçekleşmesiydi. Bu kadar uçlarda yaşayan bir arkadaşım hiç olmamıştı. Çevremdekiler hep ortalama tiplerdi. O ise orijinaldi. Çok farklı fikirleri vardı. Doğru bildiğimiz her

İllüstrasyon: Mehmet Kaan Sevinç

şeyi sorgulayan, taşları kaldırıp yeniden koyan felsefî bir bakış açısına sahipti. "Kurumsal bir şirkette çalışıyorum. Sabıka kaydım olmamalı. Bu anarşist düşünceleri konuşmak bile benim için bir nevi suçtur." dedim gülümseyerek. "Anladım." Dedi. "Sicilin temiz kalsın. Sen konuşma ama dinlemekten bir şey olmaz." dedi şakaya eşlik ederek.

Ona saygı duymuştum. Sanatını yaşamasına hayran olmuştum. Hiçbir zaman bu kadar cesur olmamıştım, sanatsal bir yeteneğim varsa bile bunu keşfe çıkmamıştım. Ben görünmez bir tiptim. Saklanandım. Konfor alanından çıkmayan... Ben hep başkalarının koyduğu kurallara uyandım. O ise karşı çıkan… Bana kendi bestelerini çaldı. Hepsi de emek dolu bir aşkı, hakların eşitliğini, kardeşliğini anlatan güzel parçalardı. Bu kadar kendini bırakmış görünen birinin bu kadar hayata tutunan şarkılar yazması ilginçti. Evi darmadağınıktı. Eşyalar etrafa saçılmıştı. Bu dağınıklık içinde düzenli olan tek şey kulağıma gelen notalardı. İsyan eden ama umudunu kaybetmemiş, çok çabalamış, her seferinde duvara toslamış ama yine de mücadele etmekten vazgeçememiş bir ruh halinin notaları…

Benim dünyam ona ne kadar ters düşüyor, diye düşündüm. Buna rağmen ruhumu ona çok yakın hissediyordum. Her sabah erkenden şık etek ve ceket takımıyla işe giden formal halimle onun tam zıddı gibi olsam da içimde bir yerlerde isyan halindeydim. Kiramı, vergimi düzenli ödeyen kırmızı ışığın yanacağını uzaktan anlayıp frene basan halimle içimdeki kavganın sebebini bilmiyordum. Düzene hizmet ediyordum, her gün çalıştığım şirkette zenginleri daha zengin ediyordum ama görevimi yapıp eve döndüğümde Hayal'e özeniyordum.

Yan yana durunca tezat olan iki insandık. Ama bir şekilde anlaşmıştık. Sabaha kadar sohbet ettik. Müzikten ve sanattan bahsettik. Gerçek aşkı bulamamaktan, erkeklerden şikâyet ettik. Bazı dertler ortaktı. Annemin bana evlenme baskısı yaptığından şikâyet ettim. Ebeveynlerin ne kadar baskıcı olabileceğinden… Hâlbuki hiç ailesi olmamış bu kızın karşısında beni seven annemin aşırı ilgisinden bahsederek düşüncesizlik ediyordum.

Bir keresinde banyoda kayıp üç gün boyunca (belki daha da fazla) yattığı yerden kalkamadığını anlattı. Bu süre içinde onu kimse aramamıştı, düzenli bir işi olmadığı için hiç kimse evine gelip onu kontrol etme ihtiyacı duymamıştı. Bu ne büyük bir yalnızlıktı… Ben kendimi yalnız sanıyordum. O ise bunu çok doğal bir havayla hiç ajitasyon yapmadan anlatmıştı.

O geceden sonra ona günlerce rastlamadım. Bir gece kapımı çaldı. İçeri davet ettim. Bitkin görünüyordu. Sohbete geldiğini sandım ama utana sıkıla bana borç içinde olduğunu, evinin kirasını ödeyemediğini, işsiz olduğunu anlattı. Yardım ister gibi bir hali vardı. Onu hiç tanımıyordum. Ailesizdi, arkadaşsızdı. Buna kayıtsız kalamazdım. Bir hafta sonra eşyalarını ikinci elciye satarak bana yerleşti. Zaten benim evim tek kişi için fazla büyüktü. Ona verebileceğim bir oda olmasına rağmen o odaya yerleşmedi. Doğru dürüst eşya getirmedi. Birkaç özel eşyasını çekyat altına yerleştirdi. Salondaki kanepede uyuyor, geceleri ışıkları açık bırakıyordu. Bir şeyden mi korkuyordu? Onu ilk tanıdığım günkü kadar cesur değildi, ürkek bir hali vardı. Bir süre şöminenin önünde kedi gibi yattı. Günlerce evden çıkmadı. Belki de bunalımdaydı. Arkadaşlarımla işten sonra dışarıda takılıp eve geç geldiğim zaman bana sitem ettiği bile oluyordu. Evde yalnız olmaktan çok sıkıldığını söylüyordu. Buna şaşırmıştım. Zaten kendi evinde hep yalnızdı. Neden şimdi beni evde istiyordu?

Birkaç gün sonra yeni bir iş bulduğunu söyleyerek evden çıkıp gitmeye başladı ancak işinde deneme sürecinde olduğunu henüz para almadığını belirtti. Ona inandım. Bir gece eve sarhoş geldi. Arkadaşlarının ısmarladığını söyledi. Bir gün eve saçları kızıla boyanmış olarak geldi. Kuaförün para almadığını söyledi.

Çalıştığım şirketteki arkadaşlarım beni Hayal hakkında uyardılar. İstanbul gibi bir yerde kimsenin kimseye karşılıksız iyilik yapmayacağını onun da masraflara katılması gerektiğini söylediler. Haklıydılar ama birine yardım etme fikri bana iyi gelmişti. İnsanlığa ait kuralların kişiye ve şehre göre değişmeyeceğini söyledim. Günü gelince ben söylemeden yardım edecekti. Bana tecrübesiz muamelesi yapmalarına içerlemiştim. Sanki ben elinde bir karpuzla köyden kente göç etmiştim ve bu şehir hakkında hiçbir fikri olmayan biriydim.

Evet, küçük bir ilçeden İstanbul'a yerleşmiştim ama büyükannem bir İstanbul hanımefendisiydi. Bu şehir eskiden nezaket demekti. Artık öyle değil miydi? Arkadaşlarım beni tanımlarken "nahif" kelimesini tercih ediyorlardı. Hassas, ince, kibar demektir ama ortada "h" harfi olmadan kullanılırsa "naif" tecrübesiz anlamına gelir. Bu iki kelimenin bu kadar benzemesi tesadüf olmamalı. Belki de insanlar deneyimsiz oldukları oranda hassas ve kibar kalabiliyor.

Aylar geçti. Hayal'e bir türlü masraflara katılması gerektiğini söyleyemedim. Bir gece şirkette küçük bir kutlama yemeği verilmişti. Başarılı bir projeye katkı sunmuştum. O gece birçok tebrik çiçeği almıştım. Eve geldiğimde anahtarımla kapıyı açmaya çalışırken Hayal beni karşıladı kucağımdaki çiçekleri ve şampanyayı aldı. Kutlamaya evde devam ettik. Sarhoş olup şarkılar dinledik. Eğlenmekten yorgun düşmüş bir halde uyuduk. İçmek kaygı yarattığı için normalin aksine bende uykusuzluk yapıyordu. Sabaha karşı kapının önünde tıkırtılar duydum. Yatak odamın kapısı açıldı. Uyumaya çalışırken karanlığa alışmış gözlerime kocaman bir ışık tutuldu. Ne olduğunu anlamadan "Hayal? Sen misin?" dedim. Sesimi duyunca ışığı tutan kişi koşarak uzaklaştı. Bana tutulan kocaman ışıktan başka hiçbir şey görememiştim. Arkasından gittim ama yetişemedim.

Salondaki kanepede uyuyan Hayal'i uyandırdım. "Ne oldu?" dedi. "Hırsız girdi." dedim. Polisi aradık. Salondaki çalışma masamın üzerinde duran diz üstü bilgisayarım çalınmıştı. Polisler geldiklerinde ben hala korkudan ve gerginlikten titriyordum. Perişan haldeydim, saçımı bile taramamıştım. Güvenlik duygum elimden alınmıştı. Hayal ise gayet sakindi. Polislere çay demlemişti. Sorulan sorulara cevap veriyordu. Gürültüleri duyan kapıcı Ali İhsan Efendi ve eşi gelmişti. Ali İhsan Efendi Hayal'e bakarak "Daha önce bu apartmanda hiç böyle bir olay olmamıştı." dedi. Hayal kendisine yönelen imayı hemen sezdi ve Ali İhsan Efendi'ye korkunç bir bakış attı. "Kimseyi töhmet altında bırakmayın." dedi. Polisler de dış kapının salona açılmasına ve Hayal'in salondaki kanepede uyumasına rağmen nasıl olup da hırsızı duymadığını sorguladılar. Hayal de sarhoş olduğunu ve derin uykuda olduğunu söyledi. Kendi başucunda duran cüzdanın da çalındığını o anda fark etmişti. Çalınanlara bunu da yazdırdı. İlk defa ondan şüphelenmiştim. Beni Hayal karşıladığı için anahtar kapının üzerinde kalmış ve hırsız eve bu şekilde girmiş olmalıydı. Hayal'in başucunda duran gitar neden çalınmamıştı? Bildiğim kadarıyla çok değerliydi.

Ertesi gün olayı duyan büyükannem çıkageldi. En sevdiği torunu olduğum için ihtiyacım olmadığını söylesem de itiraz kabul etmediğini, kendimi iyi ve güvende hissedene kadar benim yanımda kalacağını söyledi. Seve seve kabul ettim. Zaten ev gereğinden fazla büyüktü. Hayal'in rahatsız olabileceğini hiç düşünmedim ama o büyükannemle birlikte yediğimiz akşam yemeği boyunca çok sessizdi. Ertesi sabah erkenden işe gidecek ve onları baş başa bırakacak olmak beni tedirgin etmişti. Çünkü Hayal'in çalışma saatleri hiç belli değildi. Gündüzleri genellikle evde oluyordu.

Anlaşılan o ki büyükannem onu pek sevmemişti. Benim için bir Türk mitolojisindeki tanrıça Umay kadar bilge olan bu kadının sezgiselliğine son derece güveniyordum. Sabah işe gittim. Bütün gün onlar aklımda olduğundan kendimi işime veremedim. Eve döndüğümde Hayal gitmişti. Neler olduğunu büyükanneme sordum. Bana kavga ettiklerini söyledi. Büyükannem evin masraflarına yardım etmesi gerektiği konusunu açmıştı. Hayal sinirlenmiş, sigara yakmış, evin içinde sinirli sinirli dolaşmış, bu konunun onu ilgilendirmediğini söyleyerek büyükanneme bağırıp çağırmış ve kapıyı çekip çıkmıştı. O gece geç saate kadar bekledim ama Hayal eve gelmedi. Bana cep telefonunun olmadığını söylemişti ben de az kullandığım bir hattı ve eski bir telefonumu ona vermiştim. Arayıp ulaşamayınca mesaj attım. "Lütfen eve gel sadece büyükannemden özür dile. Her şeyi çözebiliriz." diye yazıp gönderdim. Cevap olarak "Özür dileyecek bir şey yok." dedi. Buna çok sinirlendim ve "O zaman gelme bir daha bu eve." diye yazıp gönderdim. O gece büyükannem evin anahtarını değiştirmem gerektiği konusunda ısrar etti. Sonuçta eve hırsız girmişti ayrıca Hayal'e güvenmiyordu. Eşyalarını

almak isterse benimle iletişim kurup alabilirdi, bunu da mesaj olarak yazdıktan sonra eve çilingir çağırıp anahtarı değiştirdim.

Ertesi gün, anlık bir sinirle Hayal'i evden kovmuş olduğum için üzüldüm ve onu aradım. İyi olup olmadığını nerede kaldığını sordum. Soğuk ve sert cevaplar verdi. Eşyalarını ne zaman benden alacağını sordum.Net bir tarih vermesini, ona göre evde olacağımı söyledim. "Bir hafta sonra." diye geçiştirdi ve bir daha telefonlarıma hiç cevap vermedi. Bir süre sonra da telefon tamamen kapandı. Kullandığı hat ve telefon benim olduğu için kendi kendimi arıyormuş gibi bir hisse kapıldım. Onu arayabileceğim başka hiçbir numara olmaması canımı sıktı. Bir insanın evden hışımla çıkıp gitmesi ve hiçbir özel eşyasını almadan günlerce başka yerde yaşayabilmesini aklım almıyordu.

O senenin sonunda taşınma kararı aldım. İstanbul macerası bir fiyaskoya dönüşmek üzereydi. Belli ki buranın insanı değildim. Küçük şehrime, ailemin yanına, geri dönecektim. Büyükannem eşyalarımı toplamaya yardıma gelmişti. Başka birinin özeline dokunmanın verdiği tedirginlikle Hayal'in çekyat altındaki eşyalarını kutulara yerleştirdik. Eşyaları almak için gelmemesini garipsemiştim ama açıp bakınca gördüm ki pek bir şey yoktu. Bunlarsız da yaşanırdı. Birkaç makyaj malzemesi, siyah göz kalemi, siyah oje, birkaç peruk, birkaç fotoğraf… Hepsi bu. En değerli varlığı olan siyah gitarını giderken almıştı. Bunları bir kutuya koyup kapıcı Ali İhsan Efendiye bıraktık. Eğer Hayal gelecek olursa oradan alabilsin istedik. Hayal'e ulaşmak için son bir ümitle ev sahibimi aradım. Apartmanın, dolayısıyla üst katın, sahibi aynı kişiydi. Telefonda ev sahibime Hayal'e ulaşamadığımı kendisinde ona ulaşabileceğim bir iletişim bilgisi olup olmadığını sordum. Ev sahibim: "Sizin üst katınızda bir yıldır kimse oturmuyor." dedi. "Yanlışınız var, altı aydır kimse oturmuyor. Üst kattaki kiracı dört ay bende kaldı. İki aydır da ortada yok." dedim. Ev sahibim: "Sizin yanlışınız var, orada pasaklı bir kız vardı. Kirayı ödemediği için evden çıkmasını istemiştim. Bir yıl önce oldu bu. Bir yıldır da kendisinden haber almadım. " dedi. "Ondan sonra eve yeni kiracı aldınız mı?" dedim. O da "Benim oradan alacağım paraya ihtiyacım yok. Boş tutuyorum şimdilik. Gidip bakmaya bile vaktim olmadı. O kız kim bilir eve neler yapmıştır. Tadilat gerekebilir. Neden sordunuz? Ev arayan biri mi var? " dedi. "Öylesine." dedim ve telefonu kapattım.

Benim Hayal arkadaşım bir hayalet miydi? Umay gibi bilge büyükannem bunu sezip onu evden göndermiş miydi? Olamazdı. Çünkü onu benden başka görenler vardı. Polisler, kapıcı ve onunla kavga eden büyükannem… Belli ki göçebeliği alışkanlık haline getirmişti. Hatta ev sahibine belli etmeden bir süre daha evde kalmaya devam etmişti. Hayal'den kalan fotoğraflara bir daha baktım. Üzerinde tarihler vardı. Hepsi de bir yıl öncesine aitti. Bu kız bir yıldır hiçbir iz bırakmıyordu. Ama neden? Birinden mi kaçıyordu? Bu peruklar kılık değiştirmek için miydi?

Bir yıl sonra sevgili Hayal-et arkadaşımdan bir mesaj aldım. Beni onun eşyalarına el koymakla suçluyor ve "Sicilinin temiz kalmasını istiyorsan bana para gönder." diyordu. Rahatlamıştım. Şantaj yapabilen hayalet olamayacağına göre ölmemişti, sırra kadem basmamıştı, kedi kesen grupların ayinlerine kurban gitmemişti. Sadece paraya ihtiyacı vardı ve sohbetlerimizden sicil konusunu önemsediğimi hatırlayacak kadar hafızası yerindeydi.

O kadar zamandır hapse mi düştü, biri onu tehdit mi etti, nerede uyudu, sokak sanatçısı mı oldu yoksa paçayı kurtardı mı, onu öyle bıraktığım için bana kırgın mı diye düşünürken o tek mesajla beni endişelerimden kurtarmıştı. Bana şantaj yapabildiğine göre kanlı canlı ve kendi "normal"ini yaşıyor olmalıydı. Mesaja "Bir hafta sonra." yazdıktan sonra günlerce bana ulaşamadı. Ondan detay da olsa bir şeyler öğrenmiştim. Gizemli olma sırası bendeydi. Fakat bu basit intikam hoşuma gitmedi. Öfkemin beni kontrol etmesine izin vermedim. Numara engelini kaldırdım ve bana nasıl ulaşabileceğini yazdım. Amacım onunla yüzleşmek ve ona yardım etmekti. Belki bunu ona birileri yaptırıyordu. Belki de her şeye rağmen insanlara güvenmenin, iyi olabileceklerine inanmanın, umudu seçmenin bedelini ödeyecektim. Adresimi açık ettiğim için korkuyordum ama yine de onu bekliyordum. Belki belalısı gelecekti daha kötüsü kendisi gelip bana zarar verebilirdi. Üç gün sonra bir paket geldi. İçinden siyah bir gitar ve bir not çıktı: "Özür dilerim."

7'den 70'e Lunapark
aylık çocuk dergisi,
Eylül ayında yayınlanan
13. sayısı ile bizlere veda ediyor.
Son sayıda
yine baştanbaşa renkli,
eğlenceli ve dopdolu.
Tam 64 sayfa.
Dergiyi okuduktan sonra
sevdiklerinizle paylaşmayı da
ihmal etmeyin lütfen.

Sevgiyle kalın, hoşçakalın...

https://lunaparkcocukdergisi.blogspot.com

Korkmaz Uluçay

SESSİZ SEDASIZ

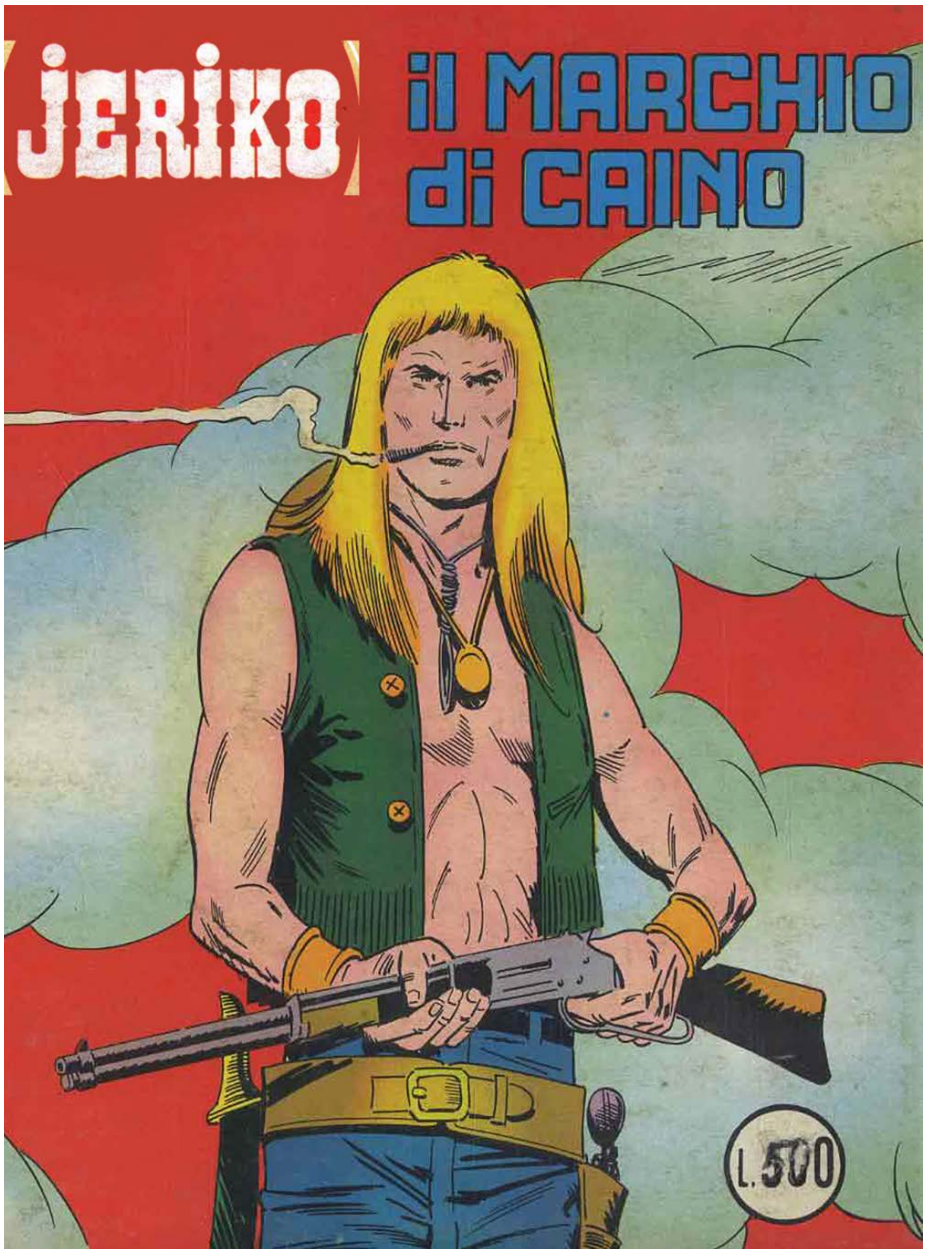

–Karamba karambita, evet ya. Ne bileyim,""Jeriko" gibi saçları uzun; kız sandım. Neyse.

–Buyur abi, bekliyorum.

–Hemen dönüyorum. Dönemezsem dumanla işaret veririm ben sana.

–Şu kızın durduğu yer var ya? Orada duruver de sana zahmet, pastaneden bir şeyler alayım…

–O, kız değil, abi.

–Karamba karambita, evet ya. Ne bileyim,""Jeriko" gibi saçları uzun; kız sandım. Neyse.

–Buyur abi, bekliyorum.

–Hemen dönüyorum. Dönemezsem dumanla işaret veririm ben sana.

–??

…….

–Taksi şoförü olduğuna emin misin, Namık?

–??

–Ne bileyim, belki balık adamsındır, onlar da pek konuşmaz ya su altında. Bakayım tespihin mercan mı?

–??

–Şaka bir yana, senin en çok bu konuşmamanı seviyorum. Bu iğrenç trafikte bile hiç sinirlenmiyorsun, korna çaldığını da pek duymadım. Sessizce hareket ediyorsun, bir bakıyorum gelmişiz. Kızılderili gibisin, "Siyu" kabilesinden olabilirsin.

–Hmm.

–"Son taksi de almadan geçtiğinde, beyaz adam yağmurun ıslaklığını anlayacak." He he…

–??

–Mahallede kesin soruyorlardır, en başta bizim haytalar, "Her çarşamba nereye götürüyorsun Kenan abiyi?" diye. O "Çiko İhsan" sormuştur mesela, meraklı turşucudur o; sordu mu?

–Sordu.

–Ne dedin?

–Neye ne dedim, abi?

–Ha ha… Aslanım benim, bravo, söyleme… İşte geldik bile. Her zamanki gibi, saat beşte al beni buradan. Hadi, görüşürüz… Aaa dur, bak bizim Bekir bey bu, el ediyor. Al onu ben inince. Ne güzel, boş dönmemiş olursun… Merhaba Bekir bey, buyurun.

–Merhaba Kenan beycim… Malûmunuz bugün benim provam yok, hazır taksi bulmuşken şehre ineyim diyorum müsaadenizle.

–Estağfurullah, ne demek… Tabii, güzel düşünmüşsünüz.

…….

–Tahmin ettim, "Kenan Bey gelir taksiyle" dedim. Her zamanki gibi aynı saatte geldiniz, iyi oldu valla. Her zaman bulunmuyor, ters geliyor burası herhalde, telefonla istirham ediyoruz ama "Yok şu an taksi" diyor durak.

–Nereye efendim?

–Bebek... Hem bazı işlerim var halledilecek, hem de arkadaşlara badem ezmesi alayım diyorum dönüşte. Sağ olsunlar, ben çıkabiliyorum diye, hepsi bir şey istiyor; "Şunu yap, bunu yap, bize şunu al." Bazılarımızda şeker var üzerinize afiyet ama canımız çekiyor tatlı şeyleri, az da olsa, abartmadan tadıyoruz işte. Doktor beyin izniyle tabii…

–Anladım.

–Esas Kenan Bey'den talep ederler hep. Hiç reddetmez o da, tek tek yerine getirir isteklerini. Çok asil bir adam, çok beyefendi, çok…

–Öyledir.

–Çok da maharetli birisi… Bizde Şâhika hanım var; eskiden tiyatrocuymuş. Kenan bey ile bir kafa kafaya verdiler, bir istişare, pat: Çizgi roman karakterlerinden bir senaryo vücuda getirdi Kenan bey; herkese bir rol tevdi edildi; alın size fevkalade bir oyun. Bir canlandırıyoruz, bir eğleniyoruz, göreceksiniz. "Uçuk" bir şey

oldu diyor Kenan bey, kendi tabiriyle. Evvela "Biz çocuk şeyi mi oynayacağız yahu?" diyerek hepimiz itiraz ettik, lâkin sonra öğrenince yazdıklarını, bir hoşumuza gitti, sormayın. Çarşambaları iple çekiyoruz inanın, prova yapacağız diye.

–Hmm.

–Temsil yılbaşında olacak inşallah. Biraz kiloluyum diye zannımca, "Profesör Oklitus"u ben canlandırıyorum. Tanımaz, etmezdim eskiden. Kenan bey, tüm karakterlerin çizgi romanlarını tedarik etti tabii. Kıyafetlerini bile hazırladık inanır mısınız? Profesor Oklitus'un o tokalı pabuçları vardır ya hani, günümüzün kadın pabuçlarına benzer biraz. Eskiden aramızda "Güzel kadın ama ayakları büyük" derdik Şahika hanım için, sağ olsun verdi, bakın işe yaradı yahu, ha ha.

–Hmm.

–Bir tek bizim Cevdet bey; biraz nemrut birisidir kendisi. Bi' tek o memnun değil gibi. Allah sizi inandırsın, hiç latife ettiğini, güldüğünü falan görmedik. Biz de pek istemiyoruz oynamasını, ne yalan söyleyeyim. "Gargamel" diye bir rol verdi önce Kenan bey, ama "Bu rol yeterince sevimsiz değil." dedi; değiştirecek galiba.

–Hmm.

–Bizim bir de Nafiz bey var; gençken ressammış, harika çiziyor. Onunla oyunun afişini de hazırlıyorlar. Ama böyle konuşma balonlu falan olacak… Kenan Bey tarif ediyor, söylüyor Nafiz'e, çiziyor o da. Velhasıl, çok mes'ut, mutluyuz biz huzurevinde.

–Hmm.

–Amcası sağken haftada üç dört kez gelirdi Kenan bey. O zaman da çok güldürürdü bizi. Amcasının sağlık meseleleri de bir hayli çoktu, yani evde bakım mümkün değildi kanaatimce, son zamanlarında pek tanımıyordu yeğenini rahmetli. Hastane bitişiği olduğu için çok güzel bizim orası, iyi bakıyorlar bize. O öldükten sonra bir daha gelmez dedik ama haftada bir de olsa gelmeye devam etti. Bize kalsa her gün gelsin isteriz de, sanırım biraz üzülüyor bazen, daha sık gelemiyor. Bir yıldır falan taksiyle geliyor.

–Daha önce kendi arabası vardı.

–Evet... Aaa, bu arada ben sizi lafa tuttum, unuttunuz herhalde, tarifeyi açmadınız.

–Unutmadım. Zaten dönecektim, Bebek yolumun üstü, para istemem.

–Olur mu efendim, aaa, valla üzülürüm.

–O parayla bi' kutu daha alırsınız; badem ezmesi yani.

–Hay Allah, teşekkür ederim. Mahcup ettiniz.

…….

–Bekir Bey kim bilir sana neler anlatmıştır. Boş ver onun dediklerini, çok konuşur o sağ olsun; anlattı mı?

–Neyi anlattı mı, abi?

–He he, harikasın… Hayat işte. Komşum, rahmetli Zeynel abin ile şakalaşırdık "İlerde biz de buraya yerleşiriz." diye. Adam öldü gitti bile. Bizde çoluk, çocuk da yok; kimse gelmez yani ziyaretimize: "Yalnız kovboy" şarkısını söyleriz artık, sözlerini hatırlayamaz hâle gelinceye kadar yani... Aa bak Reşat'ın küçük oğlu bu. Okuldan dönüyor herhalde, dur onu da alalım.

…….

–Teşekkür ederim Namık. Haftaya aynı saatte alırsın beni… Ama daha önce başka bir iş için arayabilirim. Görüşürüz.

–Kenan Abi?

–Efendim Namık?

–Ben gelirim ziyaretine. Üzülme.

–Tamam… Senle ne biçim sohbet ederiz, di mi? Şaka yapıyorum… Sağ ol… "Siyu letır."

–??

Kanlı Balta

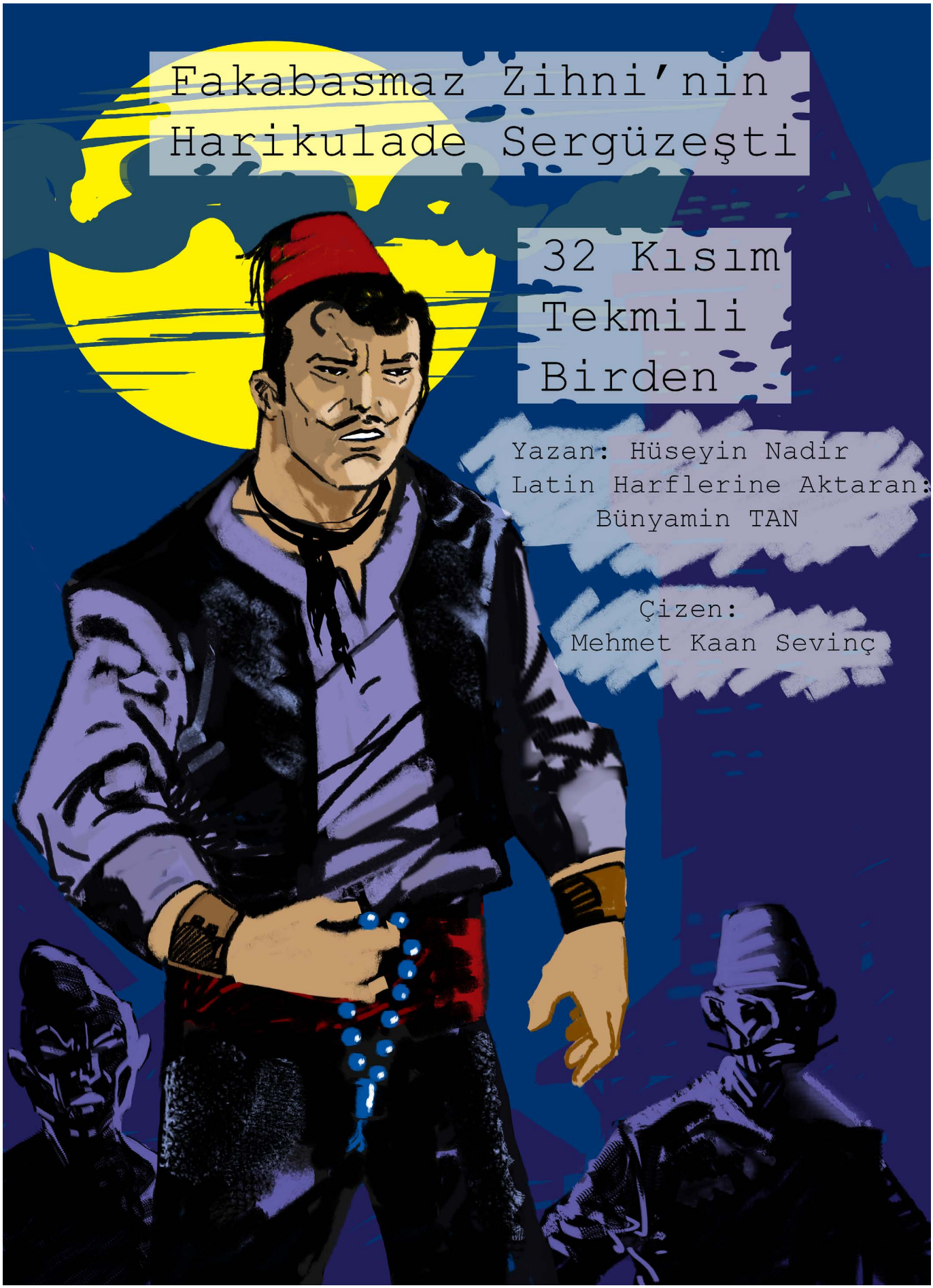
Fakabasmaz Zihni'nin
Harikulade Sergüzeşti
32 Kısım
Tekmili
Birden
Yazan: Hüseyin Nadir
Latin Harflerine Aktaran:
Bünyamin TAN
Çizen:
Mehmet Kaan Sevinç

Fakabasmaz Zihni bir yıldırım süratiyle kulübeye girdi, bodruma koştu ve haydutlara:

- Haydi bakalım, kaçmak için tam üç dakika vaktiniz var.

Cin Ali burada kalsın, evvela ötekiler çıksın, polisler arkamızda kulübenin önünde kimse yok, sokağa çıkar çıkmaz sağa sapınız ve Yenikapı'ya kapağı atıp bir kısmınız Andon'un meyhanesine, ötekiler de Haykanuş'un evine giriniz.

Daha sözlerini henüz bitirmişti ki altı haydut, bir okun ucundan fırlayan yaylar gibi bodrumdan çıkarak sokağa atıldılar ve karanlıklar içinde kayboldular.

Fakabasmaz Zihni ile Cin Ali ise ahırdan atları sokağa çıkararak bir kırbaçta dörtnala yol aldılar.

Polisler kulübenin arkasındaki viraneye koşmuşlar, hiç kimseyi görmemişler, bir kısmı Aksaray'a doğru takiplerine koşmuş, diğer bir kısmı (22) ise kulübenin hangi tarafından kaçabileceklerini anlamağa koyulmuştu.

Hiç bir iz keşfedemeyince birlikte kulübenin bağçe kapısına geldiler. İçlerinden bir tanesi kapının ardına kadar açık olduğunu görünce bağırdı:

- Hey... Çocuklar mantara bastık, buradan kaçmışlar!

Bu nida üzerine bütün polisler içeriye daldılar, evvela odayı gezdiler, daha sonra bodruma indiler, bodrumda nazar-ı dikkati calip hiç bir şey görememişlerdi.

Yalnız, Muavin İhsan Bey, mahzenin bir köşesinde duran ve haydutlar tarafından toprağa gömülmeyen baltayı gördü, üzerinden henüz taze taze damlayan kanları arkadaşlarına göstererek meyus bir sesle haykırdı:

- Yemin ederim ki bu kan, zavallı Kâmil Bey'in kanıdır

Filhakika, toprağı eştikleri zaman biçare manifaturacının kanlı cesedini ele geçirmişlerdi, fakat katillerden eser yoktu.

Atilla Bilgen

Söylediğine göre Türk genlerine sahip olanlara virüs kolay kolay bulaşmıyormuş! Öz be öz Türk olduğuma göre sorun yoktu! Ayrıca ünlü bir tıp profesörümüz de kelle paça yemenin bizi koruyacağını belirtti. Oldum olası rakıyı severdim, rakıdan sonra da mutlaka işkembe çorbası içerdim, dolayısıyla virüs bana vız gelirdi!

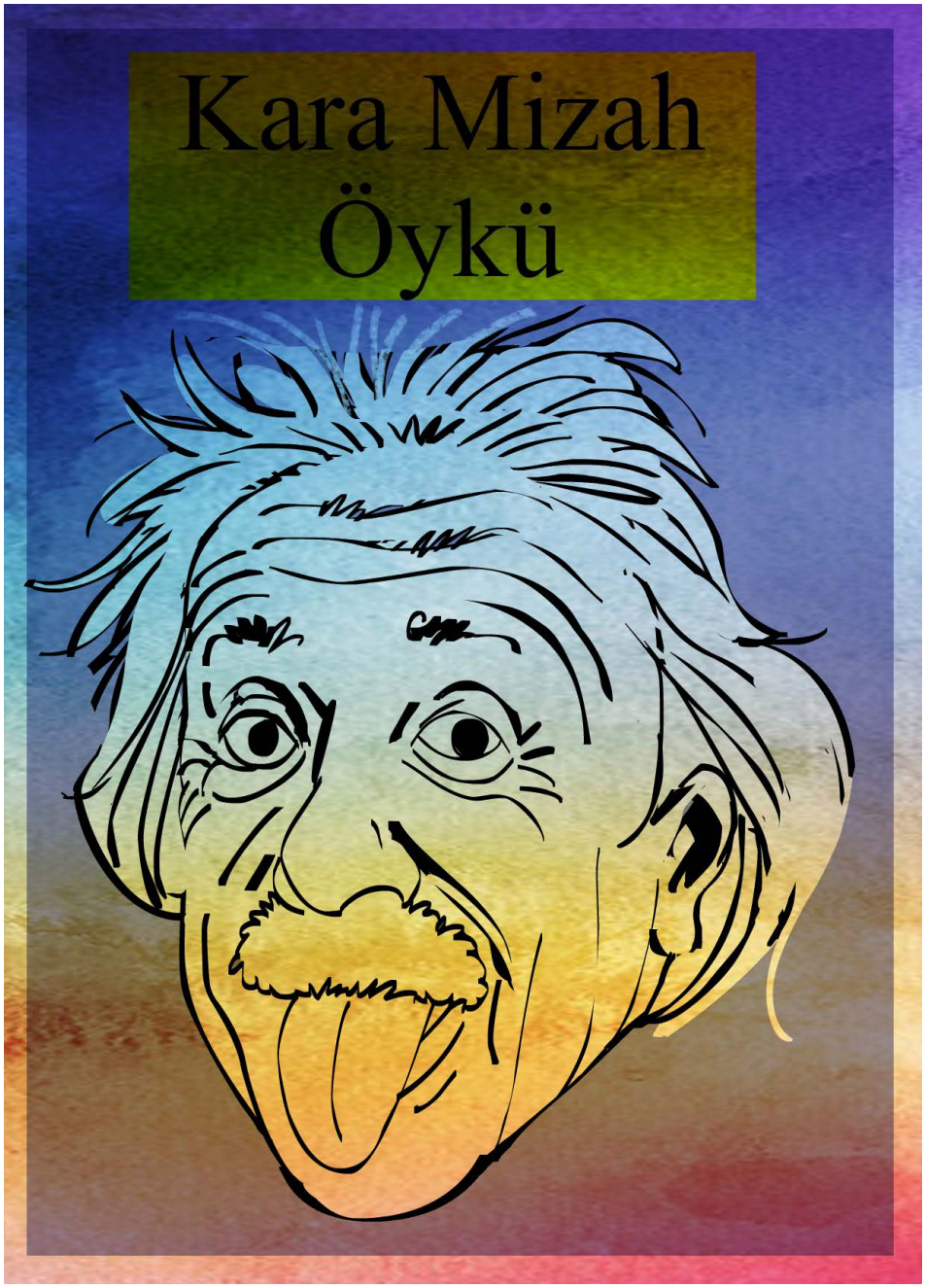

KARANTİNADA KAFAYI SIYIRAN ADAM!

TEK DOSTUM ABAJUR!

Virüs belası ortaya çıktığında önceleri önemsemedim, zira olay Çin'de cereyan ediyordu ve orası bize çok uzaktı! Üstelik haberler yarasa etinden bulaştığını söylüyordu. Çok şükür öyle fantezilerim yoktu! Koyun ve tavuktan başka et ağzıma sürmezdim. Zaman ilerleyince, virüsün kimin ne tükettiğini önemsemediğini, üstüne üstlük seyahat etmeyi çok sevdiğini duydum! İşte o zaman tedirginleştim, zira Avrupa'yı Asya'ya bağlayan ülkemiz, virüsleri bilmem

ama turistlerin gözdesiydi. Meğerse onlar da methimizi duymuş. Bu müjdeyi sağlık bakanımız verdi. Bir akşam televizyona çıktı ve "İstanbul Boğazının methini duyan dünyaca ünlü corona, artık bizlerle!" dedi. Tam panik yapmaya başlamıştım ki, bilim adamlarımızdan biri verdiği demeçle beni rahatlattı. Söylediğine göre Türk genlerine sahip olanlara virüs kolay kolay bulaşmıyormuş! Öz be öz Türk olduğuma göre sorun yoktu! Ayrıca ünlü bir tıp profesörümüz de kelle paça yemenin bizi koruyacağını belirtti. Oldum olası rakıyı severdim, rakıdan sonra da mutlaka işkembe çorbası içerdim, dolayısıyla virüs bana vız gelirdi! Virüs bilim adamlarımızın söylediklerinden bihaber olduğundan Türk olup olmadığımıza, kelle paça içip içmediğimize bakmadan önüne kim gelirse ona bulaştı! Allahtan o günlerde sağlık bakanımız televizyona çıktı ve yüreklerimize su döken açıklamayı yaptı: "Elimizde virüse karşı çok önemli bir silah var!"

Ekranın karşısında heyecanla haykırdım: "Acaba nedir nedir?"

"Yakalanmamak!"

"Peki, ama nasıl?"

"Sosyal izolasyona geçiyoruz!"

"Sosyal izolasyon dedikleri ne ola?" diye düşünmeme gerek olmadı, çünkü her kanal uzmanlara alelacele bağlanıp konuyu enine boyuna konuştular ve sonunda anlayacağımız bir şekilde bize açıkladılar. Sosyal izolasyon, havadan bulaşan hastalıkların yayılmaması için insanların toplumdan tecrit edilmesiymiş. Bunu sağlamak için bakanlar kurulu kararıyla okul, banka, işyerleri gibi yerler kapatıldı, düğünler yasaklandı, toplu taşıma seferleri azaltıldı cenaze ve uğurlamalara sadece aile fertlerinin katılmasına izin verildi. Ülkece karantinaya girmiştik. Ama bu duruma itiraz etmek aklımın ucundan bile geçmedi, zira ne de olsa evde yan gelip yatacaktım! Ancak yaşamamızı idame ettirebilmemiz için her canlı gibi yemeğe ihtiyacımız vardı. Sağ olsun büyüklerimiz bu durumu düşündüler ve aile bireylerinin en yakın markete gitmesine izin verdiler. Tabi ki bunun da kuralları vardı. Sokağa çıktığımızda mutlaka sosyal mesafe kurallarına riayet edecektik. Bulaşma riskini düşünerek alışverişimizi hızla tamamlayıp eve dönecek, içeri girmeden önce mümkünse giysilerimizi çıkartıp bir poşete koyacaktık. Bu halde komşularımıza yakalanırsak ne diyeceğimiz hakkında kanun hükmünde bir kararname henüz yayınlanmamıştı, ama bence en mantıklısı mahcup bir edayla sırıtıp "Corono kör olsun komşu!" demekti. Market giysilerimiz balkonda havalandırılırken banyoya girip yıkanacak, dezenfektanlarla her yerimizi silecek ve her ihtimale karşı da kolonya ile boy abdesti alacaktık. Eşimizle birlikte çıkmamız elzemse- bilim adamları aynı aileden iki kişinin dışarı çıkmasını kesinlikle önermiyorlardı, aynı yastığa baş koyduğumuzu dikkate almayacak ve tıpkı iki yabancı gibi aramıza iki metrelik sosyal mesafe mesafesini bırakacaktık.

Bir süre sonra virüse karşı sosyal mesafe mesafesinden daha önemli bir silah bulundu: Maske. Bilim kurulu üyeleri sokağa çıktığımızda kesinlikle maske takmamızı öneriyorlardı. İsviçreli bilim adamları da bu konuda hemfikir olduklarını açıklayınca vakit kaybetmeden maske arayışlarına giriştim. O ana kadar kimsenin yüzüne bakmadığı maskeler, şöhreti bulmanın şımarıklığıyla gözlerden ve tezgahlardan kayboldular. Mecnun'un Leyla'yı araması gibi yollara düştüm, Ferhat'ın dağlara delmesi misali her markete, eczaneye inatla girip sordum, ama bulamadım. Maskesiz arayışa çıktığımdan sık sık polise yakalanıyor, yakalandıkça ceza yiyor, yedikçe cüzdanım hafifliyordu. Durumum Fenerbahçe'nin halinden berbat olduğu sırada büyüklerimiz müjdeyi verdi: "Maskelerin satışı yasaklandı. Artık devlet eliyle dağıtılacak!

Arayışa son verip evde maskenin gelmesini sabırla bekledim. Ama gelmedi. Yiyecek stokumuz bitmişti ve bir şekilde markete gitmemiz gerektiğinden kollarımı sıvadım ve külottan sutyene kadar elime geçen her malzemeyle maske imal ettim! Bu yaratıcılığım toplumun diğer bireyleri tarafından da benimsenince, sokaklar fantastik görüntülere sahne oldu. Acilen toplanan RTÜK üyeleri, bu

MEHMET
KAAN
SEVİNÇ

İllüstrasyon: Mehmet Kaan Sevinç

durumun yedi yaşından küçük çocukların cinselliği yanlış yorumlamalarına yol açabileceğini belirtti ve acil önlem alınması gerektiği konusunda fikir beyan ettiler. Durumun vahametini fark eden büyüklerimiz de maskelerin satış yasağını kaldırdı. Kararın açıklanmasıyla ülkemizde maske sorunu birdenbire çözüldü. Artık her tezgâhta, mağazada çeşit çeşit maske bulunuyordu, ne var ki bu sefer de hiç beklenmedik bir tartışma başladı: "Maskeyi neremize takacaktık?"

Genel kanaat yüze takılması üzerineydi ama "Önemli olan üzerimizde bulundurmak!" diyen bir grup insan yüz yerine dirseklerini, bileklerini tercih ediyorlardı. Bilinçli olanlar ise yüzlerinde çene altı aksesuarı olarak kullanıyorlardı. Uzmanlar bu kargaşanın önüne geçmek amacıyla hemen televizyona çıktılar ve bilimsel olarak nasıl kullanılacağını açıkladılar: Maskeler burnu içeri alacak şekilde takılacaktır. Bunu duyunca kendi kendime güldüm, zira adı bilim kurulu olsa da kurul bilimsellikten çok uzaktı! İlkokula giden bir çocuk bile burnumuzu kapatırsak nefes alamayacağımızı, alamadığımızda sürekli karbondioksit soluyacağımızı, dolayısıyla oksijen seviyemizin düşeceğini bilirdi! Bu basit gerçeği göz ardı edemeyeceklerine göre, galiba bilim kurulu, bizi virüsten önce kanserden öldürmeyi planlıyordu! Fısıltıyla dile getirdiğimiz bu gerçekler, kartopunun yuvarlanarak çığ olması gibi gün geçtikçe büyüyücünce birbirinden ünlü hocalarımız televizyona çıktılar ve bez maskelerde böyle bir riskin olmadığını, zaten bu sav doğru olsaydı cerrahların nesillerinin tükenmesi gerektiğini belirttiler. Mecburen maskeyi yüzüme takmayı kabul ettim, ama son bir umutla "Bari açık havada takmayayım!" diye itiraz ettim. Bilim kurulundan önce eşim devreye girdi ve son noktayı koydu:" Saçmalama!

Emir demiri kestiğinden sesimi kestim ama uzmanlar susmak bilmedi! Virüsten tam korunmak için bez maske yerine yüzümüze tam oturan, yan tarafları hava geçirmeyecek şekilde kapalı ve uygun filtreli maske kullanılmasını önerdiler. Eşim bunu duyunca anlamlı şekilde yüzüme baktı. Ne demek istediğini anladığımdan yeniden maske arayışına başladım.

N95 adı verilen maskeler tarife uysa da fiyatı cebime bir türlü uymuyordu! Eşimin söylenmesinden korktuğumdan paraya kıydım ve sadece bayramlarda takmak üzere iki tane aldım. Ancak eşim pazara bile N95 takarak gidince kapının önüne vücudumu siper yapıp "Ya ben ya N95!" diye restimi çektim. Nedense söylediklerimi ciddiye almadı ve "Yapacak çok işim var. Cıvık cık konuşacağına çekil önümden!" dedi. Arkasından bakarken "Neyse" dedim kendi kendime "pahalı ama dayanıklı. En az üç ay kullanır." diye mırıldandım. Aklımdan geçenleri duymuşçasına o günün akşamında bir kez daha televizyona çıktı hocalarımız ve N95 maskesinin bizi ancak birkaç saat koruduğunu, çarşıdan eve döndüğümüzde maskeyi çıkarıp mutlaka çöpe atmamızı önerdiler. Dediklerini ikimiz için uygulayacak olursam günde yetmiş liradan ayda eder iki bin yüz lira artı masraf çıkacaktı. N95 beni terk etmeden kesinlikle onu çöpe atmayacaktım! O kararlılıkla "Yok ya. Sizin ananız güzel mi diye bağırdım, ardından haberi eşimin duymaması için ok gibi yerimden fırlayıp televizyonu kapattım. Elinde meyve tabağıyla içeri giren eşim soran gözlerle bana bakınca "Yine fikir değiştirmişler. N95 yerine üst üste iki adet bez maske takmak daha faydalıymış!" dedim.

"Desene boşuna aldık."

"Ama suç sende hayatım. Bir şey duydun mu hiç araştırmadan hemen alalım diye tutturuyorsun!"

Maske hakkındaki tartışmaların sonu bir türlü gelmiyordu. Sonunda bilim kurulu iki ayrı fraksiyona ayrıldı! Halkın Kurtuluşuna bağlı olanlar virüsün havada asılı kaldığını dolayısıyla maskenin asla çıkartılmamasını önerirken, Halis Halkın Kurtuluş Cephesi yerçekimi olduğundan havada asılı kalmadığını, açık havada dolaşılırken maske takılmasına gerek olmadığını öne sürüyorlardı. Kendi aralarında bile anlaşamadıklarını görünce, üçüncü bir görüşün şart olduğunu algılayıp kendime başvurdum.

"Polis görünce tak, polisten uzaklaşınca çıkar! Emrin olur abi!"

Kim ne derse desin maske

son derece faydalı bir icattı! Her şeyden önce yolda yürürken maske altından türlü mimikler yapıyor, kendi kendime konuşuyor hatta gülüyordum. Bu halim fark edilmediğinden kimse bana deli damgası vurmuyordu. Birisine sinirlendiğimde de dayak yeme korkum olmadan rahatça dil çıkartıyor, hatta sessizce "Belanı benden bulmadan yıkıl karşımdan be adam!" diye mırıldanabiliyordum. Ne var ki yolda gördüğüm kadınların güzel mi yoksa çirkin mi olup olmadığını bir türlü kestiremiyor, mihrap yerinde diye baktıklarım, nefeslenmek için maskesini sıyırdıklarında hayal kırıklığına uğruyordum. Maske arkadaş çevremi de genişletmişti. Malum maske gözlük camını buharlaştırıyor, önümü görmemi engelliyordu. Bu yüzden sıklıkla elektrik direğine tosluyordum. Çarpa çarpa da sonunda kanka olup çıktık!

Bir akşam "Aman" dedi ünlü hocalarımızdan biri. "Aman maskenizi elinizle düzeltmeyin!" Bu sözü duyunca haliyle şaşırdım. Ayağa kalkıp uzuvlarımı gözden geçirdim. Elimi kullanamayacaksam geriye ayaktan başka alternatif kalmıyordu. Hocamın bir bildiği vardır diyerek ayağımı yüzüme uzatmayı denedim ve anında yere kapaklandım. Duyduğum acıyla "Yaktın beni hocam!" diye inledim. Haykırmamı duyan eşim telaşla salona geldi. Beni yerde görünce "Neyin var hayatım? İyi misin?" diye sordu.

"Bugüne kadar öyleydim, ama artık benden medet umma." dedim ve başıma gelenleri anlattım. Kendini tutamayarak koca bir kahkaha patlattı, ardından bir çocuğa anlatır gibi Türkçe mealini izah etti: "Elinle her yere dokunuyorsun hayatım. Dokununca da ne oluyor? Kirleniyor. Kirin içinde belki de virüs var. Elini yüzüne ve maskeye götürdüğünde virüse "Ne olur gel misafirim ol. Bir çayımı iç." diyorsun. Şimdi anladın mı hayatım."

Anladım anlamasına da burnum kaşınınca ne ile kaşıyacağım?"

"Önce elini güzelce yıkayacaksın sonra kaşıyacaksın."

"O kadarını bizde biliyoruz. Ama burun bu illaki sokağa çıktığında kaşınmak istiyor. Nereden bulacağım suyu sabunu?"

"Çok basit. Cebinde dezenfektan taşıyacaksın!"

"Yok ya! Böyle güzel başka önerin var mı?"

"Olmaz olur mu? Var tabi. Üzerinde "Dokunma" yazan yüzükler var. Al onlardan birini tak başparmağına. Farkında olmadan elini yüzüne götürürsen o yazıyı okuyup kendine gelirsin."

"Tüm bunlar virüsün değil kapitalist düzenin oyunları!" Bu oyuna gelmem!"

"Ne yapacaksın?"

"Kaşımam olur biter!"

Sokaktan eve geldiğimizde dezenfektanlarla abdest alıp, kapı tokmaklarından anahtarlara, cep telefonundan madeni paralara kadar elimizin değdiği her nesneyi dezenfekte ettiğimizden masrafımız iyiden iyiye artmıştı Bir de burnum için küçük boylarını alsam bütçe batardı! Zaten Ege, Marmara ve dahi Karadeniz tümüyle dezenfektan olsa yine de ihtiyacımızı karşılamazdı!

Virüse henüz yakalanmamıştım ama çoktan hastalık hastası olup çıkmıştım. Döviz kurunu takip eder gibi sürekli haberleri izliyor ama her izlediğimde ruhum daha da kararıyordu. Fırsat buldukça da internete girip metalde kaç saat, kartonda, kâğıtta hangi sürelerle tutunduğunu öğreniyordum. Elde ettiğim bu bilgiler ışığında bayiden aldığım gazeteyi önce balkonda havalandırıyor sonra elime alıp okuyordum. Marketten alışveriş yapmak ise tam bir gerilimdi. Para üstünü madeni olarak verirlerse peçeteye koyup evde sirkeye yatırıyor, kâğıt paraları ise cımbızla tutup cebime koyuyor, eve varınca da balkonda havalandırıyordum. Fırtınalı bir günde hepsini yitirdiğimde "Yemişim virüsü!" diyerek bu alışkanlığı bıraktım.

Hocalarımız virüsten korunmanın en önemli yolunun bağışıklık seviyemizi yükseltmekten geçtiğini söyleyince sağlıklı beslenmeye karar verdim. Sabah uyanınca kahvaltıdan sonra kivi yedim. Biraz ekşiydi, dolayısıyla içim bayıldı. Bastırsın diye üzerine kefir içtim. İçim daha da bayıldı. Üzerine muz yiyip bir bardak yeşil çay içince günümü tuvalette geçirdim!

Karantina süresi boyunca "Ah bir boş zamanım olsa da şunu

bunu yapsam!" diye düşündüğüm işlere hiç bulaşmadım, zira alt yapım eksikti. Örneğin elimde ne torna tesviyem vardı ne de hızar makinem. Olanaksızlıklar yüzünden benim gibi cevher köreliyordu! Hırsımı yemek yiyerek çıkartınca, sıkıntım geçeceğine sadece kilo aldım. Bir gece pencereden bıkkın gözlerle boş sokağı seyrederken birden aydınlandım. Koşacaktım! Böylece hem kilo verecek hem de oyalanacaktım. Gecenin bir saatinde üzerimden çıkartmadığım eşofmanlarımla dışarı çıktım ve koştum. İki dakika sonra nefesim tükenmişti. Emekleyerek geri dönüp kendimi yatağa bıraktım.

Sabah uyandığımda oturduğum sitede halk düşmanı ilan edilmiştim! Gece yarısı bomboş sokakta maskesiz koştuğumu gören duyarlı bir komşum, fotoğrafımı çekip site grubunda beni afişe etmişti: "Duyarsız komşumuzun son marifeti! Kendi sağlığını düşünmüyorsan bari bizi düşün!"

Kapısını çalıp maskesiz koşmamın onu neden ilgilendirdiğini sordum. Söylediğine göre onun sağlığını tehlikeye atıyormuşum!

"Sayın Çokduyarlı Komşum, acaba bunu nasıl beceriyorum?"

"Maskesiz koşarken havadan yayılan virüsler burnunuza, genzinize doluyor. Asansöre bindiğinizde nefes alıp verirken bunları dışarı salıyorsunuz. Ardınızdan ben biniyorum ve virüsler bana bulaşıyor."

"Gecenin bir yarısı asansörde ne işiniz var?"

"Belli mi olur efendim. Belki binesim geldi!"

İçimden "Ya sabır" çektim ve "Bakın beyefendi birincisi ikinci katta oturuyorum, dolayısıyla asansörü kullanmıyorum, ikincisi etrafta kimsecikler yokken açık havada maske takmak, bir kadını öperken kondom takmaya benzer! Şimdi size iyi günler!" dedim.

Maçı kazanmasına kazanmıştım, ne var ki bu sefer de eşime takılmıştım! Apartmanda huzursuzluk istemediği için kadar maskesiz koşmamı yasakladı. Bende inat edip spor hayatımı sonlandırdım ve tekrar sıkılmaya devam ettim. Bunalımdan kurtulmam için mutlaka yeni hobiler bulmalıydım ve buldum; çiçek yetiştirecektim.

Gerçi bu konuda kirli bir geçmişim vardı. Yıllar önce durup dururken bir çiçek aşkına yakalanmış ve o hevesle küçük rengârenk çiçeklere sahip Kalonşo almıştım. Satıcının söylediğine göre dayanıklı olduğu kadar bakımı son derece kolaymış. Küçücük bir saksıyla eve geldiğimde sarıçiçeğimi nereye koyacağıma bir türlü karar verememiş, önce pencere önüne koymuş beğenmeyince sehpa üzerine almış, sonunda da balkonda karar kılmıştım. İlk günlerin hevesi kaybolunca da çiçeği unutmuştum. Ne kadar dayanıklı olursa olsun günlerce su verilmeyince haliyle sarardı, soldu ve kurudu. Bir zaman sonra yine heveslendim ama akıllandığımdan bu sefer kaktüs aldım. Ne de olsa çölde yaşayabilen bir familyadan geliyordu ve sulamayı unutmam ona vız gelirdi. Ancak su haricinde sevgiye de ihtiyacı olduğunu göz ardı ettiğimden, çalışma masamın üzerindeki yerinde ilgisizlikten ufaldı gitti. Geçen sene neyime güvendim bilmiyorum, çiçekçinin önünden geçerken şeytan dürttü ve fesleğen aldım! Küçücük bir saksıydı. Balkona koydum. Çok su ister dediler. "Önümüz yaz, balkona çıktıkça sularım." dedim. O yaz sigarayı yüz elli beşinci kez bıraktığımdan balkona çıkmadım. Haliyle kurudu ve ben de çiçekçiliğe tövbe ettim. Ancak karantinada sıkılıp yapacak bir iş bulamayınca mecburen yeminimi bozdum! Bu sefer büyük oynayacaktım! Balkon demirlerine asılan saksılardan alıp orayı çiçek bahçesine dönüştürecektim. Karşı çıkacağını bildiğimden niyetimi eşime söylemedim ve markete gidiyorum diyerek dışarı çıktım. İkişer demir askı, içine oturtmalık dikdörtgen saksılar, iki büyük boy torba toprak, dört saksı çiçeği aldım ve gizlice balkona taşıdım. Eşim mutfakta yemek yaparken de işe koyuldum. Meğerse önce parmaklıklara demir askıların yerleştirilmesi gerekiyormuş! Pratik olsun diye saksılarla birlikte bu işi becermeye çalışırken ağırlıktan dolayı elimden kayıp balkondan aşağıya düştüler. Allahtan Sokak boştu! On dakika sonra kapı çalınınca parmaklarımın ucuna basarak yatak odasına gidip uyuyor numarası yaptım. Bir şeyden haberi olmayan eşim kapıyı açınca direkt

site yöneticisiyle burun buruna geldi ve adamın söylenmelerini tek başına göğüsledi. Bu olaydan sonra çiçekçiliğe veda ettim ve sıkıntımı gidermek için daha zararsız yöntemler aradım. Ne işime yarayacağını bilmediğim halde bilumum emtia fonlarının elli yıllık gelişimini okudum, ardından ideal yoğurt mayalama süresini araştırdım. Eşim oynamak istemeyince kendi kendime satranç oynadım, kendime karşı oynamama karşın tarafsız olamayıp hile yaptım, değişik kahve demleme yöntemleri geliştirdim, hepsinin aynı kapıya çıktığını görünce bundan da sıkıldım. Koşmak için dışarı çıktığımda apartman ayaklandığından evde yapabileceğim plates, ağırlık kaldırma gibi sporlara yöneldim. Biraz üşengeç olduğumdan sadece videolarını izlemekle yetindim. Bunlardan da sıkılınca ev işlerine merak saldım ve ilk olarak mutfağa daldım.

Meğerse yemek yapmak kadınların abarttığı kadar zor bir iş değilmiş! Üstelik eşim gibi annesinden gördüklerini değil, farklı ülkelerin lezzetlerini deneyip üstüne kendi tarzımı eklememe rağmen. Eşim teşekkür edeceğine söylenip durdu! Mutfağı batırdığım konusunda haklı olabilirdi, ama bir sanat eseri yaratılırken böyle ufak teferruatlara takılmamak gerekirdi. Michelangelo, Hz. İsa'nın çarmıhtan indirildiğinde Hz. Meryem tarafından kucaklanmasını tasvir ettiği Pieta heykelini oluşturduğunda, atölyeye mermer tozlarının yayılmasından kimse şikâyet etmemişti! Bunu belirttiğimde haklı olduğumu kabul edeceğine yarattığım eserimi kötüledi, yetmedi çöpe atacağını, bunca masrafa yazık olduğunu söyledi. Hasetliğinden böyle davrandığını bildiğimden karşı çıkmayıp temizlik işine el attım! Tasarruf amacıyla kovanın suyunu değiştirmeden odaları, tuvaleti ve dahi dolapları silince, teşekkür edeceğine nedense bir sinir krizi daha geçirdi! Elimde kala kala ütü işi kalmıştı. Ütü olayına sevgiyle giriştim. Ama nedense eşim elbiselerindeki ütü yanıklarını kafaya fazla taktı. Olaya romantizm kattığımı, yanıklara dikkatle bakacak olursa kalp izlerine benzediğini iddia etmemi dikkate almadı ve beni ebediyen ev işlerinden azat etti!

Kime bulaşacağımı bilememenin bunalımıyla deli danalar gibi dolanırken banyoda seksen yedi adet fayansın olmasına karşın mutfaktakilerin ise elli iki adet olduğunu keşfettim. Araları kirli olduğundan eşimin diş fırçasıyla fayans derzlerini temizledim, sonra çaktırmadan yerine koydum, akşam banyoya girdiğinde bir çığlık sesi duyduğumda yatağa girip yorganı başıma çektim. Bir sonraki gün paketteki makarnaları saydım, birinde iki çubuk az olduğunu tespit edince tüketici hakları mahkemesine dilekçe yazdım, ev terliklerini ters giyip evde penguen gibi gezdim. Can sıkıntısına iyi gelen bu müthiş aktiviteyi yaparken aynadaki yansımamdan saçlarımın uzadığını fark ettim. Berberler kapalı da olsa bir insanın kendini böyle salmaması gerekirdi. Bu amaçla marketten bir makine alıp saçımı kesmeye karar verdim. Kâğıdı bile makasla yamuk kestiğimi hesaba katmadan makinayı kafama götürdüm. Kısa zamanda engebeli bir arazi görünümü ortaya çıktı, düzelteyim derken daha da bozuldu, sonunda sinirlenip üç numara yaptım! Bence hiç fena olmadı ama eşim nedense beni görünce kafasını dolaba soktu!

"Evde yapacak hiçbir iş kalmayınca salonda abajurla beraber çay içip muhabbet ettim! Sorduğum hiçbir soruyu doğru dürüst yanıtlamadığı gibi yaptığım esprilere de gülmedi. Aslında bayağı eğlenceli bir adamdım, neredeyse bir aydır evdeydim ve kendi kendimden sıkılmamıştım. Abajura bu yüzden bozuldum ve haddini bilmesi için suratımı astım. Tam bu sırada eşim salona girdi ve halimi görünce "Bugün çok durgunsun. Hayırdır?" diye sordu. Evdeki tek arkadaşım abajura tavır koymaması için kavga ettiğimizi, artık konuşmadığımızı sakladım. Zoraki bir şekilde gülümseyerek "Yok bir şey hayatım. Dalmışım sadece." dedim, ardından abajura dostça göz kırptım!

ÇİZGİ ROMANLI BULMACA ÇÖZÜMÜ

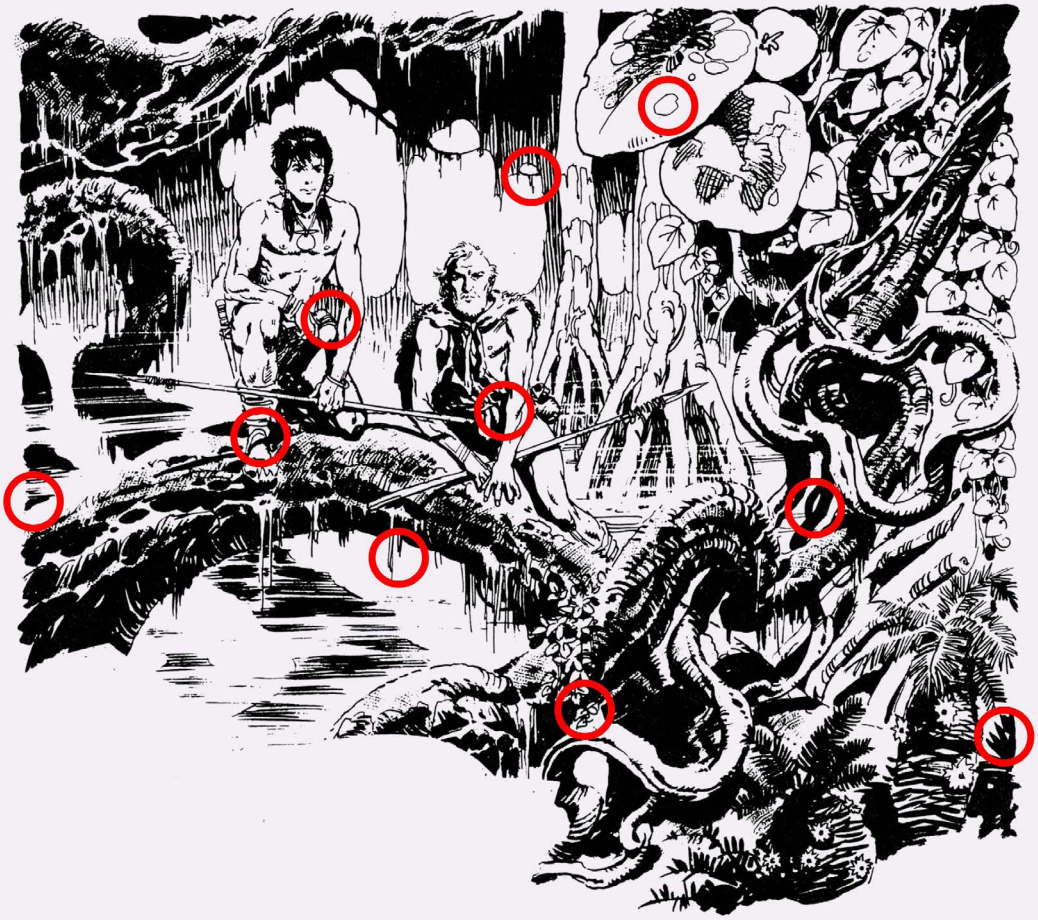

Züleyha Ekici

SİDERA'NIN DÜNYASI

Stephan Hawking ve Sayı Duyusu

Einstein'dan bu yana dünyaya gelen en parlak teorik fizikçi olarak kabul edilen Hawking'in yaşamının son günü olan 14 Mart ise Einstein'ın doğum gününe denk geliyor.

Galileo'nun ölümünden tam olarak 300 yıl sonra doğan Stephan Hawking, bu tesadüfün bilimsel yaşamının şekillenmesiyle bir ilgisi olduğuna inanmak istediğini kitabında dile getiriyor. Einstein'dan bu yana dünyaya gelen en parlak teorik fizikçi olarak kabul edilen Hawking'in yaşamının son günü olan 14 Mart ise Einstein'ın doğum gününe denk geliyor.

Bu nasıl bir tesadüf? Arapçadaki asıl karşılığı buluşma veya çakışıklık yaşama olan tesadüf kelimesi zihnimizde hayret uyandırıyor. Hawking'de kendi doğumu ve Galileo'nun ölümü arasındaki rastlantısal ilintinin bilimsel yaşamının şekillenmesinde bir manası olduğuna inanmış ve mistik bir anlam yüklemesi yapmış.

Büyük Sorulara Kısa Yanıtlar kitabını okuyanlar ve bu bilgiyi bilen bir çoğumuz, Stephan Hawking'in ölüm günü 14 Mart'ın Einstein'in doğum günü ile çakışmasının nasıl bir rastlantı olduğunu aklımızdan geçirmişizdir diye düşünüyorum.

Aynı anda zihnimden geçen ise '' 14 Mart 2018 tarihinde Hawking yaşama veda ederken, dünyaya o gün merhaba diyen 400 bin bebekten

yaşamının ilerleyen dönemlerinde fizik, astronomi bilimleriyle ilgilenen herhangi birinden yaratıcılık, cesaret ve liderlik göstererek, bu alanda adından kimin söz ettireceği '' oldu.

Tarihlerdeki bu tesadüflere anlam yükleyen Hawking gibi zihnim düşünce geliştirdi hemen, belki sizde benim gibi bir çıkarım yaptınız. Gelişen düşüncem sayı kavramının, insan yaşamının öyküsüyle gizemli bir şekilde bağlantı kurması ile şekillendi.

İnsanlar daima 'Sayı Duyusu' adı verilen bir yetiye sahip olagelmiştir en ilkel gelişim dönemimizden bugüne. Bu yeti, insanın küçük bir nesne yığınından kendi doğrudan bilgisi dışında bir şey alındığında veya yığına bir şey eklendiğinde ortada bir değişiklik olduğunu sağlar. İnsan, müfrit derecede sınırlı sayı algısını, gelecekteki yaşamı üzerinde müthiş bir etkisi olacak bir beceriyle desteklemeyi öğrenmiştir. Bu beceri saymadır ve evrenimizi sayılarla ifade etme konusundaki olağanüstü ilerlemeyi sağlamıştır.

Antik dönemde Pisagorcu felsefe, insanın evrenin gerçek doğasını sadece sayı ve biçimler aracılığıyla kavranabileceği yönündeki temel düşünceyi içeriyor. Bilinebilecek her şeyin bir sayısı vardır. Sayının, var olanı anlama konusunda çok merkezci bir role sahip olduğu gittikçe daha açık görünüyor. Pisagorcular, bugünleri görüyor olsaydı, muhtemelen bu düşüncelerini dans ederek kutluyor olurlardı.

Stephan Hawking'in fikirlerini özümserken ve değerlendirirken sayıların merkezinde derinlikli bir kavrayışa ve anlayışa sahip olduğu kendi yazılarında samimi olarak görülüyor. Birçok teorimi, bir yığın hesaplamanın ışığında ileri sürmüştür. Yaşamımızın gerçekliğinin dokusuna bu kadar derinlemesine işlemiş olan sayı, bize kendi düşüncemiz hakkında da önemli ipuçları veriyor.

14 Mart 2020 günü Stephan Hawking'in vefatının ikinci sene devriyesinde, ilk olarak Çin'in Wuhan kentinde görülen Covid 19 ismiyle adlandırılan virüs ülkeme de gelmiş ve dünyada pandemi ilan edilmişti. Hawking, hayatı sona erdiren giderek daha agresif virüslerin ortaya çıkabileceğini, yeni mutasyonların insanlık için büyük bir tehlike olduğunu, ilk olarak bir grup insanı, sonra bölgeleri ve tüm insan türünü etkileyebileceğini söylemişti. Dünyanın pek çok yönden tehdit altında olduğunu ve dolayısıyla olumlu bir tavır sergilemesinin zor olduğunu anlatmıştı. Vefatından iki sene sonra öngörülerinin dünyamızda gerçekleşmesi ve biz insanların bunu ağır bedellerle ödüyor olmamızın derin üzüntüsü içindeyim. Hawking, Dünya'nın bizler için oldukça küçük bir yer haline geldiğini, gezegenimize iklim değişikliği gibi feci bir hediye sunduğumuzu, ormanların yok olduğunu, yükselen sıcaklıkları, kutuplardaki buz tabakalarının azaldığını, aşırı nüfus yoğunluğunu, su kaynaklarının yetersizliğini, hayvan türlerinin büyük bir kısmının yok olduğunu, kıtlığın yaşanabileceğini de söyledi. Tüm bu problemler şu an yaşanıyor ne yazık ki ve biliyorum ki çözümleri var. Çok geç olmadan çözümler üreten, ne olup bittiğini anlayan sağduyulu insanlar olmamızı diliyorum.

1959'da kurulan Fleetway Publications, Londra merkezli bir dergi yayıncılık şirketiydi. 1963'de IPC grubuna katıldı ama bastığı yayınlar 1968'e kadar Fleetway adı ve logosu altında yayınlandı. Yayınevinin sonraki hayatına dair detaya girmeyeceğim ama Sexton Blake, Çelik Pençe, Battler Britton ve Dan Dare'in, bu gruba ait çizgi romanlar olduğu notunu düşeyim. Ülkemizde Tina olarak bildiğimiz derginin doğumu, bu yayınevinin çatısı altında 1967 sonbaharında başladı.

Aslında kızlara yönelik çizgi romanlar Birleşik Krallık'ta daha önceden de yayınlanmaktaydı. Kendi adlarını taşıyan süreli yayına sahip olan bazı kız çizgi karakterlerin yanı sıra, kız çizgi romanları yayınlayan dergiler de mevcuttu. Örneğin, sonraki süreçte Tina'ya katılacak olan Girl dergisi, 1951'den beri yayınlanmaktaydı ve toplamda 600 sayı civarında bir rakama ulaşıyordu. Girl kadar olmasa da, geçmişi 250-300'lü sayılara dek uzanan başka kız dergileri de vardı. Ama satışları düştüğünde bir çizgi romanı başka bir çizgi

Elvan ADIGÜZEL

romanla birleştirmek, yirminci yüzyıl İngiliz çizgi roman endüstrisinde standart bir uygulamaydı. Satışların düşmesini müteakip birleşmeler yaşanıyor, başlıklar ve logolar değiştirilerek aynı karakterlerin yayını bazı yeni eklemeler yapılarak devam ettiriliyordu. Bu durum Tina için de geçerliydi.

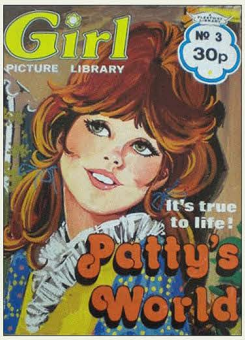

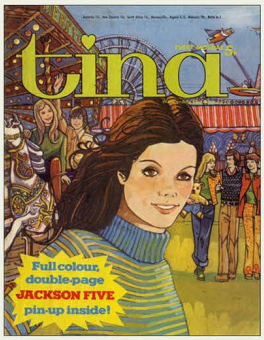

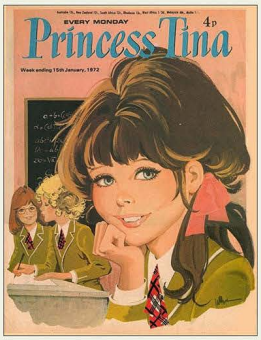

Princess ve Tina dergileri birleşerek Princess Tina dergisi oldular. Sonraki yıllarda bu birlikteliğe, uzun bir geçmişe sahip olan Girl dergisi de katıldı. İngiliz çizgi roman piyasasında sıklıkla görülen dergi birleşmeleri esasında tirajı düşen dergilerin tamamen yok edilmektense, işe yarar çizgi romanlarının yeni dergiye aktarılmasını sağlıyordu. Birleşmelerin kaçınılmaz sonuçlarından birisi de isim ve logo değişiklikleriydi. Princess Tina, Princess, Tina, Penelope, Princess Penelope, Pink ve Mate gibi dergiler sadece isimleri farklı olan ama aynı kaynaktan gelen akraba dergilerin bir çatı altında toplanıp kabuk değiştirmesiydi.

Fleetway Publications 1967'de, kendi ana dizilerinden Princess ve Tina'yı tek başlık altında topladı ama iş burada bitmiyordu. Dergi, yayın hayatı boyunca, neredeyse durmaksızın başka dergilerle birleşmeler, isim değiştirmeler yaşadı. Princess Tina, Princess, Tina, Penelope, Princess Penelope, Pink ve Mate gibi isimler ve logolar altında 1950'den 1980'e dek dolaştı durdu.

Princess 1960'ta çıkmış, Tina ile birleşmeden önce 399 sayı yayınlanmıştı. Tina ise sadece 30 sayıya sahip genç bir dergiydi. İşte bu ortamda Princess Tina, 25 Şubat 1967'de "1967'nin Yeni Kız Öğrenci Gazetesi" olarak lanse edildi. Aralık 1969'un sonlarında Penelope dergisi, Prencess Tina ile birleştirildi. Bu birleşme aceleyle ayarlanmıştı ve Penelope'nin haftalık çizgi roman dizilerinin bazıları yarım kalmıştı. Bu yüzden yarım çizgi romanlar 13 Aralık 1969'daki son sayıda metin hikayeleri biçiminde yer aldı. Birleştirilmiş başlığın 20 Aralık 1969 tarihli sayısı Prenses Tina ve Penelope idi. Birleşik başlığa rağmen, Penelope'den yalnızca bir çizgi roman dizisi taşınabildi yeni dergiye. Başlık, 6 Haziran 1970 tarihli sayıda Prencess Tina'ya döndü.

Dergi, 13 Ocak 1973 tarihinde yaklaşık iki buçuk aylık bir ara verdi ve 31 Mart 1973'te tekrar döndüğünde adı artık sadece Tina idi. Ağustos 1973'te yayın, Pink ile birleştirildi ve başlık Pink olarak kaldı. 48. sayıda Pink & Tina olarak yeniden adlandırıldı. 89. sayıda yeniden Pink başlığına dönüldü. Pink, 1980 yılında Mates ile birleştirildi.

Prencess Tina; metin öyküleri ve dizilerini, mektup sayfasını ve çizgi romanları düzenli bir biçimde devam ettirdi. Birçok metin ve çizgi roman, yazar ve çizerlerinin adları kullanılarak yayınlandı. İçerik; klasik hikayelerden uyarlamalar, kadın kahramanlar, moda, romantizm, ünlüler ve oyunların yer aldığı macera çizgi romanlarından oluşuyordu. Öne çıkan çizgi romanlar arasında Space Girls, Koş Kristina Koş, Patty'nin Dünyası, Mutlu Günler, Alona, Barbie Model Kız, Jackie & the Wild Boys ve Gizli Ajan Jane Bond sayılabilir.

İngiliz kız çizgi romanlarındaki kadın ya da genç kız karakterlerin neredeyse tamamına yakını iyi giyimli, bakımlı, albenili tiplerdir. Yaşam standartları, yaşadıkları toplumun altında değildir. Her birinin muhakkak bir meziyeti vardır. Bu dergilerdeki hikayeler kimi zaman gündelik yaşamın içinden izler taşırken, kimi hikayelerde ise aslında erkeklere özgü kurgu hikayelere öykünülür ve erkek karakterin rolü bu dergilerde kadınlara devredilir. Özetle; bu dergilerdeki hikayelerde kadınları sosyal ya da kurgusal her alanda görebilmek mümkündür.

TİNA'NIN TÜRKİYE YOLCULUĞU

Tina'nın, vatanı İngiltere'deki yolculuğunu derleyip yazarken yoruldum inanın. Yıllarca süren yayın periyodu boyunca yaşanan birleşmeler ve isim değişikliklerine dair bilmeceleri çözmeye çalışmak ve devamında bu kargaşayı özet haline getirip yazmak oldukça zorlu oldu. Tina'nın karmakarışık İngiltere serüveninin aksine ülkemizdeki yolculuğu son derece sade ve kısa.

Erdoğan Egeli'nin sahibi olduğu Ceylan Yayınları tarafından 5 Temmuz 1967'de yayınlanmaya başladı Tina. 28 sayfalık büyük boy fasiküller halinde yayınlanan dergi, yayın hayatı boyunca bu standardı korudu. Haftalık yayınlanan Tina'nın ilk sayısını saymazsak, diğer bütün sayılarda sadece ön kapağı renkli, diğer sayfaların çoğunluğu siyah beyaz olmak üzere kimi sayfa-

ları 3 renkli idi. Sadece birkaç sayıda arka kapak renkli yayınlandı. 1969'dan itibaren iç sayfalar tamamen siyah beyaza döndü ve yayını sonlanana kadar bu şekilde devam etti. İlk sayı, tanıtım amaçlı olsa gerek, bazı sayfaları renkli yayınlanmıştı.

Sol üstte, Türkiye'de yayınlanan ilk Tina fasikülünün kapağı, sağ üstte ise Tina ciltlerine ait bir kapak görülüyor. Alttaki resimleri ise Tina fasikül kapaklarına örnek olması için gelişigüzel seçtim. Ülkemizdeki Tina kapaklarının tamamı bu tarzdadır ve logosu da hiç değişmemiştir.

100 kuruş fiyatla yayına başlayan Tina, 17 Aralık 1969'daki 130. sayısına dek aynı fiyatı muhafaza etti. 130. Sayı, fasikül formatlı son Tina dergisiydi ve maceralar henüz devam ediyordu. Yayınlanan 130 sayı, her birinde 10 sayı ihtiva eden, kalın karton kapaklı 13 ciltte ayrıca toplanmış ve piyasaya sürülmüştü. 130. sayıda yarım kalan maceraları tamamlamak için 14. bir cilt yayınlandı. Bu ciltte 8 fasikül yer aldı. Fasiküller kapaksızdı. 14. ciltteki fasikülleri de saydığımızda, Türkiye'de yayınlanan Tina dergileri toplamda 138 sayıya tekabül eder. 131. fasikülde, derginin artık 2 aylık periyotlarda cilt olarak yayına devam edeceği duyurulmuşsa da, 14. ciltte yayın sona erdi.

Derginin büyük kısmını çizgi romanlar oluşturdu. Karikatürlerin yer aldığı gülmece sayfası, Tina'nın Bilmecesi adlı bulmaca sayfası, Tina'nın Hikayeleri adlı bir hikaye sayfası, kimi zaman hayvanların, kimi zaman kağıt oyunlarının, kimi zaman pratik küçük bilgilerin ya da yemek yapımının, dikiş nakış, moda, müzik gibi konuların işlendiği tek tük sayfalar da yer aldı dergide ama bunlar derginin çok cüz'i bir kısmını oluşturuyordu. Çizgi roman harici sayfaların eser miktarda olmasından ötürü, çizgi roman severler arasında Tina'nın bir çocuk dergisi mi yoksa çizgi roman dergisi mi olduğuna dair görüş ayrılıkları mevcut.

30. sayıdan itibaren fasiküllerin arka sayfasını, o dönem popüler olan yerli ve yabancı tanınmış sinema oyuncusu ve şarkıcıların tam sayfa resimleri süsledi. Tina dergisindeki çizgi romanlara gelecek olursak…

İki üst başlıkta değerlendirmek gerekir diye düşünüyorum. Birinci başlıkta derginin başat çizgi romanları, ikinci başlıkta ise diğer çizgi romanlar yer alır. Bu kapsamda dergileri taradım ve şöyle bir liste oluştu:

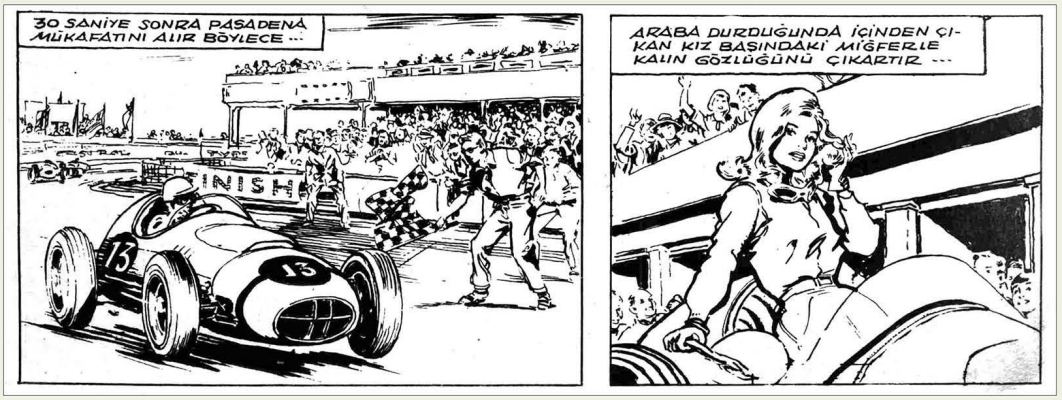

James Bond'a öykünen Jane Bond Gizli Ajan çizgi romanında sarışın, güzel bir kadın ajanın hikayeleri anlatılır. Öylesine James Bondvaridir ki, saç fırçasında gizlenmiş elektronik takip cihazından tutun, hususi uçağa kadar uzanan teknik imkanlara sahiptir. Her tür taşıtı kullanır, kayak, yüzme, dövüş teknikleri, silah kullanma gibi envai çeşit meziyetlere sahiptir.

TİNA DERGİSİNDE YAYINLANMIŞ ÇİZGİ ROMANLAR

ANA ÇİZGİ ROMANLAR

Jane Bond Gizli Ajan
Barbie Manken Kız
Jackie ve Deli Gençlik
Neşeli Günler
Sevgili Chum Yum-Yum
Canım Tina
Batıya Göç Edenler
Cesur Alona
Afacan Cüceler

TALİ ÇİZGİ ROMANLAR

Açık Hava Okulu
Papağan Adasında İki Kişi
Feza Kızları
Gigi ve Gogo
Küçük Kadınlar
Karabaş
Cici Mimi
Sihirli Oz Sihirbazı
Küçük Balerin
Başkan Jeri
Harika Kız Julie
Sylvie'nin Kuklaları
Marie Curie
Serena Uzaydan Gelen Kız
Örümcek Dede
Milly Deniz Kızı
Sinderella Liz
Dombey ve Oğlu
Sandra Dünyayı Dolaşıyor
Küçük Peri
Adalı Kız
Yetim Kız Nita
Anna ve Siyam Kralı
Esrarlı Bahçe

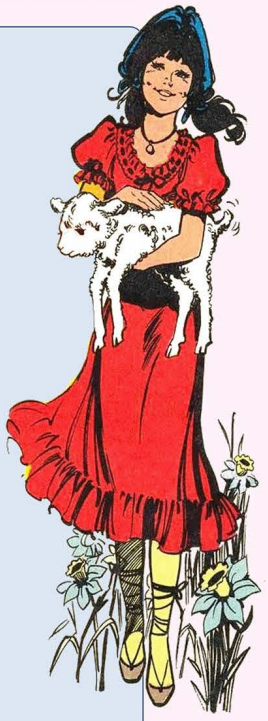

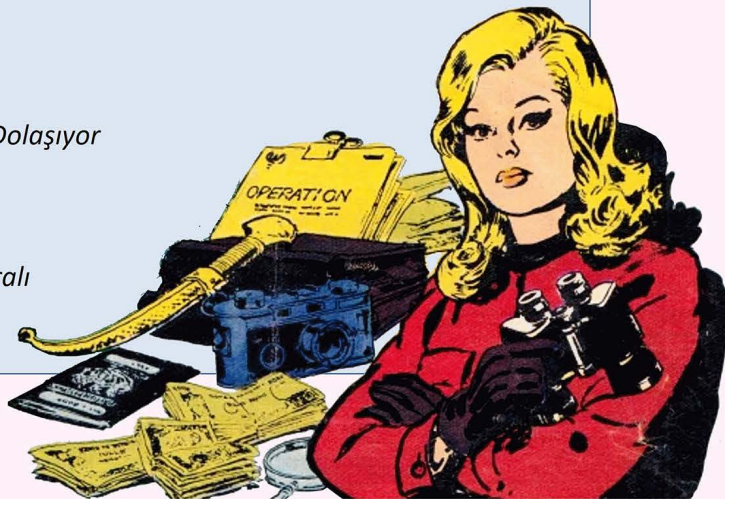

Tina dergisi, fasikül yayınını 17 Aralık 1969 tarihli 130. sayıda, hemen sonrasında da cilt serisini 1970'te yayınlanan 14. ciltte sonlandırdı. Her sayısının kapağında özenle çizilmiş, modern görünümlü, bakımlı bir kız çocuğu resmi yer aldı. Cilt kapaklarında ise ekstra bir arayışa girilmeyip, muhtevasındaki fasiküllerden seçilmiş kapaklar kullanıldı.

Kapandıktan 17 yıl sonra, 10 Haziran 1987'de, Erdoğan Egeli'nin oğlu Osman Egeli yine Ceylan Yayınları bünyesinde Tina dergisini bir kez daha yayınlamaya başladı. Tamamı renkli 32 sayfalık yeni Tina'nın çizgi romanları da yeniydi. 60'ların Tina'sındaki kadınların yerini permalı saçlı, küt saçlı, taytlı, fileli çoraplar ve vatkalı giysiler giyen, daha atak, cesur kadınlar almıştı. Sadece hikayeler ve kadınlar değil, çizgiler de 80'li yılları yansıtıyordu. Osman Egeli'nin Tina girişimi uzun ömürlü olamadı, 6 sayı sürdü. Bu seride; Tina ve Debbie, Noortje, Dehşet Kulesi'nin Esrarı, Hotel, Her Şeyin Bir Bedeli Var, Eduard ve Emily, Zoraki Dans, Doebidoes Grubu adlı çizgi romanlar yer aldı.

1987'de yayınlanan ikinci dönem Tina kapak ve çizgi roman örnekleri.

Yazımızı noktalamadan önce küçük bir not daha düşelim. Ceylan Yayınları, Tina'dan aldığı ivmeden olsa gerek, 1968'de Çiğdem dergisini çıkardı. Tina'nın kapanmasından iki yıl sonra ise, 1972'de Prenses dergisini çıkardı. Bu iki dergi, tıpkı Tina gibi İngiliz kaynaklıydı ve Tina ile aynı formatta ve aynı içerikte yayınlandılar. Fakat ömürleri Tina kadar uzun olamadı. Ayrıntıya girmeden, her iki dergiye ait örnek kapak resimleriyle kapatalım yazımızı.

Atilla Bilgen

Denizin yaklaşık dört metre üzerinde, dalgakıran gibi istiflenmiş kayalardan oluşan geniş ve yüksek duvarlı kaldırımlar, gerçekten de olta sallayanlar, flört edenler, denizi seyredip ellerindeki sandviçleri yiyenler, şarkı söyleyip dans edenler, oturanlarla doluydu. Okyanustan gelen esinti terimi kuruturken, sağ tarafımda kalan bir zamanların görkemli ve zarif binalarına baktım, dış cepheleri soyulmuş, panjurları dökülmüştü. Bu halleriyle anneleri tarafından terk edilmiş zavallı çocuklara benziyorlardı!

BANA BUNLARLA GEL KÜBA!

Şarkılarına klip çeken pop sanatçıları edasıyla kurulduğumuz, patlıcan derisi gibi mor renkli, üstü açık, gıcır gıcır elli sekiz model Chevrolet'le, Malecon sahil yolunda henüz beş yüz metre gitmiştik ki, Güleçyüzlüsevimliesmer Şoför sağımızdaki binayı gösterip "National Otel" dedi. Neredeyse kapısının önüne varmışken pes etmiştik! Gülsem mi ağlasam mı diye düşünürken, sekiz kilometre uzunluğundaki sahil yolunun, günün her saatinde kalabalık olduğunu, yerel halkın bar, kulüp gibi eğlence yerlerine para savurma gibi lüksleri olmadığından, kendi eğlencelerini yaratmak amacıyla buraya geldiğinden bahsetti, ardından "Malecon Caddesi, Havana'nın bir nevi en büyük koltuğudur!" dedi. Denizin yaklaşık dört metre üzerinde, dalgakıran gibi istiflenmiş kayalardan oluşan geniş ve yüksek duvarlı kaldırımlar, gerçekten de olta sallayanlar, flört edenler, denizi seyredip ellerindeki sandviçleri yiyenler, şarkı söyleyip dans edenler, oturanlarla doluydu. Okyanustan gelen esinti terimi kuruturken, sağ tarafımda kalan bir zamanların görkemli ve zarif binalarına baktım, dış cepheleri soyulmuş, panjurları dökülmüştü. Bu halleriyle anneleri tarafından terk edilmiş zavallı çocuklara benziyorlardı! Şoförümüzün "Burası da ABD elçiliği" demesiyle düşüncelerimden sıyrılıp işaret ettiği yere baktım. Atlantik okyanusunun karşı kıyısındaki Florida'ya bakan, çok katlı bir binaydı.

"Yerinin güzelliğine aldanmayın, sembolik de olsa kıskacımız

altındadır!" dedi.

"Nasıl yani?" diye sordum.

"Elçiliğin hemen yanında bulunan, gösteriler ve konserler için kullanılan meydanda, parmağıyla doğrudan ABD elçiliğini işaret eden ve kucağında bin dokuz yüz doksan dokuz yılında, Miami önlerinde batan mülteci teknesinden tek başına kurtarılan altı yaşındaki çocuğu taşıyan José Marti heykeli bulunur. Pencerelerinden her baktıklarında işledikleri bu insanlık dışı suçu anımsayıp vicdan azabı duyuyorlar!"

"Gerçekten buna inanıyor musunuz? Bence baktıklarında heykeli görmüyorlardır. Görseler de, inan umursamıyorlardır."

"O olasılığı elbet düşündük ve bu yüzden meydanın dört bir yanına anti-emperyalist sloganlar, anti-Amerikan afişleri astık. Artık bunları mutlaka fark ediyorlardır."

"Etseler ne olacak? Kesin gülüp geçiyorlardır."

"Yanılıyorsunuz. Gülüp geçseydiler elçiliğin tepesine ışıklı bir pano yerleştirip aleyhimize propaganda yapmazlardı."

"Gerçekten yapıyorlar mı?"

"Kesinlikle, ama bizim Fidel bu küstahlık karşısında boş durur mu? İki bin altı yılında elçiliğinin karşısına bir anıt yaptırıp adını Bayraklar Tepesi koydu ve atalarımızın ilk bağımsızlık çığlıklarından bu yana geçen her yılın anısına yüz otuz sekiz Küba bayrağı dikti. Her sene bu anıta bir bayrak daha ekliyoruz. Böylece pencerelerinden her baktıklarında bize yaptıkları zulümleri hatırlayıp utanıyorlardır."

Kendimi tutamayarak güldüm ve "Bence pencereden baktıklarında sadece Florida'yı görüyorlardı."

"Olsun. En azından biz bakıyoruz ve baktıkça yaptıkları zulümleri unutmuyoruz."

İngilizcesi anlaşabileceğim seviyedeydi ve en önemlisi konuşmayı seviyordu. Terden burnumdan aşağıya kayan gözlüğümü parmağımla düzeltirken durumlarından memnun olup olmadığını sordum. Farkında olmadan kanayan yerine parmak basmıştım! Elçiliği anında unuttu ve içini bir çırpıda döktü.

Mutlu olmalarına mutlularmış, çünkü her vatandaşın devlet tarafından verilen bir evi varmış. Aynı zamanda eğitim ve sağlık hizmetleri ücretsizmiş. Ayrıca her ay belirlenen miktarda süt, et, şeker, tuz, un, yumurta gibi gerekli ihtiyaçları karşılanıyormuş. Elektrik ve su gibi giderlerinin ise çok küçük bir bedelini ödüyorlarmış. Yani kimse Küba'da aç açıkta değilmiş. Bunları söyledikten sonra sustu. Bir süre yola baktı. Her halinden bir sonraki cümlesine "Ama" diye başlayacağı belliydi. Beni yanıltmadı."Ama!" dedi ve ardından hayat koşullarından şikâyet etti. İkinci bir iş yapmadan geçinmeleri olanaksızmış. Yüksek lisanslı iktisat mezunu olmasına karşın eline ayda kırk dolar geçiyormuş. "Zaten herkes benim durumumda." Dedi ve en çok kazananların doktor ve öğretmenler olduğunu, onların da ayda altmış ile seksen dolar arasında maaş aldıklarından bahsetti. Bu yüzden mesleğini bırakıp taksiciliğe başlamış.

Derin bir nefes almasının ardından günah çıkartmak istercesine "Sakın yanlış anlamayın. Ülkemi çok seviyorum, burada yaşamaktan da mutluyum. Aslında bahsettiğim sorunlar dünyanın her yerinde yaşanıyor."dedi. Fidel'in ölümünden sonra Küba'nın çizgisinde bir değişiklik olup olmadığını sorduğumda "Kardeşi Raul eski dönemi bir şekilde yürütüyor, ancak o da yakında görevi bırakacak, sonrası tam bir soru işareti." dedi. Bir süre susup düşündü, söze yeniden başladığında, kapıda çok sayıda fırsatçının beklediğinden, emperyalistlerin Küba'yı eskisi gibi deniz, güneş, dans, rom ve puro ile tanıtmak istediğinden dert yandı ve "Oysa bu Batista'nın Küba'sıydı. Biz ne devrim öncesi gibi Amerikanın arka kapısı olmak istiyoruz, ne de Mc Donalt's, Starbucks gibi kapitalist mekânların açılmasını. Tek amacımız kalkınan ve sosyal adaleti sonuna kadar koruyan bir Küba." dedi.

"Bu bir hayal! Kapıda bekleyenler eninde sonunda bir şekilde içeri girerler." dedim.

"O zaman biz devrimi neden yaptık?"

Güleçyüzlüsevimliesmer Şoför'ümüzün yüzünde gülümsemeden eser kalmamıştı. Konuyu dağıtıp onu eski haline döndürmek amacıyla ülkelerinde müzik ve dansın bu denli sevilmesinin sebebini sordum.

"Fidel'in bir sözü vardır: "Biz en zor günlerimizi, hayatımızın neşesine, müziğe, hayat tarzımıza

sarılarak atlattık." Belki bu yüzden şarkı söylemeyi ve dans etmeyi seviyoruz."

Sözünü bitirince Malecon sahil yolundan sağa geniş bir caddeye girdi, gözünü yoldan ayırmadan "Burası Prado Bulvarı. Merkez bölge ile Eski Havana'yı bu cadde birbirinden ayırır." dedi. Biraz daha ilerleyince karşımızda geniş bir meydan çıktı ve bize bir şey sormadan arabayı sağa çekti. Hemen yanımızda bir park karşımızda ise görünüş olarak tanıdık gelen geniş kubbeli, beyaz bir bina vardı. Burayı daha önce gördüğüme yemin edebilirdim. Zihnimi zorlayınca uzaylıların saldırdığı, göktaşlarının düştüğü, yani filmlerde olabilecek tüm felaketlerin başına geldiği Washington DC'deki Capitol binası olduğunu anımsadım. Ama biz Havana'daydık! "Ne alaka?" diye içimden geçirirken, şoförümüz aklımdan geçenleri sezmişçesine yardımıma koştu: "Burası, devrim öncesi Küba Kongresi, günümüzde ise Küba Bilimler Akademisi ve Ulusal Bilim ve Teknoloji Kütüphanesi olarak kullanılan Capitolio Nacional. Washington'daki Amerikan senato binası Capitol Hill'in neredeyse aynısıdır, ama bizimki daha zengin mimari ayrıntılara sahiptir ve aslından bir metre daha yüksektir.."

"Tabi ya! Bende nerede görmüştüm diye düşünüyordum. Neden kopyasını yapmışlar?"

"Diktatörlerin özentisi işte! Restorasyonda olduğundan gezmeniz mümkün değil, ama isterseniz size biraz bilgi vereyim."

Bizim rehberden daha bilgiliydi ve en önemlisi konuşmayı seviyordu. "Lütfen." dedim. İnci gibi dişlerini göstermek istercesine gülümseyerek bildiklerini anlattı. Kireçtaşı ve granitten yapılan binanın kubbesi altmış iki metreymiş ve kubbenin tam ortasında yirmi beş karatlık bir elmas varmış. Adanın her yerinden buraya olan uzaklık, bu elmasın bulunduğu noktaya göre ölçülüyormuş. Soluklanmak için nefes aldığında yüzünde muzip bir ifade oluştu, ardından "Türk olduğunuz için ilginizi çeker, elmas Rusya Çarlarından birine aitmiş ve bir Türk tüccar tarafından çalınıp Küba devletine satıldığı söylenir. Kırk altı yılında bizden de çaldılar, ama esrarengiz bir şekilde geri geldi. Orjinali bulununca kubbenin altına sahtesini koydular. Binanın içinde bulunan yirmi metre yüksekliğindeki Büyük Cumhuriyet Anıtı ise dünyanın yapı içindeki en büyük heykellerinden üçüncüsüdür. İlki Buda heykeli, diğeri ise Washington DC'deki Abraham

Lincoln anıtıdır." dedi.

Küba'da park eşittir internet olduğundan oğlumun aklı oradaydı. Şoförün nefeslenmesini fırsat bilip "Burası neresi?" diye sordu.

"Merkez Park. İçerisinde Jose Marti'nin heykelinin bulunduğu için Jose Marti Parkı diye de bilinir."

"Yani internete giriliyor mu?"

Başını sallayarak "Şu an Havana'daki dört meydandan birindeyiz ve meydanlarda bulunan parklarda internete girebilirsin."

Etrafıma bir kez daha bakındım, görmediğimiz dördüncü meydanda olabilirdik. Merakla "Yoksa Plaza Vieja mı burası?" diye sordum. Başıyla onaylayınca dörde ulaşmış olmanın mutluluğuyla sırıttım.

"Diğer bir adı da Eski Meydan'dır. Burada ne var diye soracak olursanız, parkın hemen yanındaki süslü ve gösterişli bina Büyük Tiyatro'dur. Yukarıya doğru çıktığınızda da Küba'nın önemli sanat koleksiyonun bulunduğu Museo Palacio De Bellas Artes'i görebilirsiniz. Capitol'un arka kısmına yakın bir yerde de, on dokuzuncu yüzyıldan beri faaliyetine devam eden Partagas Tütün Fabrikası bulunur. Satış bölümünden, puro alabilirsiniz, ancak pahalı olduğundan tavsiye etmem." dedi ve burasıyla işimiz bittiğini anlatırcasına kontağı çalıştırıp yola devam etti. Parkı geçer geçmez sağa döndü, oradan sola saptı ve arabayı yine kenara çekti. Köşedeki barı işaret ederek "Burası Ernest Hemingway'in Daiquiri kokteylini icat ettiği Floridata Bar." dedi

"Nasıl bir kokteyl bu?" diye sordu oğlum.

"Beyaz rom, şeker, yeşil limon ve kırılmış buz parçacıklarıyla hazırlanır. Hemingway farklı olarak duble romlu ve şekersiz içtiğinden buna "Papa's Special" adı verilir. Her sabah buraya gelir, içkisini gazetesini okuyarak içermiş. Kendisine ait içki rekorunu da burada on beş daiquri içerek gerçekleştirmiş."

Hem içkiyi hem de barı merak etmiştik. Bizi bekleyebileceğini söyleyince içeriye girdik. Loş, lüks bir mekândı ve bizim gibi meraklı turistlerle doluydu. Duvarları yazarın fotoğraflarıyla doluydu ve bir köşede altını imzaladığı bir sözü asılıydı: "My mojito in the Bodeguita del medio, and my daiquiri in the Folridita." Bar tezgâhının en kösesinde, kolunu tezgâha dayamış bir şekilde yazarın birebir boyutlarında bronz bir heykeli vardı. Milleti itip kakarak yanına ulaştık ve barmenden iki daiquri istedik. Kapıdan sürekli yeni turistler giriyordu, bu yüzden yıldırım hızıyla kokteyllerimizi hazırladı. Bardaklarımızı üstada yöneltip "Şerefe" dedik. Tadı, mojitonun nane katılmamış haline benziyordu. İkinci yudumumu alırken, Hemingway sanki gülümsedi ve sadece bizim duyabileceğimiz bir tınıyla "Kiliseler, hükümet binaları veya şehir binalarıyla uğraşmayın. Bir kültürü bilmek istiyorsanız barlarında bir gece geçirin!" dedi.

"Emrin olur!"

İçkilerimizi bitirince üstadı kırmayıp onunla hatıra fotoğraf çektirdik. Şoförümüz arabayı çalıştırırken Devrim Müzesi'ni görüp görmediğimizi sordu. Olumsuz yanıtımız üzerine "O zaman rotamız belli." dedi. Geldiğimiz yoldan geri dönüp tekrar Prado Caddesine çıktık, bir süre yol alıp sağa döndü ve karşımıza Küba'nın en büyük ve güzel müzelerinden olan Museo De La Revulation çıktı. Anlattığına göre bina bin dokuz yüz yirmi yılında Versailles Sarayı örnek alınarak dekore yapılmış, uzun yıllar Başkanlık Sarayı olarak hizmet vermiş. Hatta Batista, Santa Clara'nın düştüğünü burada dans ederken öğrenmiş. Devrimden sonra bir süre Bakanlar Konseyi binası olarak hizmet verdikten sonra Fidel, Che ve arkadaşlarının devrim mücadelesini anlatan müze haline getirilmiş. İçinde de devrimcilere ait giysiler, silahlar, fotoğraflar gibi yüzlerce obje sergileniyormuş. Bir de Batista'nın altın kaplamalı telefonu!

"O ne alaka?" diye sordum.

"Saltanatın kimseye kalmayacağını göstermek için!"

Binanın önünde Castro'nun Domuzlar Körfezi çıkartması sırasında bizzat kullandığı tank, müzenin arka bahçesinde devrim sürecinde kullanılan tank, top, suikastçı öğrencilerin kullandığı posta arabası, Domuzlar Körfezi çıkartmasında düşürülen Amerikan uçağı ve cam bir bölümde Castro ve arkadaşlarını Küba'ya getiren "Granma" teknesi sergileniyormuş.

Oradan ayrılınca içinde Çin lokantalarının, bankaların, evlerin, dükkânların olduğu, ama Çinlilerin bulunmadığı Çin Mahallesine uğradık. Şoförümüz, yirminci yüzyılın başlarında Afrikalı göçmenlerin kölelik sözleşmesi bitince, çiftlik sahipleri yüz binlerce Çinli işçiyi ülkeye getirdiklerini, devrimden sonra "Çin'de komünizm, Küba'da komünizm! Yeter be!" diyerek Amerika'ya göçtüklerini söyledi.

Oradan rotayı Vedado Bölgesine çevirip Devrim Meydanı'na gittik. Havana Üniversitesinin önünden geçtik. Zamanında Hilton Otel olan ve bir gökdelen gibi uzanan Hotel Habana Libre'ye selam çakıp yolumuza devam edince, sabahtan beri ulaşmak için elimizden geleni yaptığımız ama bir türlü bulamadığımız Hotel National'e ulaştık.

Malecon sahil yolunda kayaların üstüne bin dokuz yüz otuzda Art Deco stilinde inşa edilen, okyanusa tepeden bakan bina, tam karşımızdaydı. Kat sayısı fazla olmamasına karşın, üzerinde bulunduğu tepe ve mimarisi nedeniyle görkemli ve etkileyici bir görünümü vardı. Küba topraklarının yüzde doksanının yabancılara ait olduğu, şampanya ve romun su gibi aktığı, sabahlara kadar kumar oynanıp dans edilen devrim öncesi dönemde birçok ünlüyü ağırlamış, pek çok olaya şahit olmuş, devrim sonrasında ise devlet konuklarını ağırlamıştı. Bahçesine girince sağa çekip durdu ve bizimle işinin bittiğini anlatırcasına yüzümüze bakıp gülümsedi.

"Dur hele seninle işimiz daha bitmedi!" dedim. Şaşkın bir şekilde yüzüme bakarken, aşağıya inmesini, direksiyonun başına benim geçeceğimi söyledim. Klasik arabaları onlar için kutsaldı. Yabancı birinin kullanmasına izin vereceklerine ölmeyi tercih ederlerdi. Bu yüzden bir yerine iğne batmışçasına oturduğu yerde sıçradı ve işaret parmağını bana sallayarak "No gringo no" dedi.

"Ye be anam yes!"

Gözbebeği büyümüş, yüz hatları gerginleşmiş, sevimli halinden eser kalmamıştı. Haliyle tırstım! Alelacele cep telefonumu çıkartıp uzattım ve "Foto foto!" dedim. Bunu duyunca yatıştı, yatıştıkça eski sevimli haline büründü, bana döndü "Okey gringo!" dedi. Fotoğraflarımızı çekerken sırayla direksiyonun başına geçtik, arabanın sahibiymişiz gibi kaportasına kâh yaslandık kâh oturduk, sonunda arabadan hevesimizi alıp parasını ödeyip içeriye girdik ve anında geçmiş bir zaman dilimine ışınlandık! Yapılan yenilemelere rağmen her yer tarih kokuyor, pek çok obje ilk günlerdeki orijinalliğini koruyordu. Hayranlık dolu gözlerle etrafımıza bakındık. Her yer turist doluydu, görevliler ise son derece şık ve güler yüzlüydü. Geçmişte oteli ziyaret etmiş kişilerin fotoğraflarının sergilendiği bölümde bir süre vakit geçirip bahçesine çıktık. Okyanusa bakan geniş alan palmiyelerle doluydu ve etrafta minderli hasır kanepeler vardı. Yorgunluğumuzu gidermek amacıyla bir masaya oturup esmer renkli kibar garsona siparişlerimizi söyledik. Gelen mojito, Küba'da içtiğimiz en lezzetli mojitoydu! Manzaranın tadını çıkartarak ağır ağır yudumlarken Kıvırcıksaçlıesmer Abi ve karısı kapıdan içeriye girdi. İkisi de ter içinde ve nefes nefeseydi. Elimi kaldırıp seslendim. Bizi görünce yanımıza gelip oturdular. Bir süre

hiç konuşmadan soluklandılar. Nefes alıp verişleri düzelince "Yürümekten öldük!" dedi Kıvırcıksaçlıesmer Abi.

"Alt tarafı iki kilometrelik yoldan mı yoruldunuz?"

"Sorma! Meğerse haritaya yanlış bakmışım! Ama yine de yürüdük. Siz ne yaptınız? Yürüdünüz mü?"

"Evet, ama beş yüz metre kala pes ettik. Üstü açık bir Chevrolet bulduk, bir saat şehri tavaf edip öyle geldik."

İkinci mojitolarımız gelince bardaklarımızı alıp bahçenin dış duvarına gittik. Oradaki hasır kanepelere oturup bir yandan okyanusu seyredip bir yandan içkilerimizi yudumladık. Artık sıra Al Pacino'yu görmeye gelmişti! Lobiye gidince tarihi filmlerden kalma asansörüne bindik ve terasa ulaşmak için üst kata çıktık. İndiğimiz yerde kat odaları bulunuyordu. Terasa nasıl ulaşabiliriz diye etrafımıza bakınırken, elinde telsiz, üzerinde teniyle uyumlu siyah takım elbise bulunan iri yarı bir adam, bakışlarını üzerimize dikerek yanımıza geldi. Yüzündeki en ufak bir kası bile oynatmadan burada ne aradığımızı sordu.

"Al Pacino ile randevumuz vardı!" dedim.

Gülümsemeden aynı soruyu tekrarladı. Mecburen alıcı değil bakıcı olduğumuzu söyledim.

"Sorry!"

"Hangi konuda sorry?"

Yine gülümsemedi, aksine bakışları daha da sertleşti ve aşağıya inmemizi istedi. "İstenmediğimiz yerde durmayız, ama Al Pacino bunu yanında bırakmaz!" deyip asansöre yöneldik. Adama nasıl bir güven verdiysek, gittiğimizden emin olmak amacıyla peşimizden geldi. Asansör gelene kadar başımızda bekledi, bizimle binip aşağıya indi. Lobide inince kara gözleriyle bizi bir süre izledi, zararsız olduğumuza karar verince yeniden yukarıya çıktı. Otelden çıkınca Malecon sahil yolunu takip ederek Eski Havana'ya kadar yürüdük. Capitol Binası'nı gerimizde bıraktığımızda geniş bulvar ve caddeler yerini dar ve araç trafiğine kapalı sokaklara bıraktı. Armas Meydanı'nın ara sokaklarındaki küçük bir dükkânın önündeki kuruk görünce oraya gittik. Pizzacıymış! "İnsanlar bu kadar yoğun ilgi gösteriyorsa bir bildikleri vardır." diye düşünerek kuyruğa dâhil olduk. Başınıkaşıyacakvakitbulamayan Satıcı on dört on beş santimetre çapındaki peynirli pizzayı ikiye katlayıp dürüm yaparak uzattı. Dürüm pizzalarımızı ısıra ısıra zamanında idamlar, boğa güreşleri, festivaller düzenlenen Havana'nın en eski meydanına ulaştık. Rengârenk binaları, nefis pozlar veren avluları ve kafelerin meydana taşan masalarında mojitosunu yudumlayan insanlarla dolu cıvıl cıvıl meydan sevimlilikten ölüyordu! Ortasında on sekizinci yüzyıldan kalma şahane bir mermer çeşme, etrafında vitray pencereli muhteşem renkli binalar vardı. Giderek bu güzelliğin tiryakisi olmuştuk, ne var ki sonuçta ülkemize geri dönecek ve yine Taksim Meydanı'nın grisiyle muhatap olacaktık!

"Şimdi ne yapıyoruz?" diye sordu oğlum.

"Rehber, liman tarafında hediyelik eşyaların satıldığı kapalı bir çarşının bulunduğunu, fiyatlarının da uygun olduğunu söylemişti, ne dersin gidelim mi?"

"İyi olur. Böylece alışveriş olayını da bitirmiş oluruz."

Ağır ağır yürüyerek San Fransisco Meydanı'na vardık, oradan da sahil boyunca devam ettik. Deniz tarafına doğru karşıya geçeceğimiz sırada, karşımıza, Küba'nın milli içkisi olan ve bizim ayran gibi uyku getirmeyen, aksine mutluluk veren romun müzesi, Museo del Ron Havana Club çıktı. Adından da anlaşılacağı gibi Kübalılar roma ron diyorlar, daha doğrusu biz rona rom diyorduk, ne de olsa onların içkisiydi! Günlerdir tükettiğimiz mojitonun ana maddesinin tarihçesini öğrenmek ilginç olacaktı, bu niyetle "Yemişim Güzel Sanatlar Müzesi'ni, Devrim Müzesi'ni! Bana bunlarla gel Küba!" diyerek biletimizi aldık.

Girişte sıranın bize gelmesini beklerken, bir görevli kısaca rom tarihinden bahsetti. Bir zamanlar şeytan öldüren diye tanımlanan rom, Karayip Adalarında yaşayan yerlilerin dilinde içecek anlamına gelen rumbullion sözcüğünden geliyormuş ve şekerkamışı suyunun mayalandırılıp damıtılmasıyla elde ediliyormuş. İnsana enerji verdiğine inanıldığından kölelere, İngiliz

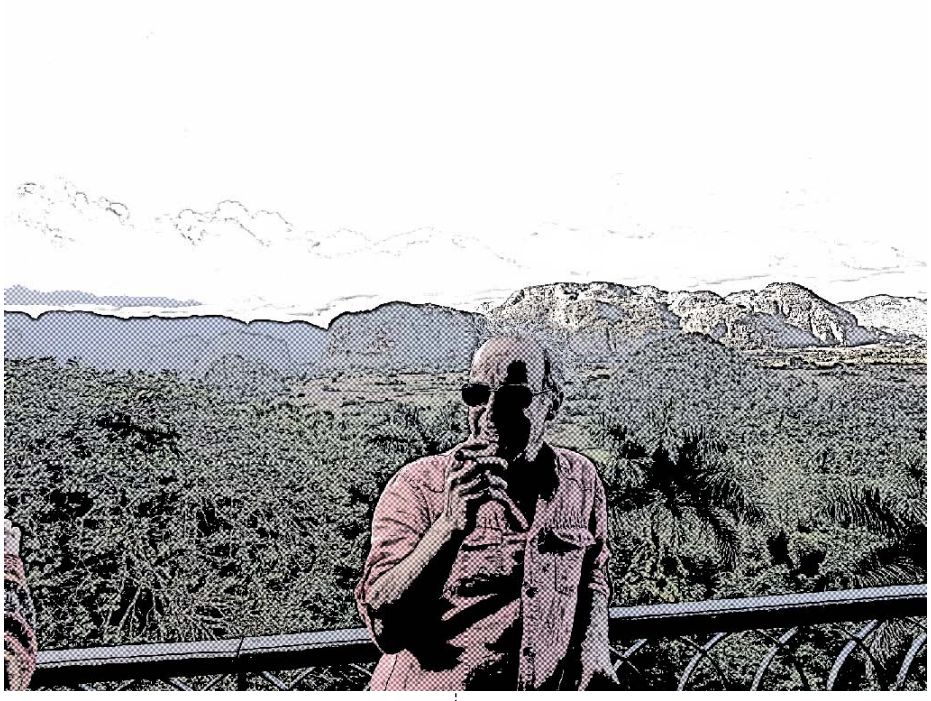

donanmasındaki denizcilere, daha sıkı çalışsınlar diye her sabah bir bardak içirirlermiş. Kristof Kolomb'un on beşinci yüzyılda şekerkamışı bitkisini İspanya'ya getirmesiyle tüm dünyaya yayılmış. İlk ve en iyi tiryakileri korsanlar olduğundan, korsanların içkisi olarak da bilinirmiş. Bir turistin Bacardi'yi sorması üzerine, gülümsedi ve onun da bir çeşit rom olduğunu, ama Bacardi ailesinin devrimden sonra Amerika'ya kaçıp, fabrikalarını Florida'da Bacardi adıyla kurunca, Küba devletinin Havana Club markası altında rom ürettiğini söyledi. Görevli sunumu bitirdiğinde yan taraftaki bardan, beş kişilik bir ekibin gitarları, vurmalı çalgıları ve yanık sesli solistiyle insanı durduğu yerde dans etmeye zorlayan melodileri ortama yayıldı ve beklerken sıkılma derdimiz sona erdi! Sıramız gelince müziği, isteksizce bırakıp merdivenleri çıktık. Şeker kamışı işleme merkezi, istasyon, silolar, hangarlar, demiryolu ve trenden oluşan kocaman bir maket yapmışlardı ve burada şekerkamışının toplanma, yüklenme ve taşınma öyküsünü canlandırıyorlardı Tabi bütün yük zavallı kölelerdeydi! Duvarda asılı duran, ağzı maske ile kapatılmış köle resmi, neler yaşadıklarının adeta bir belgesiydi. Köleler çektikleri eziyetlere dayanamayıp çamur yiyerek intihar ederlermiş. Sahipleri de bunu önlemek için maske ile ağızlarını kapatırlarmış! Üretiminin her safhasını görüp, tarihçesi hakkında bilgi sahibi olunca soluğu müzenin çıkışındaki barda aldık ve taze sıkılmış şeker kamışı suyu ve romdan oluşan kokteylin tadına bakıp üç büyükler diye anılan daiquiri, pina colada ve mojito tariflerini öğrendik. Tadı damağımızda kaldığından çıkarken üç şişe rom aldık.

Dışarı çıkınca deniz tarafına geçip soluğu limanın yanındaki el sanatları çarşısında aldık. Renkli ve sevimli bir mekândı ve içerisi akla gelen her türlü endüstriyel olmayan el yapımı hediyelik eşyayla doluydu. Her tezgâh; eski Havana sokakları ve Amerikan arabalarının resmedildiği tablolar, magnetler, Che ve Fidel şapkaları, çantalar, takılar, ahşap biblolarla doluydu. Çarşıda, yolda gelirken bakındığımız ama bulamadığımız döviz bürosu bile vardı. Bir miktar para bozdurup dolanmaya başladık. Kimse alınmasın diye her tezgâhtan farklı bir eşya alıyorduk, ta ki Kartalpençeli Satıcı karşımıza çıkana dek! Hediyelik eşyalara bakarken nereli olduğumuzu sordu, Türk olduğumuzu öğrenince de kartal işareti yapıp "En buyik Beziktaş" diye bağırdı.

"Yanlış!" dedim.

Hoşumuza gideceğini sandığı jestine olumsuz yanıt vermemiz karşısında durakladı ve "Neden?" diye sordu. Beşiktaşlı olmadığımı öğrenince öğrettiğim kelimeleri bir çırpıda bağırdı "En buyik Fenegbaçe!"

Bu sefer de oğlum yüzünü buruşturdu. Mecburen onun isteğini de yerine getirdi. "Cim bom bom!"

Kartalpençeli Satıcı'nın gayretlerini boşa çıkarmadık ve kalan alışverişimizi burada yaptık. İşimiz bittiğinde ellerimiz poşetlerle doluydu. Galiba olayı birazcık abartmıştık!

Dışarı çıktığımızda Hava kararmıştı. Eski Havana'ya doğru yürürken sokak lambalarının, barların, restoranların ampulleri birer birer yanıyordu ve bu aydınlık ortama ışıl ışıl bir parıltı değil, aksine egzotik bir loşluk katıyordu! Sokaklardan, evlerin içlerinden

yayılan müzikle coşku giderek çoğalıyor, her köşede çiftler ritmik hareketlerle dans ediyorlardı. Buralarda kimsenin dans dersi aldığını sanmıyordum. Dansın, müziğin içinde büyümelerinin yanı sıra vücut kıvraklığı genlerinin bir hediyesiydi.
Bu güzelliği bir tek yanımıza yaklaşıp puro satmak isteyenler, barlarına çağıranlar, kalacak yer isteyip istemediğimizi soranlar bozuyordu. Aralarından sıyrılıp bir gece önce oturduğumuz, bir mojito içene bir tane de bizden diye reklâm yapan, köşe başındaki barın sokaktaki masasına oturduk. Karnımız acıktığından yemek söyledik ve toplamda yirmi iki kilometre yürüdüğümüz bir günü daha sonlandırdık.

ANAN ÖLE COLOMB!"

Bugün tura tabiydik.
Önce Pınar Del Tio'ya gidip bir puro fabrikasını gezecek, ardından Unesco Dünya Mirası listesine alınan Vinales Vadisine uzanacaktık. Rehberimiz, "Bir rivayete göre, Colomb bu topraklardan "İnsan gözünün gördüğü en güzel yer!" diye bahsetmiş." dediğinde, gençlik yıllarımda okuduklarımı anımsayıp acı bir şekilde gülümsedim. Elbette öyle söyleyecekti, zira o gelmeden önce Küba ağaçlarla kaplı bir cennetmiş ve insanlar kilometrelerce güneş yüzü görmeden yürürlermiş. Savaş kelimesinin anlamını bile bilmeyen, barış ve huzur içinde yaşayan yerliler, bindikleri kayıklardan perişan vaziyette karaya ulaşan Colomb ve arkadaşlarını görünce, içleri parçalanmış ve onları Ulu Manitu'nun bir misafiri kabul ederek hemen açlıklarını, susuzluklarını gidermiş, ardından da "Uzun yoldan gelmişler, yorgunlardır!" diye düşünüp rahat etmeleri için ellerinden geleni yapmışlardı. Colomb ve adamları vahşi kapitalizmin hüküm sürdüğü bir dünyaya alışık olduklarından, şüphelenip "Ulan bunun altından illaki bir şey çıkar!" diyerek huzursuzca bekleşmişler. Bekledikleri kötü senaryo gerçekleşmeyince, yerlilerin bugüne kadar tanıdıkları insanlardan farklı olduklarına inanıp, kendi kendilerine "Allah Allah, Allah Allah!! diye mırıldanırlar! Alışık olmadıkları bu ağırlanmadan öylesine etkilenirler ki, Colomb dayanamaz eline kâğıt kalem alıp "Kızılderililer ne bir mezhebe bağlılar ne de puta tapıyorlar. Dürüst, sade ve eli acık insanlar. Herhangi birinden sahip olduğu bir şeyi istediğinizde hemen veriyorlar. Kötülüğün ne olduğunu bilmedikleri gibi çalmıyorlar, birbirlerini öldürmüyorlar. Komsularını en az kendileri kadar çok seviyorlar. Dünyada onlar kadar tatlı dilli insan, herhalde yoktur. Her zaman gülüyorlar." diye yazar. Ama Colomb çiğ süt emmiştir! Mutlu olup şükredeceğine, müsait bir yeri kalkar ve kendisini Ulu Manitu'nun misafiri değil, bizzat Manitu sanır! O dönemlerde kadınlar dahil tüm yerliler anadan doğma çıplak dolaşmaktaydı. Hepsinin bacakları uzun, karınları düz, vücutları sağlıklı, güçlü ve güzeldi. Colomb bunu fark edince, esir pazarında gezinen bir tüccar havasına girer ve onları nasıl sömüreceğini düşünür. Topraklarını talan edip, yerli halkı katletmesi için fazla kafa yormasına gerek kalmaz, zira yerliler herkesi kendileri gibi sanan iyi sanıyorlardı. Anılarında, bu gerçeği utanmadan itiraf eder: "Onlara kılıçlarımızı gösterdik. Keskin demir silahları ilk kez görüyorlardı ve ne işe yaradıklarını bilmiyorlardı. Kılıçların keskin tarafını merakla tuttular ve ellerini kestiler.
Savaş kavramından bile uzak olduklarından av silahları haricinde insan öldürmeye yarayan bir silah üretmemişler. Elli adamla bu halkın hepsini boyunduruk altına alabilir, onlara her istediğimizi yaptırabiliriz"
Bu fesat düşüncelerinden habersiz olan saf yerliler, iyiliklerinin cezasını, yeryüzünden silinerek öderler. Yerlileri nesli tüketildiğinden, Küba halkı artık İspanyol göçmenlerinin torunlarından ve Afrika'dan topladıkları kölelerinden ibaretti. Yaşar Kemal, "O iyi insanlar o güzel atlara binip çekip gittiler. Demirin tuncuna, insanın piçine kaldık!" sözünü, belki de bu güzel insanlar için söylemişti! Bunlar aklıma gelince ister istemez "Be adam madem burayı çok beğendin, neden bizler gibi etrafı gezip tozacağına köküne kibrit suyu döktün?" diye söylendim, ardından hızımı alamayıp "Anan öle Colomb, baban öle Colomb, yetim kalasın

Colomb!" diye ah ettim! Aslında bu insanlık suçunda, dolaylı olarak biz Türklerin 'de suçu vardı! Colomb çıkacağı sefere sponsor bulamayınca son çareyi Fatih Sultan Mehmet'in oğlu Sultan II. Beyazıt'ta bulmuş. Bir papazın refakatinde huzuruna çıkmış ve emrine gemiler vermesini istemiş. Bunu duyan sultan sadrazamına "Bu adam ne der?" diye sormuş. Sürekli batıya gidilerse doğuya varıp Hindistan'a varacağını, böylece sonsuz zenginliklere ulaşacağını hayal eden Colomb'un saçmaladığını düşündüğünden "Hayalperest işte sultanım! İpek yolunu kullanarak zaten Hindistan'a gidiyoruz." demiş. Bu yanıtı makul bulan sultan "Osmanlı'nın böyle bir şeye ihtiyacı yok!" diyerek olayı kapatmış. Aslında sadrazam Colomb'a güvenmemekte yerden göğe haklıydı. Yeni bir dünya keşfettiğinde bile bundan haberi olmayan adama, gemi mi emanet edilirdi? Ama Colomb pes etmez, "Her kör satıcının kör bir alıcısı illaki vardır!" diyerek sponsor arayışlarına devam eder, sonunda İspanya kralı Ferdinand'ı kafalayıp ondan üç gemi ve seksen yedi gemici temin eder. Ve böylece Küba yerlileri tedavülden kalkar!

Daldığım düşüncelerden dolayı ortamdan soyutlanmıştım, rehberin tek düze bir tonla "Sekizde hareket edeceğiz. Lütfen geç kalmayın" demesiyle kendime geldim. Arada neler anlattığından haberim olmadığından oğlumdan yardım istedim. Söylediğine göre, vadide tütün tarlaları ve yerel puro çiftliklerini ziyaret ettikten sonra, zulümden kaçan Kızılderililerin, kölelerin saklandıkları mağaraları gezecek, oradan da yüz metreden yüksek bir dağın yamacına çizilmiş tabloyu görecekmişiz.

Kahvaltımızı bitirince oğlum "Bir an önce kalkalım da otobüste yer tutalım." dedi. Bu çocuk gerçekten olmamıştı! Düşüncemi kendime saklayıp "Ne saçmalıyorsun? Koca otobüs bu. Herkese yer var." dedim.

"Yol üç saat sürüyormuş. En önde gidip etrafı rahatça seyretmek varken, arka taraflarda oturmak istiyorsan keyfin bilir."

Gerçekten haklıydı. Demek ki zaman zaman kafası çalışıyordu! Şımarmaması için düşüncemi kendime saklayıp "Madem önde oturmaya bu kadar heveslisin, ayaklan bakalım kımıl zararlısı!" dedim. Dışarı çıktığımızda, otobüs henüz gelmemişti, ama grubun büyük bir çoğunluğu, akbabalar gibi pusuya yatmış gelecek aracın yolunu gözlüyordu. Bunu görünce stratejimi hemen hazırladım. Aracın rengini, modelini, plakasını bir tek rehber biliyordu. Gözümü ondan ayırmaz, attığı her adımı dikkatle izlersem, hedefe herkesten önce ulaşırdım! O andan itibaren rehberin gölgesi oldum! Nereye bakarsa oraya bakıyor, nereye yönelirse takip ediyordum. Otele yaklaşan bir otobüse gözünü kısarak baktığını, hafif adımlarla oraya yöneldiğini görünce, içimden "Operasyon başlıyor!" dedim ve rehberi sollayıp park edeceği yere doğru koşar adımlarla ulaştım. Diğer akbabalar, olayı üç dört saniyelik bir gecikmeyle fark ettiklerinden, geç kalmışlardı. Otobüs durduğunda en önde ben vardım. Kapı açılır açılmaz içeri dalıp ön koltuğa sırt çantamı bıraktım ve zihnimde çalan "Eye of the tiger" müziği eşliğinde kollarımı yukarı kaldırıp "Başardım" diye haykırdım. Gün güzel başlamıştı, umarım böyle devam ederdi!

Hareket ettiğimizde rehberimiz mikrofonu eline aldı ve yerinden kalkmaya üşendiğinden, oturduğu yerden "İlk durağımız Havana'ya yaklaşık yüz doksan kilometre uzaklıkta bulunan, Küba'nın batıdaki en büyük kenti, Pınar Del Rio. Dünyanın en iyi tütünü bu bölgede yetişir, çünkü ekolojik yapısı, nemli iklimi, kırmızı killi toprağı ve havası çok elverişlidir. Farklı bir aromaya sahip olduğundan, en iyi puro markaları bu tütünlerden yapılır. Bölgede çok fazla puro fabrikası vardır ve yanlış hatırlamıyorsam, ilki bin yedi yüzlü yılların ortalarında açılmıştı. Tütün haricinde, şeker kamışı, çeşitli meyve ve sebzeler de üretildiğinden, insanların kazançları, başka yerlerde yaşayan Kübalılara göre daha iyidir." dedi, ardından ağır hareketlerle mikrofonu yerine koydu, ayaklarını ileriye uzatıp kollarını göğsünde birleştirdi ve oraya ulaşana kadar artık beni rahatsız etmeyin dercesine gözlerini kapatıp, ortamdan uzaklaştı. Bu ülkeye onun gibi defalarca gelmediğimden, bakışlarımı şoförün önündeki

yola yönelttim. Havana'dan uzaklaştıkça giderek yemyeşil bir manzaranın içine giriyorduk. Bazen tarlaların arasından, bazen de yapay göletlerin çevresinden geçiyor, ilerledikçe yol giderek yol kıvrılıyor, kıvrıldıkça yeşilin her tonu, farklı görüntülere bürünüp camdan içeriye usulca sızıyor ve gözümü kamaştırıyordu. Tek tük araç geçtiğinden etrafa bir sessizlik hakimdi ve doğa, tarif edilmeyecek kadar dingindi. Arada bir köylerin, kasabaların içinden veya kenarından geçiyorduk. Görebildiğim kadarıyla evler küçük ama tertemizlerdi Yani ben öyle hayal ediyordum! Yol boyunca her yerde karşımıza devrimin faydalarını anlatan dev tabelalar çıkıyordu. Bakışlarımı onlardan alıp yukarıya yönelttiğimde, bu sefer uçuşan kartallar, akbabalar görüyordum. Çok büyüklerdi ve bazı yerlerde sürü halinde uçuşuyorlardı. Verdiğimiz ihtiyaç ve kahve molalarıyla birlikte Pınar Del Rio'ya üç saatte ulaştık. Otobüsümüz şehir merkezinde durduğunda rehberimiz ayağa kalktı, tembel gerinirken "Şimdi bir puro fabrikasını ziyaret edeceğiz" dedi. Küba'nın en kaliteli tütünün yetiştiği bölgede, birbirinden güzel melez kadınların bacaklarında puro sarmalarını canlı olarak izleyeceğimden dolayı, tarifi zor bir heyecanla yerimden fırlayıp aşağıya indim.

İnsanlar bu bölgeye tütün tarlalarını, puro fabrikalarını, yeşilin her tonuyla kaplı vadiyi görmeye geldiklerinden, Pınar Del Rio'da, Havana'daki turist yoğunluğundan eser yoktu. Mimari yönden nispeten iyi durumdaydı. Şehrin en büyük caddesi Calle Jose Marti'nin her noktası, neo-klasik tarzda yapılmış tek veya iki katlı rengârenk binalarla çevriliydi. Bazı evlerin alt katları restoranlar, barlar, hediyelik eşya mağazalarına dönüştürülmüştü. Rehberimizin söylediğine göre, ana caddenin arkasındaki Arnavut kaldırımlı sokaklardaki ev ve dükkânlarda puro yapılıyormuş, ayrıca şehirde bir de rom fabrikası bulunuyormuş. Gezeceğimiz puro fabrikasına ulaştığımızda, içeride fotoğraf çekiminin yasak olduğunu, çalışanların dikkatini dağıtmamak için de sessizce dolaşmamız istendi. Bu arada rehber yanıma geldi ve "Satış bölümünde fiyatları dikkatle inceleyin, akşam aynı kalitedeki puroları size çok daha uygun fiyata vereceğim." dedi. "Kısmet!" diye mırıldanarak içeriye adımımı attım.

İlk hayal kırıklığım, çalışanların yarısının erkek olduğunu görünce oldu, daha bu şoku üzerimden atmamıştım ki, bacaklarda puro sarmanın koca bir yalan olduğunu fark ettim. Aslında iyi ki yalanmış! Ya purolar erkeklerin kıllı bacaklarında sarılıyor olsaydı? Bu durumda herhalde ömür boyu puro tüttüremezdim! İçeride arka arkaya sıralanmış, beş uzun masa vardı. Gündelik kıyafetli işçiler, okul sıralarındaki çocuklar gibi yan yana oturmuş belli bir iş akışına göre çalışıyorlardı. Ön sıradakiler puro yapraklarını dizerken, arkadakiler sırasıyla presliyor, tek tek sıralıyor ve kutuluyorlardı. Bir anlamda yarı makine, yarı el gücü ile bu işi hallediyorlardı. Bir görevlinin okuduğu kitabı dinlemek ise, çoktan tarihe karışmıştı. Odadaki tek ses, müzik setinden yayılan Latin ezgileriydi. Onlarca gözün üzerlerinde olduklarını bilmelerine rağmen, çalışanlar iş disiplinlerini bozmuyor, bir an bile başlarını kaldırıp bize bakmıyorlardı. Onlar için sanki görünmez varlıklardık! Küba'daki her yer gibi, bu atölyede devlete aitti. Bölgede yetiştirilen en kaliteli tütün yaprakları bu ve buna benzer fabrikalarda puro haline dönüştürülüyor, üzerlerine o çok beğendiğimiz marka etiketleri yapıştırılıyor ve satışa sunuluyordu. Devlet her çalışana günde iki tane puro veriyormuş ve işçiler çoğunlukla bunları biriktirip satıyormuş. Rehberimizin bize satacağı purolar, iddia ettiği gibi gerçekse, bu atölyelerde çalışanlardan tedarik ediyor olmalıydı. Fotoğraf çekmek yasaktı yasak olmasına, ama fabrikayı gezenler Türk olunca, bu kural elbette işlemezdi! Görevliler başlarını çevirdikleri an, ben dahil herkes çaktırmadan kare kare fotoğraf çekiyordu. Atölyeden sonra puroların satıldığı mağazaya geçtik. Güzel kokan bir kadın misali, yoğun ve baş döndürücü tütün kokusu odanın her noktasına sinmişti. Adeta büyülenmişçesine raflarda duran bir puroyu elime aldım. Bir kadında olduğu gibi yüzeyi

ipeğimsi, yumuşak ve pürüzsüzdü. Sertliğini kontrol etmek parmağımla kontrol ederken, çıkan sesi daha iyi duymak amacıyla kulağıma yanaştırdım. Güzel bir kadın gibi keyif vereceğini fısıldıyordu! Sahip olmak amacıyla etiketine baktım, ateş pahasıydı. Rehbere güvenmekten başa çarem yoktu! "Kavuşmak başka bahara güzelim!" diye mırıldanıp yerine bırakıp dışarı çıktım.

Güneşten ısınmış duvara sırtımı yaslayıp diğer insanların işlerini bitirmesini beklerken, sürekli olarak birileri yanıma geliyor, selam veriyor, nereli olduğumu soruyor, ardından puro fabrikasında çalışıyorum ya da bir yakınım çalışıyor, benimle eve gelirsen çok ucuza istediğin markayı alabilirsin diyorlardı. Adamlar alenen beni eve atmaya çalışıyorlardı! Gerçi daha önce bu tecrübeyi yaşayanlar, bunda düşündüğüm gibi bir art niyet olmadığını söylemişlerdi. Sonuçta satışı yasaktı, dolayısıyla bu işi evlerinde yapmak zorundaydılar. Ama puro konusunda deneyimsizdim, dolayısıyla hangisinin sahte hangisinin gerçek olduğunu ayıramazdım. Kandırılırsam, ki bu çok büyük bir olasılıktı, eve hijyen kurallarına uyulmadan ikinci kalite tütünden yapılan purolarla eve dönebilirdim. Bu yüzden gelenleri "No gringo." diyerek geri çevirdim.

Grup toplanıp hep birlikte otobüsümüze binince, dünyanın en iyi tütününün yetiştiği Vinales Vadisine doğru yola çıktık. Rehberin anlattığına göre adını şaraptan alıyormuş. Zaten İspanyollar da ilk zamanlarda üzüm yetiştirmeyi denemişler, ancak arazi özüne ihanet etmeyip, illaki tütün diye tutturunca, mecburen geri adım atmışlar. Görenlere "Dünyada cennet varsa böyle bir yerdir!" dedirtecek kadar doğal güzelliklere sahipmiş ve sadece bu bölgede yetişen endemik bitki türlerinden dolayı doksan dokuz yılında Unesco Dünya Mirası listesine alınmış. Vadinin her yeri palmiye ağaçları, tütün tarlaları, oval dağ görünümlü ve içinde çok sayıda mağara bulunan mogoteler, yani karstik kaya yükseltileriyle doluymuş. Bu sözleri söylemesinin ardından sustu ve parmağıyla üzerleri yemyeşil bitki örtüsüyle kaplı yükseltileri işaret ederek "Mogoteler işte bunlar!" dedi. Vietnam'ın meşhur Halong Körfezi'ndeki kayalıklara benziyordu. Aralarındaki fark, denizden değil karadan yükselmeleri ve üzerlerinin yemyeşil bir bitki örtüsüyle kaplı olmasıydı. Bakışlarımı kayalıklardan ayırdığımda, rehber, yüz milyon yıl önce vadinin birkaç yüz metre yükseklikte olduğunu, kireçtaşından oluşan zeminin yağmur ve rüzgârla aşınmasıyla içinde birçok mağara meydana geldiğini, zaman içinde bunların çökmesiyle kayalıkların oluştuğunu anlattı. Vadide yetiştirilen tütünün, meyvenin, sebzenin bu denli kaliteli ve lezzetli olmasının sebebi hala yüzlerce yıl öncesine ait geleneksel tarım metotlarının kullanılmasıymış. Tabi ki havadaki nem oranın rolü de yadsınamazmış. Pencereden gördüğüm kadarıyla her yer büyüleyici bir yeşilliğe sahipti ve yeşilliklerin arasında tütün tarlaları inci gibi parıldıyordu. "Tütün yaprakları elle kesilir." diye anlatmaya devam etti rehberimiz. İlk aşamada en az değerli olan alttaki yapraklar toplanırmış, sonra ortada yer alan, en son da üstteki geniş ve değerli yapraklar. Bunlar iğne iplikle dikilip, bohios adı verilen penceresiz üçgen evlerin tavanına asılır, renkleri yeşilden kahverengiye dönene kadar kurutulmaya bırakılır, ardından da puro yapılmak üzere fabrikalara gönderilirmiş. Rehber anlatacaklarını bitirdiğinde başımı cama dayayıp dışarıyı seyrettim. Karşımda bozulmamış, betona bulanmamış yeşil, sakin bir doğa vardı. Sanki pas kırmızısı toprağı ile kutsanmış, tütün tarlalarının çevrelerinde yükselen kireçtaşı kayalıklarıyla da taçlanmışlardı. Uzun, incecik gövdeli ve kırmızı meyveleriyle zarif bir görünüşleri olan Royal Palm'ler ise baktığım her yerdeydi. Beyaz adam elinden geldiğini ardına koymasına rağmen, vadi güzelliğini hala muhafaza ediyordu. İster istemez Kızılderililerinin katledilmesinden önceki halini merak ettim. Hayal bile edemeyince öfkelendim ve "Anan öle Colomb, baban öle Colomb, yetim kalasın Colomb!" diye yeniden ah ettim.

HEY GRİNGO BAHŞİŞ!

Tur otobüsümüz, Vinales Vadisinde, kendi halinde yürüyen

bir at gibi yavaş yavaş ilerlerken, rehberimiz oturduğu yerden uzanıp mikrofonu aldı ve "Mogote denilen kireç taşı kayalıklarında bulunan mağaralar, İspanyollar tarafından katledilen yerliler ve köle ticaretinin hüküm sürdüğü yıllarda, çiftliklerden kaçan kölelerin tek sığınaklarıydı. Can havliyle kendilerini attıkları bu karanlık mağaraların bazıları çok kısa olmasına karşın, bazılarının nereye kadar uzandığı hala bilinmemektedir. Şimdi bunlardan birini, geçmiş dönemlerde Guanajatabey yerlilerinin bir nevi evi olan Cueva del Indio'yu ziyaret edeceğiz. İçinden San Vicente Nehri geçer, bu yüzden bir noktada duracak ve botlara binerek gezimize öyle devam edeceğiz. Mağaranın içerisinde sarkıt ve dikitlerin yanı sıra, dikkatle bakacak olursanız o döneme ait şekiller, resimler de görebilirsiniz." dedi. Sözlerini bitirdiğinde hedefe ulaşmıştık. Otobüsümüzden inince vadinin bol oksijenli havasını doyasıya içime çektim. Mağaranın girişine doğru yürürken, hiç beklemediğim bir sırada, geleneksel giysilere bürünmüş Kızılderililer karşımıza çıktı. İspanyollar, yerli Taino'ların soylarını tamamen tükettiklerinden, bunlar elbette çakmalarıydı! Kızılderililerin arkalarında, geçmiş dönemdeki yaşayışlarını betimleyen çadırları, totemleri ve tamtamları duruyordu. Etrafımıza mutluluk içinde bakarken, yerlilerden birinin kucağında, daha önce hiç görmediğim siyah, çirkin bir hayvan olduğunu fark ettim. Merakla yanına yaklaştığımızda, tereddüt etmeden kucağında tuttuğu hayvanı bize uzatıyor, ama hemen herkes çığlık atarak geri kaçıyordu. Otla beslenen ağaç faresiymiş ve dediklerine göre eti çok lezzetliymiş! Bunu duyunca hormonlu fareye alıcı gözle baktım. Bildiğim hiçbir fare türüne benzemiyordu. Sevimli bir yüzü olmasına karşın, yine de ürkütücüydü. Eti ne kadar lezzetli olursa olsun, açlıktan öleceğim sınıra gelene kadar herhalde onu yiyemezdim. Makul bir bahşiş karşılığında çakma yerlilerle kol kola girip asker arkadaşı misali poz verdik, çadırlarının önünde, tam tam çalarken fotoğraf çektirdik ve yolumuza devam ettik. Ne var ki mağaraya ulaşamadık, zira önümüz yine kesilmişti! Esmer, zayıf bir adam, yere sabitlenmiş eski bir pres yardımıyla şeker kamışlarını ezip suyunu çıkartıyor ve yanından geçenleri durdurup ikram ediyordu. Ücretsizdi, ancak bardağı elinize aldığınız an sırıtarak "Hey gringo bahşiş!" diyordu. Ve talep ettiği bahşiş, satış fiyatının çok üstündeydi! Tadını merak ettiğimizden uzattığı plastik bardağı alıp bir yudum içtim. Çok tatlıydı. Oğlumda aynı fikirde olduğundan, ikimiz bir bardağı bitiremedik. Şeker kamışı satıcısı gerimizde kalınca, mağaranın girişine geldik, ama girişi düzayak olmadığından içine girmek için daha çok çalışmamız lazımdı! Mağaranın ağzı, her yeri yeşilliklere kaplı kayalığın neredeyse orta yerindeydi ve oraya ulaşabilmek için küçük taş merdivenleri tırmanmak gerekiyordu. Aşağıdan yukarıya doğru bakınca, mağaranın girişindeki taş basamakta, elinde gitarıyla oturmuş ihtiyar, sevimli bir amca gördüm. Gitarından yayılan Latin ezgileri eşliğinde merdivenleri çıktık, Yanına ulaştığımızda gözüyle yere bıraktığı boş gitar kutusunu gösterip, artık duymaya alıştığımız kelimeyi söyledi: "Bahşiş!" Cebimde kalan son bozuklukları kutuya atıp oğlumla birlikte yolumuza devam ettik.

Mağaranın içi nemli ve bunaltıcıydı, buna karşın tavanı yüksekti. Titrek sarı ampulle aydınlatılmış yolda ilerlerken, çevremizde, bugüne kadar gördüğüm en kalın sarkıtlar vardı. Yüz metre kadar yürüyünce yol darlaştı ve sonunda daracık bir geçit çıktı karşımıza. Arasından zorlukla geçince mağara genişledi. Tam karşımızda ince uzun bir göl, hemen yanında ise derme çatma bir iskele vardı. Bizi alacak botları bekledik, sıramız gelince oğlumla birine bindik. Sağımızda, solumuzda, üzerimizde bulunan dikitleri seyrederek gölün durgun suyunda ilerledik. Kayalıkların bir kısmı, zamanla aşınarak ilginç şekillere bürünmüş, bakanın hayal gücüne göre farklı objelere benzemişti. Bunların neyi andırdığını tartışırken, botumuz gölden çok bir kanalı andıran mağaranın karanlık sularında ağır ağır yol alıyordu. Cılız bir ampulle aydınlatılmış olmasına karşın, ortam ürkütücüydü. Geçmiş dönemlerde can

havliyle buraya sığınan köleler, nereye çıkacaklarını, kimlerle karşılaşacaklarını bilmeden karanlık dehlizlerde el yordamıyla yollarına devam etmiş, çoğu zaman da kaybolup, açlıktan susuzluktan yaşamlarını yitirmişlerdi. Bunları düşününce iliklerime kadar titredim ve Colomb'un yedi sülalesini yeniden andım! Sonunda tünel gibi bir yerin ucunda küçük bir ışık huzmesi belirdi, yaklaştıkça ışık seli büyüdü ve kendimizi mağaranın dışında yemyeşil bir alanda bulduk.

Yan yana sıralı tezgâhlarında, dizi dizi hediyelik eşyalar satan satıcılar, mağara çıkışında bizi bekliyorlardı. Bakınarak aralarından geçtik, bir mogotenin bara çevrilmiş ufacık mağarasındaki sandalyelere oturduk ve birer soğuk bira söyledik. Küba'nın olmazsa olmazı canlı müzik burada yoktu. "Alışılmadık bir durum!" diye aramızda konuşurken, rehberin uyarmasıyla sebebini anladık; orkestra yan mağarada yerlerini almış, gösterilerini sergilemek üzere bizleri bekliyormuş. Biralarımızı aceleyle bitirip oraya yöneldik. Duvara iliştirilmiş meşalelerin aydınlattığı mağarada, kölelerin kıyafetlerine bürünmüş esmer tenli, ikisi erkek, biri kadın üç kişi vardı. Sırtını soğuk duvara dayamış kilolu erkek tumba çalarken, belden yukarısı çıplak zayıf genç adam elindeki meşaleleri çıplak vücuduna sürüyor, baştan aşağıya beyazlara bürünmüş kadın ise Afrika ezgileri eşliğinde dans ediyordu. Hayranlıkla gösterilerini izledik, bahşişlerini verdik ve öğle yemeğimizi almak üzere, Finca San Vicente denilen restoranlar bölgesine gittik. Hepimiz acıkmış, yorulmuş ve terlemiştik. Turun götürdüğü bir yer olduğundan, önümüze tavuk, pilav, haşlanmış patates, ananas ve karpuzdan oluşan standart Küba tabldotu geldi. Acıktığımızdan mı, yoksa gerçekten lezzetli miydi, bilmiyorum, yemeklerin tümünü, Afrika müzikleri çalan orkestranın eşliğinde silip süpürdük. Henüz puro tedarik edemediğimden, yemek sonrası bir sigara yaktım ve ona eşlik edecek soğuk bira almak üzere elimi cebime attım. Otelden hareket ederken para bozduracak yer bulamamış, sınırlı sayıdaki Cuc'larımla yola çıkmıştım, ne var ki onlar da bahşişler sayesinde bitmişti. Oğluma durumunu sordum, benden farkı yoktu. Ne yapacağımızı düşünürken rehber yanımıza geldi ve bir ihtiyacımız olup olmadığını sordu. Kibarca teşekkür edeceğimi beklerken "Var." dedim. Soru dolu bakışlarını üzerime yöneltince, paramın kalmadığını, bira içmek için ödünç Cuc istediğimi söyledim.

"Paraya ne gerek var, size hemen iki tane ayarlıyorum."

Bu sözleri söyler söylemez gitti. Elimde sigara birayı bekledim, ama gelmedi. Masadan ayrılır ayrılmaz bizi unutmuştu anlaşılan. Önümdeki su dolu bardağı bira niyetine içtim ve sabahtan beri dolan mesanemi boşaltmak üzere yerimden kalktım. Tuvaletin önünde zayıfça bir adam oturuyor, çıkanlara tuvalet kâğıdı uzatıp "Bahşiş" diyordu. Adamla göz teması kurmaz, uzattığı tuvalet kâğıdını almadan yoluna devam edersen, bizde olduğu gibi ayaklanıp arkandan "Hop hemşerim nereye?" bağırmıyor, mahzun bir şekilde kaderine razı oluyordu. Ya böyle yüzsüz davranacaktım ya da altıma kaçıracaktım! Yüreğim sızlayarak birinci şıkkı seçip içeriye girdim ve uzun uzun işedim. Ellerimi yıkarken aynada kendime bakıyor ve çıkarken yüzüme yerleştireceğim yüzsüz görüntüyü seçmeye çalışıyordum.

"Çıkarken para verme sakın."

Sesin geldiği yöne doğru başımı çevirince, benim gibi lavaboda ellerini yıkayan beyaz saçlı, göbekli, kısa boylu Poposuyereyakın Adam'la göz göze geldim. Sıradan bir tipti ama sıradanlığını umursamadan çevresine yukardan bakıyor, buraların kralı benim havalarında etrafta dolaşıyordu. İlk karşılaştığımız andan beri, oğlum da ben de adamı sevmemiş, mecbur olmadıkça muhatap olmamaya çalışmıştık, ama şimdi hemen yanı başımdaydı ve pişmiş kelle gibi sırıtıyordu. "Neden? diye sordum.

"Üzerimde bir Cuc var. Bu şerefsiz kesin para üstü vermez. Bu yüzden çıkarken iki kişi diyeceğim."

İçimden "Ulan yarım cuc'u geri alsan ne olacak, almasan ne olacak?" diye söylenmeme rağmen sesimi çıkartmadım, zira ağzım bir kere açıldı mı fren tutmazdı! Tuvaletten çıkarken küçük

dağları ben yarattım havalarıyla parmağıyla iki kişi işareti yapıp, tezgâha bir Cuc bıraktı. Âdet yerini bulsun diye teşekkür ettim. Başını bana çevirip baktığında, insanı gıcık eden gülümsemesi yüzüne yeniden yerleşmişti. "Şanslı günündesin!" dedi. Elim cebimde olduğum yerde kalakaldım. Bir işemelik para verdi diye şanslı mı olmuştum? Cebimde para olsaydı, hiç düşünmeden çıkartıp hepsini adama verir ve "Madem şanlı günümdeyim bunu tuvalet için ziyan etmeyeyim!" derdim. Ama yoktu! O sinirle adama gün boyu söylenip durdum, galiba olayı biraz abartmıştım, zira dönüş yolunda rahatsızlandı ve aracı durdurup çayırlıklara bedavadan çıkarttı!

Bünyesinde yerel puro imalathanesi bulunduran bir tütün çiftliğine gitmek üzere otobüsümüze bindiğimizde, terimiz kurumuş, karnımız doymuş ve dinlenmiştik. Vadinin yeşillikleri arasında kısa bir süre yol almamızın ardından hedefimize ulaştık. Aşağıya indiğimizde güneş tam tepemizdeydi, masmavi gökyüzü ise, bulutlardan arınmıştı. Attığımız her adımda alnımızdan yanaklarımıza doğru ter damlaları akmasına karşın, kireçtaşı kayalıkları, sanki üşüyormuşçasına yeşil örtülerine sıkı sıkıya sarılmışlardı! Önümüz, sağımız, solumuz, her tarafımız yemyeşil tütün tarlalarıyla çevriliydi. Çiftliğin içinde tavuklar özgürce dolaşmaktaydı ve sanki tabiat öğlen uykusuna yatmışçasına etraf sessizdi. Doğayı uyandırmaktan çekinircesine, tütün kurutma ve yapım atölyesi olarak kullanılan tahtadan yapılmış üçgen bir evin kapısından sessizce geçtik. İçerisi loş ve serindi. Puro yapımında kullanılan yapraklar, içinde bulunduğumuz evlere benzer yerlerde kurutulduğundan, odanın her noktası yeşilden kahverengine uzanan tütün yapraklarıyla doluydu. Hayranlık dolu gözlerle etrafımıza bakınırken, imalatçının anlattıklarını rehberimiz bize tercüme etti. Olgunlaşan tütünün üst, orta ve alt yaprakları, ayrı zamanlarda toplanıp ayrı ayrı istifleniyormuş, çünkü her birinin lezzeti ve nikotin dereceleri farklıymış. Değerleri ise üstten alta doğru sıralanıyormuş. Daha sonra bu evlere benzer yerlerde demetler halinde askılara asılıp kurumaya bırakılıyormuş. Demetlerin yerleri bir iki ayda bir değiştiriliyor, alt askıdakiler bir üste çıkarılıyormuş ve bu süre yaklaşık dört ayı buluyormuş. Kurutma süresince yapraklar renk değiştiriyor, yeşilden altın sarısına, oradan kahverengiye dönüşüyormuş. Odanın rengârenk olmasının sırrı böylece ortaya çıkmıştı. Askı süresi dolan tütünler muz ağacının dev yapraklarına balyalar halinde sarılarak başka bir depoya alınıyor ve fermente olmak üzere altı ay bekletiliyor, ardından özel havuzlarda yıkanıyor ve yaklaşık bir sene daha bekletiliyormuş. Süre dolunca, fabrikalarda, ya da çiftliklerde yapraklar türlerine göre ayrılıyor ve damarları elle çıkarılıyormuş. Burası çok önemliymiş, çünkü tütünün taşıdığı nikotinin yüzde yetmişi bu damarlardaymış. Daha sonra lezzetlerine göre ayrılıyor ve hangi puronun hangi tütünle sarılacağına karar veriliyormuş. Bir puronun kalitesi tütünün üretim bölgesine, kurutulma sürecindeki nem oranına, sarım sekline göre değişiyormuş. Puronun dışındaki kadifemsi yapraklar, tarlalarda özel bölgelerde yetiştiriliyormuş ve üzerlerinde bizim Pazar yerlerindeki gibi gölgelikler varmış. Albenisi güzel olmasına karşın bunlar, puronun en lezzetsiz tarafıymış. Asıl lezzet, içine katılan diğer tütünlerle sağlanıyormuş. Tüm bu zahmetli işlemler bitince, sıra puro sarıcılarına geliyormuş.

"Şimdi tütün yapraklarının nasıl puroya dönüştüğünü görelim arkadaşlar."

Rehberimiz bunu söyledikten sonra bizi odanın arka tarafına doğru götürdü ve ufak bir tezgâhın önünde oturan hasır şapkalı, esmer teni güneşten kavrulmuş, iri yarı, bıyıklı puro sarma ustasının etrafında daire biçiminde toplanmamızı istedi. Merakla adama en yakın noktada durdum. Ustalaşmış eli bir makine gibi çalışırken bir yandan da yaptığı işlem hakkında bilgi veriyor, rehberimizde bu sözleri bize çeviriyordu.

Her puro dört farklı tütün yaprağının bir araya getirilmesinden oluşuyormuş. Biri yanıcılığı, diğeri lezzeti, üçüncüsü ise aromasını sağlıyormuş. En dışa sarılan

yaprak ise rengini belirliyormuş. Markaları birbirinden ayıran faktör, yaprakların yetiştirildiği bölgeye, nem oranına bağlıymış. Sonra sustu ve dikkatini işine verdi. Kullandığı yapraklar, ülkemizde görmeye alıştığımız tütün yapraklarından daha büyüktü. En alta serdiği yaprakların üstüne sırasıyla diğerlerini koyup bir karışım yaptı, kalıba koyup düzeltti, sonra dış yaprağını sarıp yeniden kalıba koydu. Puroyu eline alıp yeterince sıkı mı diye kontrol etti, sonuçtan memnun kalınca giyotinle puronun ucunu kesti. Bu arada üç santimetrelik son kısmı içmememizi, çünkü nikotin ve kimyasalların burada yoğunlaştığını söyledi. Memnuniyetimizi alkışlarımızla ifade ederken hazırladığı puroyu içimizden birine hediye etmek istediğini söyledi. Başını kaldırıp yüzümüze bakarken, herkes ilkokul öğrencileri gibi bir ağızdan "Bana, bana" diye bağırıyordu. Maharetinden öylesine büyülenmiştim ki ne bağırmayı akıl ediyor ne de kolumu diğerleri gibi uzatmayı. Sadece bakıyordum. Trene bakar gibi bakmamdan etkilenmiş olacak ki hazırladığı puroyu bana uzattı. Anında havada kaptım ve dudaklarımın arasına keyifle yerleştirdim. Bu seçim en çok Poposuyereyakın Abi'yi yıktı ve duygularını saklayacağına dışa vurmayı tercih etti: "Ama bu haksızlık!"

"Neden?" diye sordum.

"Bana vermeliydi!"

"Ama vermedi, çünkü bugün şanlı günüm!"

Yanıt vermesine fırsat kalmadan rehber araya girdi ve işimizin bittiğini, bir sonraki durağa gitmek için otobüse binmemizi istedi. Dudaklarımın arasına sıkıştırdığım puroyla yürürken arkamdan geldi ve fotoğraf çektirmek için puromu istedi.

"Elbette, ama ederi bir Cuc!"

"Karşılığında para istemen ayıp!"

"Para istemiyorum, sadece bahşiş!"

"Ama tuvalette sana iyilik yapmıştım!"

"Mark Twain "Eğer cennete puro yoksa hiç gitmeyebilirim." demiş. Böyle değerli nesneyi sıradan bir işemeyle eşdeğer tutmam imkânsız!"

"Ama"

"Bak hala itiraz ediyorsun! Dua et İngiliz değilim, yoksa çok bozulurdum!"

Bir şey anlamadığından sustu ve Ne alaka?" dercesine baktı. Bu halini görünce boş kaleye topu yuvarladım: "Ataları "İyi bir puro kadına benzer. Doğru şekilde, belli aralıklarla ilgi göstermezsen söner ve senden gider" dermiş, bu yüzden paylaşamam!"

Laf cambazlığım karşısında pes etti ve söylenerek yanımdan uzaklaştı. Sırada, dünyanın insan yapımı en büyük yağlı boya tablosunun bulunduğu yer, Mural De La Prehistoria vardı. Koltuğuma otururken nasıl bir yere gideceğimizi tahmin etmeye çalıştım. Kayalıkların üstüne çizilmiş sıradan bir resim olduğuna karar vermem uzun sürmedi! Bu düşünce aklıma yatınca "Boşuna vakit kaybı!" diye mırıldandım. Oğlum "Yine ne söyleniyorsun?" diye sordu. "Çok sıcak! Oraya gideceğimize manzarası güzel bir yerde bol buzlu bir mojito içmek daha iyi olurdu." dedim. "Hangi parayla?" dedi. Unutmaya çalıştığım gerçeği anımsatması, hayallerimi yıkmıştı!

Vadide yol alan otobüs bir süre sonra virajı döndü ve ufukta tablo gözüktü. Nutkum tutulmuştu. Yemyeşil bir ovanın içinden heybetli bir sarkıt gibi yukarıya yükselen kireçtaşı kayalığı, sonradan bunun yüz yirmi metre yüksekliğinde ve yüz seksen metre genişliğinde olduğunu öğrenecektim, dünyada bilinen tüm renklerle boyanmış olmanın zarafetiyle, tepesindeki masmavi gökyüzünü kıskançlıktan çatlatıyordu! Daha iyi görebilmek amacıyla oturduğum yerden öne doğru uzandım ve cama yapışan Garfield pozisyonuna geçtim! Aşağıya inince oğlumla tam karşısında durduk. Önemli bir sanat eserinin sergilendiği galeride gibiydik. Ancak ortam çok daha güzeldi. Her şeyden önce tatlı bir esintinin hüküm sürdüğü vadideydik ve dört bir yanımızda gri duvarlar yerine, yeşilin türlü renkleriyle süslenmiş karstik kaya yükseltileri vardı. Başımın üstünde beyaz bir tavan değil, bulutların cirit attığı gökyüzü, ayaklarımızın altında ise yumuşacık çimenler uzanıyordu ve en önemlisi karşımdaki sanat eserine, spot ışıkları değil güneş vuruyordu!

Devasa boyutta sıra dışı

bir çizime sahip olan eserin tasarımını, Fidel Castro'nun isteği üzerine Leovigildo Gonzalez üstlenmiş, ilk iş olarak bin dokuz yüz elli dokuz yılında kayanın yüzeyini temizlemiş, bir sene sonra boyama işlemine geçmiş, iplere bağlanmış on sekiz ressam ve çevre köylülerin yardımıyla dört yılda eseri tamamlamıştı. Genişliği neredeyse iki futbol sahasını kaplayan tablo, evrim teorisini anlatıyordu. Tek hücreli canlılardan, dinozora, oradan Homo Sapiens'e doğru ilerleyen gelişim, kayalara doğal kök boyalarla işlenmişti. Oğlumla çimenlere uzanıp, bu çok büyük, çok renkli ve doğayla bütünleşmiş olan duvar resmini seyrederken, içimizde tarifi zor bir mutluluk vardı. Görüntüyü zihnimize iyice kazıyınca, elimizde puro, arkamızda tablo olmak üzere fotoğraf çektirdik. Gerçek dünyaya geri dönünce, insanların tahtadan yapılmış derme çatma bir barda Pina Coloda içtiklerini gördük. İmrenmiştik. Birbirimize hüzünle bakarken ceplerimizi karıştırdık ve o an bir mucize gerçekleşti! Güneş görmeyen derinliklerde üç Cuc çıkmıştı! O sevinçle fırlayıp tek bir kokteyl aldık, yeniden çimenlere yayıldık ve Pina Coloda eşliğinde manzaranın keyfini bir kez daha çıkarttık.

Dönüş hazırlıklarına giriştiğimiz sırada, beyaz, kilolu bir boğanın üstünde kovboy kıyafetli adam gördüm ve fotoğrafını çektim. Böylece başıma belayı aldım! Cep telefonumu cebime koymaya fırsat bulmadan kovboy yanıma yaklaştı ve "Hey gringo bahşiş!" dedi. Cebimde tek Cuc kalmadığından "Olsa dükkân senin ama yok." diyerek sağıma soluma bakmadan burnumun istikametinde yürüdüm. Kaderine razı olacağına bindiği boğayla arkamdan geldi ve aynı sözleri tekrarladı: "Hey giringo bahşiş"

"Sen yoktan anlamıyor musun? Yok!"

"Hey gringo bahşiş!"

Ellerimi ceplerime sokup ters yüz ettim, ama inadından vazgeçmedi ve aynı sözleri bilmem kaçıncı kez tekrarladı. "Ulan bahşişinin de senin de! diye söylenerek cep telefonumu adama uzattım, çektiğim kareyi gösterip gözünün önünde sildim. Yüzünü buruşturup bir şeyler söylenerek başka kurbanlar aramaya koyuldu!

"Arkadaşlar şimdi, Colomb'a "İnsan gözünün gördüğü en güzel yer!" dedirten vadiye tepeden bakmak üzere seyir terasına gidecek, gözlerimize ziyafet çekecek, ardından Havana'ya doğru yola çıkacağız." dedi rehberimiz.

Otobüsümüz Vinales Ulusal Parkı'na tepeden ve cepheden bakan doğal bir setin üzerinde durunca, aşağıya indik. Terasın girişi masalar, masaların üzerleri hediyelik eşyalarla doluydu. Onların arasından geçince, kendimizi adeta büyük bir sinema ekranının karşısında bulduk! Tütün tarlaları, yeşilin türlü tonlarıyla sarılmış magotlar, upuzun Royal Palm ağaçları ayaklarımızın altındaydı. Masmavi gökyüzündeki bulutlar ise, manzaranın güzelliğini artırma telaşıyla özgürce uçuşuyorlardı. Bu büyüleyici manzarayı seyrederken Vinales Vadisi'ni korumaya alanlara dua ediyordum, Bundan böyle değil Colomb, yedi sülalesi bile gelse yine de burayı talan edemezlerdi! Purolarımız eşliğinde manzaraya karşı poz verdik. Bizi gören herkes puromuzu ödünç istedi. Haliyle kimseyi kırmadık. Poposuyereyakın Adam'ın mahzun bakışlarını fark edince, dayanamayıp aksesuarımızı ona uzattım. Şaşırdı ve "Hani iyi bir puro kadın gibiydi ve paylaşılmazdı?" diye sordu. "Öyle ama bu öyle değilmiş!" dedim ve "biliyor musun bugün şanslı günündesin. Al senin olsun." diye ekledim. Yanından savaş kazanmış bir komutan edasıyla uzaklaşırken, terastaki orkestradan vadiye Latin ezgileri yayılıyordu. Müziği dinlerken sol tarafta bulunan Hotel Los Jazmines'e imrenerek baktım. İnsanlar burada manzara eşliğinde yüzüyorlardı. "Bir daha Küba'ya gelirsem burada konaklayacak ve bu keyfi doyasıya yaşayacağım." diye kendime söz verdim, ardından Vinales Vadisi'ne veda ederek otobüsümüze bindik.

Dümdüz akıp giden asfalt yol düzgün ve konforlu bir yolculuk sağlıyordu. Camdan dışarı bakarken, bisikletleriyle yolculuk yapan insanlar görüyor, Küba'nın yüz on bir bin kilometreye yayıldığını hesaba katmadan, böylesine düz yollara sahip ülkede her yere bisikletle gidileceğini hayal ediyor, hayal ettikçe de başım önüme düşüp uyukluyordum.

Havana'daki otelimize varınca rehber yanıma geldi ve "Adamım az önce aradı. Bir saate kadar puroları teslim alacağım. Yirmi bir otuzda odamda olun. Kapıyı iki uzun bir kısa çalarsanız gelenin siz olduğunu anlarım." diye fısıldadı.

Niye fısıldıyor, dahası kapısını neden şifreli çalıp casus gibi davranmamı istiyordu? Aklımdaki deli sorulara yanıt bulmak amacıyla "Hayırdır? Bu gizlilik ne ayak? Yoksa purolarda devlet sırlarını içeren mikro filim mi var?" diye sordum. Parmağını dudaklarına götürerek yüksek sesle konuşmamam için uyardı ve yine aynı ses tonuyla "Yaptığımız iş suç. Birileri öğrenecek olursa başımız derde girer. Dikkati elden bırakmamak gerek." dedi. Alt tarafı birkaç puro için olayı bu kadar dramatize etmesi saçmaydı. Anlaşılan canı oyun oynamak istiyordu! "Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın!" diye içimden geçirdim ve "O zaman kod adlarımızı belirleyelim! Bundan böyle adın Kartal! Ben Mojito Seven Boğa, oğlum ise Çarpan Rom. Anlaşıldı mı Kartal?" diye fısıldadım. Konuyu sulandırmama bozulmuştu. Yüzünü buruşturarak "Siz kendinize ne ad derseniz deyin, yeter ki dikkati elden bırakmayın." dedi ve yanımızdan uzaklaştı.

Üzerimizdeki yorgunluğu atmak amacıyla duş aldık, aşağıya inip akşam yemeğimizi yedik, etrafta biraz dolaştık ve tam dokuz otuzda rehberin katına çıktık. Söylediklerini ciddiye almasam bile, yine de tedirgindim. Koridorda kimsenin olmadığını görünce hızlı adımlarla odasına ulaştık, iki uzun bir kısa çaldık. Kapıyı açınca başını dışarı çıkartıp sağa sola baktı, etrafta kimsenin olmadığından emin olunca acele edin dercesine elini salladı, içeri girince de kapıyı kilitledi. Oğlumla odanın ortasında dikilirken, dolabın içinden bir bavul çıkarttı. Yatağın üstüne koyup küçücük bir anahtarla kilidini çevirdi. Bavulun kapağını açmasıyla odaya nefis bir tütün aroması yayıldı. İçi puro kutularıyla doluydu ve gördüğüm kadarıyla tümü bilinen markalardı. İçerinden birkaç kutu çıkartıp bana uzattı. Çok anlarmışım gibi sağını solunu inceledim, burnuma götürüp kokusunu içime çektim. Güzel kokuyorlardı, ama sahte miydi bilmeme olanak yoktu. Aklımdan geçenleri anlamışçasına "Meraklanma, hepsi gerçek." dedi.

"Diyorsun."

"Kesinlikle."

"Kaç para?"

Söylediği fiyat ne çok uygun ne de pahalıydı. Oğluma dönüp baktım. Sanki çok anlıyormuşçasına "Gerçeğe benziyorlar" dedi.

"Oğlun haklı. Hepsi yüzde yüz saf!"

İki kutu aldık. Parasını euro olarak ödedik, yanımızda cuc kalmadığını, sabah şehre inebilmemiz için yirmi cuc borç verip vermeyeceğini sordum. İkiletmedi. Verdiği parayı cebime koyarken "Biram nerede?" diye sordum.

"Ne birası?"

"Öğlen yemekte istemiştim, hemen getiriyorum dedin, hala bekliyorum!"

"Unutmuşum abi. Neden hatırlatmadın?"

"İşte hatırlattım!"

Bu saatte ne yapabilirim dercesine baktı, gözlerimle mini barı işaret ettim, abi etme eyleme, onlar pahalıdır dercesine baktı, unutmasaydın bana ne ayaklarında bir bakış fırlattım, mecburen mini barı açtı, üstünde korsan resmi olan yerel bira Bucanero çıkartıp verdi. Dışarı çıkmaya niyetlendiğimizde kapıyı açtı, koridoru kontrol edip bize işaret çaktı. Hızlı adımlarla odamıza gittik, ertesi gün mojitolar eşliğinde içmek için kutudan iki puro çıkarttık, geri kalanı yakalanma korkusuyla bavulun zulasına koyup üzerini kirli çamaşırlarımızla örttük, ardından yatağa uzandım ve soğuk biramı keyifle içtim.

BU SABAH YAĞMUR VARDI HAVANA'DA!

Havana'da son günümüz, ertesi sabah İstanbul'a uçacağız. Kahvaltı yapmak için aşağıya indiğimizde, niyetimiz şehre son kez inip vedalaşmak. Tropikal meyvelerle tabağımı doldururken, örf ve geleneklerimizden habersiz olan Havana, gitmemize katlanamayacağını anlatmak istercesine hüngür hüngür ağlamaya başladı! "Ülen yanlış biliyorsun. Arkamızdan dökecektin gözyaşlarını!" diye serzenişte bulunmam, bir işe yaramadı. Omletinin hazırlanmasını bekleyen oğlum gözleriyle sağanağı işaret

ederek “Günümüz heba olacak galiba.” dedi. Yaşadığı hayal kırıklığı sesine yansımıştı. Umursamaz bir edayla omuz silktim ve “Takma kafana oğlum. Alt tarafı biraz ıslanırız!” dedim. “Yanılıyorsun baba. Bu gidişle biraz değil bayağı ıslanacağız.” dedi. Haklıydı ama zaman moral bozma zamanı değildi. Zoraki bir şekilde gülümseyerek “Şeker değiliz ki eriyelim.” dedim. Kahvaltımızı yaparken arada başımızı kaldırıp dışarıya bakıyorduk. Gökyüzü matem tutan kadınlar misali siyaha bürünmüştü. Havana ise üzüntüsünü cümle âleme anlatırcasına sesli sesli hıçkırmaya hala devam ediyordu. Böyle devam ederse resmen otelde mahsur kalacaktık. Birbirimize belli etmemeye çalışsak da ikimizin de keyfi kaçmış ve suskunlaşmıştık.

“Bugün nasılsınız bakalım.”

Başımı kaldırdığımda rehberimizle göz göze geldim. İki elini sandalyemize dayamış, hafifçe bize doğru eğilmişti. Turun başlangıcından beri esirgediği samimiyeti, nedense şimdi cömertçe sunuyordu. Sebebini öğrenmek amacıyla yüzüne baktım, sadece sırıtıyordu. Bence bunun iki sebebi vardı. Dün gece sattığı purolar sayesinde galiba bizi güzel kazıklamış, vicdanını rahatlatmak amacıyla hatırımızı soruyor, ya da borç verdiği yirmi Cuc’u unutmamamız için şirinlik yapıyordu. Kazıklanma olasılığı gururumu kıracağından b şıkkını tercih ettim ve rehbere “Avucunu yala. Parayı çoktan unuttum!” bakışı fırlattım. Umursamadı. Dışarıda yağmur yağmasaydı belki bu halini dikkate almazdım, ama yağıyordu ve günüm ziyan olacağından aşırı sinirliydim. Gerçi o da kendince haklıydı. Bizim aksimize defalarca Küba’ya gelmişti, turlar devam ettiği müddetçe gelmeye devam edecekti. Bu yüzden yağmur yağıyor, yağmıyor umurunda bile değildi.

“Bu havada nasıl olsun?”

Sesimdeki keyifsizliği havada kaptı, göğsünde hafifçe yumuşattı ve “Hayırdır?” diye sordu. Başımla dışarıyı işaret ettim. O ana kadar sanki farkında değilmiş, biz söyleyince öğrenmişçesine şaşırdı. Bir süre, gökten kovayla boşalan yağmurun camda bıraktığı şekillere baktı, ardından umursamaz bir edayla “Düşünmeye bile değmez. Geldiği gibi aniden kesilir.” dedi. Tutunacak başka dalım olmadığından bu sözüne sıkı sıkıya tutundum ve “Umarım haklı çıkarsın yoksa halimiz harap.” dedim.

“Bugün son günümüz. Nasıl değerlendireceksiniz?”.

“Yağmura bağlı.”

“Onu kafayı takmayın dedim ya. Birazdan durur.”

“Diyorsun.”

“Kesinlikle.”

Rehberi ilk gördüğün andan beri sevmemiştim. Her hareketi bana batıyordu, şimdi de bir meteorolog gibi kendinden emin konuşmasına takmıştım. Son günümüz olmasaydı sırf rezil olması için yağmur duasına çıkardım. Aklımdan geçen düşünceleri bilinçaltıma atıp “Dediğin gibi olursa Havana’yla, Hemingway’la, salsayla vedalaşacağız.” dedim.

“Neredeyse bir haftadır buradasınız, artık şehrin ismin düzgün telaffuz etmelisiniz.”

“Havana işte!”

“İspanyolcada H harfi pas geçilir, V harfi de B olarak okunur. Yani Havana değil Abana!”

“H harfini yutuyorlarsa Kübalılar kesin Trakyalı! Asan asta olmuş, astaneye gitmiş, emşire asan'a ap vermiş, asan apı yutmuş!”

Ağız dolusu bir kahkaha atıp yanımızdan uzaklaşırken aniden yağmur durdu, ardından güneş bulutları yarıp ışıklarıyla okyanusun üzerinde oynaşmaya başladı. Fincanımda kalan kahvemi bir yudumda bitirdim ve “Haydi oğlum, vakit tamam. Yağmur dursun diyordun, işte durdu. Kap çantanı kalk yerinden. İnelim Abana’ya!” dedim. Beş dakika sonra duraktaydık. İlk günümüzde rehber, otelin önündeki taksilerin pazarlığa kapalı olduğunu, boşuna uğraşmamamızı söylemiş, sorgulamadan buna uymuştuk. Cebimizde rehberden aldığımız yirmi cuc haricinde yerel para yoktu ve bu bizi rahatlıkla şehre götürürdü, ama bugün son günümüzdü ve zaman denemediklerimizi deneme zamanıydı! O şımarıklıkla iri yarı esmer şoföre nereye gitmek istediğimizi söyledim, beklediğim gibi Twenty Cuc gringo” dedi. Umutsuzca şansımı denedim: “No. Ten Cuc” Ne itiraz etti ne de “Git

işine be kardeşim!" diye söylendi. İnci gibi beyaz dişlerini göstererek gülümseyip "Okey gringo" dedi ve binmemiz için kapıyı açtı. İş bu kadar basitse neden bugüne dek fazla para vermiştim? Ellili yıllardan kalma taksiye kurulduğumuzda, bir yandan da rehberimizin kulaklarını sevgi ve saygıyla çınlatıyordum!

Taksiden iner inmez başladık döviz bürosunu aramaya. İstemediğimiz anlarda sürekli karşımıza çıkan ofis, şimdi nazlı gelinler gibi bizden saklanıyordu! Sormak gururumuza dokunuyordu, zira günlerdir Havana'daydık ve kendimizi artık yerlisi olarak görüyor, aradığımız her yeri elimizle koymuş gibi bulacağımızı sanıyorduk. Lanet olası sokaklar birbirinin aynıydı. Binalar rengârenk ve harap, iki sokakta bir meydan, meydanlarda katedral vardı. Aynı yerden üçüncü kez geçince gururu bir yana bırakıp yardım istedik. Adamcağız kısa bir an dalga mı geçiyorsunuz diye bize baktı, ardından parmağıyla üç metre ilerisini işaret etti. Sırıtarak "Zaten yerini biliyorduk, sizi denedik!" dedim. Türkçe konuştuğumdan dediğimi anlamadı ve yoluna devam etti. Büroya girdiğimizde pasaportlarımızı yine yanımıza almadığımızı fark ettik. İşin kötüsü etrafta pasaportundan faydalanacağımız turist de yoktu. El mecbur ağlayacaktım! Yakın bir akrabamı kaybetmiş havalarında görevli kadının yanına gidip durumu anlattım. Başını sallayarak teklifimi reddetti. Daha çok ağladım, kadın geri adım atmadı. Haliyle bende atmadım. Sabahın köründe ağlayan bir adamla uğraşmanın bunalımına daha fazla dayanamadı ve derin of çekip Euro'larımı bozdu. Paraları cebime koyarken oğluma "Zenginiz artık. Gel bir mojito içelim." dedim. Sabahın bu saatinde böyle bir teklif beklemediğinden "Çok erken değil mi?" diye sordu. "Küba'dayız ve burada mojitonun saati yoktur." dedim ve gördüğüm ilk bara daldım.

Havana henüz uyanmadığından içerisi tenhaydı. Pencere kenarında bir yere oturup içkilerimizi söyledik. Müzisyenler evlerinde afyonlarının patlamasını beklediğinden müzik işini kasetçalar üstlenmişti. Ancak sesini o denli fazla açmışlardı ki hoparlörden yayılan müzik, barın her noktasına sızmakla yetinmiyor, soluğu sokakta alıyor, iki tur atıp gerisin geriye bara dönüyordu. Barmen de galiba uyanmamıştı, zira hazırladığı mojito, dünyanın belki de en kötü mojitosoydu. Ufak bir yudum aldığım bardağımı masaya bırakırken oğluma "Demek ki Havana'da bu saatte bara gelmemek gerek." dedim.

İçeride bizden başka sadece bir masa doluydu ve orada da yaşı geçkin iki Fransız kadın oturmuş kendi aralarında konuşup içkilerini yudumluyorlardı. Vakit geçirmek amacıyla gözümle mekânı tararken yüzü bana dönük Fransız kadının bakışlarıyla karşılaştım. Sadece bakmıyor, davetkâr bir şekilde gülümsüyordu. Akranı olmadığımdan benimle ilgileniyor olması olanaksızdı. Kiminle cilveleştiğine öğrenmek amacıyla başımı arkaya çevirdim, benden sonrası pencereydi! Yaşına başına bakmadan resmen bana sarkıyordu! Kanadı kırık, korumasız bir kuş gibi kolay bir av olmadığımı anlatırcasına bakışlarımı bardağıma yönelttim, ancak aklım hala kadındaydı. Arada çaktırmadan başımı kaldırıp vazgeçip vazgeçmediğine bakıyor, her seferinde gözünü üzerimde hissediyordum. "Küba'da o kadar güzel kadın varken payıma bu mu düştü?" diye içimden söylenirken kadın atağa geçti ve bardağını bana doğru uzatıp gülümsedi. Hamlesine aynı kibarlıkla yanıt verdim, ardından oğlumu işaret edip babalık sorumluluğumun böylesine bir maceraya atılmama izin vermeyeceğini kısıtlı İngilizcemle anlattım: "My son! Sorry" Bozulmuştu, ancak üstelemedi ve dikkatini arkadaşına verdi.

"Beni dert etme baba. Başımın çaresine bakarım." Oğlum bu sözleri söylerken bir yandan da pişmiş kelle gibi sırıtıyordu. O sinirle "Ne diyorsun sen?" diye sordum.

"Anneme bir şey söylemem. Bak keyfine."

"İstanbul'a dönünce unutturma da seni göz doktoruna götüreyim! Kadını görmedin mi?"

"Gördüm."

"Ben onun akranı mıyım?"

"Sayılır!"

"Saçmalama. Anan yaşında kadın!"

"Annemle evli olduğuna göre

sorun yok!"

"Kes"

Namusumu kurtarmanın mutluluğuyla içkimi bitirdim, ardından kendimizi dışarı attık. Kafamızda belli bir rota olmadığından sorumluluğu ayaklarımıza bırakmıştık. Aynı yerleri dolaşmaktan, aynı binaları görmekten sıkıldığımızı bildiğinden, kaybolmanın dayanılmaz mutluluğunu tattırmak amacıyla bizi ara sokaklara soktu. Ayakta hala nasıl durduklarına akıl erdiremediğim muhteşem mimari güzellikteki evler, her yerde olduğu gibi burada da bakımsızlıktan dökülüyordu. Evlerin kapı ve pencereleri sürekli açıktı, kapı önlerine atılmış sandalyelerde ihtiyarlar pineklerken, yanlarında ayakta duran gençler, kadınlar kendi aralarında konuşuyorlardı. Çaktırmadan ev içerisine baktığımda, bizde olduğu gibi kimse "Hooop niye evimi gözetliyorsun?" demiyor, aksine selam verip konuşuyorlardı. Hemen her evden müzik sesleri yükseliyor, her yaştan insan ortalıkta dans ediyordu. Bu ülkede galiba tüm insanlar müziğe âşıktı. Müziksiz yaşayamıyor, bir ritim duyduklarında hemen mırıldanmalar, kıpırdanmalar başlıyordu. Ve hepsi doğuştan salsacıydı. Küba'ya gelirken uçakta okuduğum bir dergide burası için "Island of Rhythms" (Ritimler Adası) benzetmesi yapılmıştı. Gerçekten doğru bir tanımlamaydı. Ülkenin maddi anlamda en rahat kesimi de müzisyenlermiş. Şaşırmamak gerekir, çünkü topladıkları bahşişler bir doktorun maaşını ikiye üçe katlıyordu.

İnsanlar adeta sokaklarda yaşıyordu. Bunu görünce, çalışıyorlar mı, yoksa hayat; oturmak, ayakta dikilip sohbet etmek, dans etmekten mi ibaret, anlayamıyordum. Ancak bizler gibi bir mülke sahip olmak için kendilerini parçalamadıkları bir gerçekti. Hava, tıpkı insanları gibi çok sıcaktı. Adım attıkça terler boynumuzdan vücudumuzun çeşitli yerlerine dağılıyor, kaybolmak için girdiğimiz ara sokaklar bizi sürekli bildik bir meydana atıyordu. Mademki veda turuna çıkmıştık, meydanlarıyla da helalleşmek lazımdı. Bu yüzden ara sokak sevdamızdan vazgeçip caddelerinde yürümeye devam ettik.

Kadınları şık ve alımlı değillerdi. Küba'ya has özel bir güzellikleri de yoktu, zira on sekiz yaşlarından sonra neredeyse tamamı göbeklenip şişmanlaşıyordu ve bu halleriyle Anadolu'da yapılan kazılarda çıkartılan ana tanrıça figürlerine benziyorlardı. Ama vücutlarıyla barışık, özgür ve cıvıl cıvıllardı. Birbirinden alakasız şeyler giyip, takıp sokaklarda şıkır şıkır geziyorlardı. Mini etek, şort, rengârenk taytlar yediden yetmişine kadar herkesin üstündeydi. Zaten Kübalı kadınların vazgeçilmezleri; rahatlık, boş vermişlik ve kendilerine güvenleriydi. Bildiğim kadarıyla her kadın için açık giyinmek, cesaret isteyen bir olguydu. Ne kadar güzel ya da muhteşem bir bedene sahip olursa olsunlar, açık giyinmişse bir parça tedirginliği her kadında görürsünüz. Ya orasını burasını çekiştirir ya da etrafına, acaba bir falso veriyor muyum diye kaçamak bakışlar atar. Kübalı kadınlar da ise bu tedirginlikten eser yoktu. Poposu kocamanmış, göbeği varmış umurlarında bile değildi. Daracık ya da kısacık giysiler içinde biçimli ya da biçimsiz bedenlerini sokaklarda öylesine büyük bir güvenle ve pervasızlıkla taşıyorlar ki, İster istemez hayran kalıyordum. Upuzun, bakımlı tırnakları ise farklı renkler ve desenlerle süslüydü.

Yürümekten yorulmuş, güneşten terlemiştik. Nefeslenmek, guruldayan midemizi mutlu etmek ve en önemlisi Hemingway'e veda etmek zorundaydık. Üçünü bir arada gerçekleştireceğimiz yegâne mekân, Ambos Mundos Oteliydi. Daha önceki ziyaretimizde çok keyif almıştık, zira manzarası da güzeldi, yemekleri de. Canlı müzik yapan orkestrası ise bonusuydu! Üstelik cebimiz Cuc doluydu ve tümünü bugün bitirmek zorundaydık. Oğluma rotayı söyleyince memnuniyetini belirtircesine başını salladı. Bu sıcakta kaybolma riskini göze almadığımdan, kontrolü ona bıraktım Birkaç dakika sonra otelin kapısındaydık. İçeriye girip asansörün önünde alışık olmadığımız kuyruğu görmeyince, şanslı günümüzde olduğumuza karar verdik. Çabuk sevinmişiz. Kalabalık olmamasının nedeni,

şanslı olduğumuzdan değil, terastaki restoranın çarşamba günleri kapalı olmasındanmış! O hayal kırıklılığıyla lobideki bir kanepeye yayıldık. Otelde internet olduğunu fark eden oğlum, kartını telefonuna yüklemeye çalışırken, kapıdaki suratsız görevli yanımıza geldi ve otelde kalmıyorsak oturmamızın yasak olduğunu söyledi.

"Yabancı değiliz koçum. Fırsat buldukça mekânınıza sık sık gelip mojito içerim."

Türkçe konuştuğumdan trene bakar gibi yüzüme baktı, ardından aynı ciddiyetle yine gitmemizi rica etti.

"Koçum alıcı değil soluklanıcıyız! İki dakika nefeslenelim, sonra ısrar etsen de kalmayız."

Tepkisinde bir değişiklik olmayınca oğlum "Bu iş bende." dedi ve suratsız görevliyi es geçip Recep Abla'nın yanına gidip derdimizi anlattı. Onlar konuşurken suratsız görevliye bir el hareketi çekip "Sana olayı uzatma demedim mi? Bak şimdi gereksiz yere fırça yiyeceksin. Ama sakın kızma, kendin kaşındın." dedim. Recep Abla'nın başını olumsuz anlamda salladığını görünce yanlarına gittim ve durumu sordum. Oğlumun söylediğine göre kadın da durumumuza üzülmüş ama ne hikmetse elinden bir şey gelmiyormuş.

"Kimin geliyor?"

Yanıt vereceğine gülümsedi. Yeşil gözleri çok güzeldi ve gözleri hürmetine olayı genel müdüre kadar götürmeyip kendimce noktaladım: "Otelinizi zaten beğenmemiştim. Hemingway'e bir veda edelim diye uğramıştık! Rahmetli bugünleri görseydi asla burada kalmazdı!"

Gururlu bir şekilde kapı dışarı edilince yemek yiyecek başka mekân aradık. Armas Meydanına doğru yürürken, köşe başında karşımıza Paris Lokantası çıktı. Masaların caddede olduğu küçük, şirin bir yerdi. Oğluma "Ne dersin?" diye sordum, olumlu yanıt verince oraya yöneldik. Boş masaları yoktu. Bacaklarımda başka bir yer arayacak derman kalmadığından beklemeye karar verdim.

"Bende bir koşu parka gidip internete gireyim." dedi oğlum ve yanıt vermeme fırsat kalmadan gözden kayboldu. Lokantanın yanındaki banka oturup gözümü masalara diktim. O sırada bir kocakarı gelip yanıma oturdu. Dişsiz çenesini bir şeyler çiğniyormuş gibi oynatarak "Gringo one dolar." dedi. "Neden?" diye sordum, yanıt vereceğine aynı cümleyi tekrarladı. Başımdan savmak için Küba'da öğrendiğim sihirli cümleyi söyledim: "No?" Kocakarı ya Kübalı değildi ya da kulakları duymuyordu! Gideceğine bana daha çok yanaştı! Artık para istemekten de vazgeçmiş, sürekli konuşuyor, arada göz kırpıyordu. Anlamsız bir şekilde yaşlıları cezbeden vahşi bir cazibeye yakalanmıştım galiba ve saatler ilerledikçe yaş skalası artıyordu! Başımı sallayarak bir kez daha "No" dedim, gideceğine üç santim daha yanaştı. Rahat bırakması için bir dolar verdim. Alıp cebine koydu, ardından gideceğine cilveli bir gülüş fırlattı ve poposunu bana doğru yanaştırdı. Bankta oturan iki sevgiliden farkımız kalmamıştı! Ani bir hareketle üzerime atlayıp buruşuk dudaklarını dudaklarıma yapıştırmasından deli gibi korkuyordum. Müşterilerden biri kalkmasaydı bu olasılık kesinlikle gerçekleşecekti. Boşalan masayı görmemle yerimden fırlamam bir oldu, ama peşimi yine bırakmadı ve karşıma geçip oturdu. Ancak lokantada bankta olduğu gibi korumasız ve çaresiz değildim. Garsonlar olaya anında müdahale edip kocakarıyı uzaklaştırdılar.

Yemeğimizi bitirince davet beklemeyen misafir rahatlığıyla sokaklara bir kez daha daldık. Şehirde, saatler bir noktada takılı kalmış, zaman akmıyordu, ancak bunun aksine hayat tüm canlılığıyla devam ediyordu ve henüz kapitalizmin "Tükettiğin kadar varsın!" tuzağına daha düşmediğinden, adım başı global bir markanın dükkanına, restoran veya kahve zincirinin şubesine rastlamıyorduk. Hiçbir yerde resmiyet, ciddiyet ve protokol olmadığından kendi şehrimizin sokağındaymışçasına rahat dolaşıyorduk. Duvarları çatlamış, boyaları dökülmüş, bakımsızlıktan yıkılmaya yüz tutmuş kolonyal evlerin balkonlarından, çamaşırlar bayrak gibi dalgalanıyordu. Binalardaki taş işçiliği, pencere ve korkuluklardaki ferforje demir işçiliği büyüleyiciydi. Demirler nakış nakış işlenmişti sanki. Bu güzelim binalar bir de bakımlı

olsalar, seyrine doyum olmazdı herhalde. Her yer hediyelik eşya satan dükkânlarla doluydu. Bazıları dükkân bile değildi. Evlerinin öne bakan odalarına bir kapı açmış ve içlerini rengârenk tahta heykeller, yelpazeler, Che resimli tişört ve bereler, el örgüsü dantel elbiseler, romlar, mıknatıslar, anahtarlıklar, mağnetlerle doldurmuşlardı. Bir tanesine girip Che beresi ve Fidel kepi aldık ve güneşten korunmak amacıyla başımıza geçirip devrimci iki dost kisvesine büründük.

Sokaklarda dolaşırken adım başı karşımıza misket oynayan çocuklar, satranç tahtasının karşısında düşünen ihtiyarlar, bir tahta parçasından dönüştürülmüş sopalarıyla beysbol oynayan gençler çıkıyordu. Tıpkı Amerikalılar gibi Kübalılarda bu sporu çok seviyordu, ancak buradaki çocuklar çimenlerde değil, tozlu arsalarda oynuyorlardı ve üstlerinde ne renkli formalar vardı ne de nizami beysbol sopaları. Topları bile neredeyse patlaktı ama aldıkları keyif Amerika'daki akranlarından çok daha fazla olduğu aşikardı.

Caddelerden birinde karşımıza puro mağazası çıkınca tereddütsüz içeriye girdik. Havana'da görmeye alıştığımız mekânların aksine albenisi daha fazlaydı ve ortam mis gibi tütün kokuyordu. Tezgâhlar boy boy marka purolarla doluydu ve fiyatları normalden el yakana kadar uzanıyordu.

Dışarı çıkınca oğlum "Madem bereleri taktık, aksesuarı da tamamlayalım." dedi. ."Yani?" diye sordum.

"Dudaklarımızda puro olmazsa Che ve Fidel'in kemikleri sızlar."

Kesinlikle haklıydı. Rehberin sattığı purolardan iki tanesini yanıma almıştım. Çantamdan Türkiye'de sadece kodamanların içebildiği heybette iki puro çıkartıp birini oğluma verdim, diğerini dudağımın arasına sıkıştırdım.

"Sıra geldi fotoğraf çektirmeye."

"Çektirelim be oğlum."

"Ama önce Küba'nın dokusuna uygun bir yer bulmak lazım."

Bere takmasına rağmen güneş kafasına geçmişti galiba! Sonuçta Havana'daydık ve her taraf Küba dokusuna uygundu. Tartışmamak için oğluma ayak uydurdum. Ne tür bir doku aradığını bilmediğimden bir türlü yer beğendiremiyor, beğendirmedikçe sinirleniyor, sinirlendikçe söyleniyor, söylendikçe aramızdaki gerilim artırıyordu. Sonunda bir avlu bulduk. Sağında solunda masalar, ortasında sütunlar vardı. Üstteki cumbalı balkonları ise avluya taşmış durumdaydı. Küba'nın dokusu olmazsa da kesinlikle bir şark havası vardı! Düşüncemi kendime saklayıp "Ortam harika! Bere, mojjito ve puro eşliğinde çekelim şu fotoğrafları." dedim. Ortamı beğenmediği her halinden belliydi. Yürümekten tabanlarım sızlıyordu, o sinirle "Sana da yer beğendiremiyorum? Nasıl bir ortam arıyorsun?" diye sordum.

"Küba'yı yansıtacak bir yer. Burasının çay ocağından farkı yok!"

Tek kelime etmeden avluyu terk ettik. Birbirimizle konuşmadan dakikalarca yürüdük. Biraz zaman geçince haksızlık yaptığımı anladım. Gerçekten avlunun Küba'yla ilgisi yoktu. Ancak yorulmuştum ve tek amacım biraz dinlenmekti. Aniden durdum ve Fidel'in Che'ye sarıldığı gibi sarılıp "Tatildeyiz, keyfimiz de iyi. Bırak şimdi yüzünü buruşturmayı da bulalım şu dokuyu!" dedim.

Devrim müzesinin önüne geldiğimizde ikimizin de gözü aynı anda parladı. Bin dokuz yüz elli dokuz yılında devrimin başarıya ulaşması üzerine kaçan diktatör Batista'nın ardından Devrim Müzesi'ne dönüştürülen eski başkanlık sarayı, aradığımız dokuya gerçekten çok benziyordu. Emin olmak için karşısındaki parka gidip etrafı inceledik. Önümüzde dillere destan devrim müzesi, müzenin yanında klasik Amerikan arabaları, arkamızda deniz, içinde bulunduğumuz parkta ata binmiş adını bilmediğimiz bir kahramanın heykeli vardı. Üstelik hava pusluydu. Aynı anda "Aradığınız rotaya ulaşıldı!" bağırdık.

Vakit kaybetmeden bere ve kepimizi takıp puroları dudaklarımızın arasına sıkıştırdık ve yoldan geçen herkesi durdurup fotoğrafımızı çekmesi için rica ettik. Gerisin geriye dönerken trafiğe kapatılan bir caddede dans yarışması yapıldığını görüp izleyiciler arasına karıştık. Her

yaştan her cinsten insan dans ediyordu, ama kırmızılı kadın bir başkaydı! Adeta bir yılan gibi kıvrılıyordu. İhtiyarları etkileyen vahşi cazibemin kırmızlı kadında da etkili olması için bildiğim tüm duaları içimden mırıldanıp gözümü üstüne diktim. Varlığımı fark etmedi bile. O sinirle oğluma "Hiç mi dans eden kadın görmedin? Yolcu yolunda gerek. Düş önüme!" dedim.

Gün neredeyse bitmek üzereydi ve cebimiz hala Cuc doluydu. Onlardan kurtulmak amacıyla etrafı dört duvarla çevrilmiş, ortasına kurulan platformda orkestra, sağında solunda restoranlar bulunan bir avluya girdik. Gözümüze çarpan ilk yere oturup yerel bira ve deniz mahsulleri söyledik. Istakozlarımız masamıza geldiğinde ortama biraz hüzünlü, biraz içli Flâmenko ezgiler yayıldı ve rengârenk giysilere bürünmüş bir kadın dansıyla ona eşlik etti.

Lokantadan çıktığımızda saatler gecenin ilerleyen saatlerini gösteriyordu, ama hala paramız vardı. "Bu Cuc'lar bu gece bitecek!" diyerek bir bara girdik ve Küba'daki son mojitolarımızı içtik.

Otele döndüğümüzde vakit gece yarısını geçmişti ve yorgunluktan ölüyorduk. Bavulları hazırlamayı sabaha erteleyip kendimizi yatağa attık, ancak sahili deli gibi döven dalga sesleri yüzünden sabahın köründe gözlerim fal taşı gibi açıldı. Uykusuz gözlerle etrafıma bakınırken oğlumun da uyandığını fark ettim. O da aynı dertten şikâyetçiydi. Doğrulduğumu görünce "Sen severdin dalga seslerini severdin. Neden rahatsız oldun?" diye sordu.

"Dalganın tatlı vuruşlarını severim, deli olanlarını değil."

Gerek yol heyecanından gerekse sesten dolayı bir daha uyuyamadık. Oğlum belki de hayatında ilk defa sabahın beşinde yatağından kalktı ve banyoya girdi. Bir saat sonra duşumuz almış, bavullarımızı hazırlamıştık.

Artık hedef İstanbul'du!

CARACAS NERESİ İSTANBUL NERESİ?

Küba romantik bir masal, Havana ise külkedisiydi. Yokluktan dolayı bakımsızdı, virandı ama sonuçta bir prensesti! Prensesimle vedalaşmış, sıra NeriMAN'nım süpermanımın yanına gitmeye gelmişti. Jose Marti Havaalanına vardığımızda uçağın kalkış saatine daha çok vardı. Vakit geçirmek amacıyla dükkânları gezdik, etrafımıza bakındık, yorulunca da bir koltuğa oturduk. Lacoste marka kazagını omuzuna bağlayan Abi beklemekten sıkılmış olacak ki yerinde bir türlü duramıyor, iki dakikada bir kalkıp yer hosteslerine uçağa ne zaman alınacağımızı soruyor, duyduğu yanıtı beğenmeyip yüzünü buruşturuyor, kendi kendine söylenerek ortalıkta dolaşıyor, gruptan kiminle göz göze gelse saatini göstererek "Bu kadar da olmaz!" diyerek söyleniyordu. Terminalde derdini anlatmadığı bir tek biz kalmıştık. Sonunda dayanamayıp yanımıza geldi ve "Saat kaç oldu hala tık yok. Güya devrimci diye geçiniyorlar." dedi.

"Rötarın devrimle alakasını çözebilsem sorunuza yanıt vereceğim ama bağlantıyı bir türlü kuramıyorum!"

Karşısındakini dinleme gibi bir alışkanlığı yoktu, sadece içini dökmeye çalışıyordu, bu yüzden yanıtımı umursamadı ve söylenmeye devam etti:" Zaten Fidel de devrimci filan değildi. Adam zamanında önüne gelenle yatmış!"

"Devrimciler sevişmez diye bir kural mı var?"

"Ahlaka aykırı!"

"Ahlak denilince neden sosyal ahlak, ekonomik ahlak değil de sadece cinsellik ve cinsiyete dair meseleler aklınıza geliyor? Bu konuda bir takıntınız mı var?"

"Ne münasebet." dediği sırada uçağa alınacağımızın anonsu yapıldı, sıranın en önündeki yeri kapmak için hızlı adımlarla yanımızdan ayrılınca "Tilki uzanamadığı üzüme koruk dermiş." sözüm havada asılı kaldı.

Yolcuğumuz keyifli geçeceğe benziyordu, zira yerimiz yine acil çıkış kapısında, yani fakir fukaranın business classındaydı! Yolda okumak için kitaplarımı, not almak için defterimi kalemimi çıkarttım, sırt çantamı başımın üstündeki dolaba yerleştirdim, ayaklarımı ileriye uzatıp koltuğa iyice yayıldım. Artık İstanbul'a kadar sürecek on iki saatlik yolculuğa hazırdım. Kalkıştan kısa bir süre sonra yapılan anonsla yerimden sıçradım. Doğru duyup duymadığımı oğluma

sordum. Doğruymuş! Üç saat beş dakikalık bir yolculuğun ardından Venezüela'nın başkenti Caracas'a inecekmiş! "Durdurun uçağı! Yanlış binmişim!" diye haykırmadan önce ayağa kalkıp etrafıma bakındım. Gruptaki tüm yolcular koltuklarındaydı ve benim haricimde kimsede telaş emaresi gözükmüyordu. Kaçırıldığımızı fark etmemişlerdi anlaşılan, yerimden fırlayıp arka sıralara gidip rehberi buldum. Gözünü pencereye dayamış dışarıyı seyrediyordu. Omzuna dokunup üzerine eğildim ve diğer yolcuları paniğe şevk etmemek amacıyla kulağına kaçırıldığımızı fısıldadım. "Bu da nereden çıktı şimdi?" dercesine gözlerini üzerime yöneltince rotamızı söyledim. Hafif bir kahkaha attı ve bileti okuyup okumadığımı sordu. Başımı olumsuz anlamda sallayınca biletini bana uzattı ve işaret ettiği yeri okumamı belirtti. Havana-Caracas- İstanbul yazıyordu. "Ama bu saçma. Caracas yolumuzun üzerinde değil." dedim.

Başıyla onayladı ve "Üstelik üç saat daha ileride. Ama yapacağımız bir şey yok. Rotaları böyle." dedi.

"O zaman olaya iyi yönden bakalım. Caracas'ı göreceğiz."

"Hiç sanmam."

"Hani Caracas'a gidiyorduk?"

"Haklısın ama biz uçak temizlenip yeni yolcular alınana kadar koltuklarımızda oturup bekleyeceğiz."

"Has…"

Yerime geçince uçuş sürelerine baktım. Havana Caracas üç saat beş dakika, Caracas İstanbul on iki saat dokuz dakika, aradaki saat farkı yedi saat, Caracas'ta bir saat beklediğimiz varsayarsak uçaktan indiğimizde aradan yirmi üç saat on dört dakika geçmiş olacaktı. Yirmi üç saat değil de kalan on dört dakika kesin bitmek bilmezdi! Önündeki ekrandan filmleri inceleyen oğluma "Var mı güzel bir şeyler?" diye sordum.

"Birkaç tanesi fena değil."

"Yetmez. Vakit geçmesi için en az sekiz on tane bulman lazım."

Caracas'ta yolcular indi, temizlikçiler uçağa bindi. Bekleme süremiz bir buçuk saatmiş. Pencereden pisti seyrettim. Caracas'ın kendine mahsus bir özelliği yoktu! Özellikle buraya gelmeye hiç gerek yoktu; asfalt aynı asfalttı, bekleşen uçaklar bildik uçaklardı! Vakit bir türlü geçmek bilmiyordu. Dayanamayıp yerimden kalktım ve hostesin yanına gittim.

"Sıkılıyorum."

"Ne yapabilirim?" dercesine bana baktı. Çok güzeldi. Onun yanında asla sıkılmazdım. İş yerinde biriyle çıkmasının etik olmadığını bildiğimden düşüncemi kendime saklayıp şarap istedim. Elimden bu kadar kolay kurtulacağını beklemediğinden sözümü ikiletmeyip dört şişe şarap ve bolca çerez verdi. İkinci şişenin sonunu gördüğümde yeni yolcular uçağa alındı ve iki saatlik beklemenin ardından İstanbul'a gitmek üzere havalandık.

On iki saat dokuz dakika boyunca dört film bitirdik, kitap okudum, not aldım ve altıncı şişenin sonunda sızdım.

Uyandığımda oğlumun elinde yol boyunca tuttuğum notlar vardı. Baktığımı görünce defterimi uzattı. Yüzünde anlamlandıramadığım bir sırıtış vardı.

"Hayırdır?"

"Yazdıklarını okudum."

"Eeee?"

"İdare eder ama eksik çok noktalar var.

"Nereyi yazmamışım?"

"Mohitodaki naneden başka ne nane yediğinden hiç bahsetmemişsin mesela!"

"Şimdiden jet lag oldun galiba. Gece gündüz beraber değil miydik?"

"Pek sayılmaz! Geceleri tuvalete gitmek veya su içmek için uyandığımda genelde odada olmuyordun. Sahi o saatlerde neredeydin baba?"

"O sırada zahmet edip gözünü açsaydın yatakta olduğumu görürdün."

"Elimle bile yokladım, yatağın boştu."

"Bir seferinde uykum kaçtı, sigara içmek için aşağıya indim. Demek o ana denk gelmiş!"

"Desene Havana'da sürekli uykun kaçtı."

"Boş boş konuşacağına hazırlan. Uçak neredeyse İstanbul'a inecek…

SON

Dr. Sibel Çelikel

İNTERNET ARGOSU VE SOSYAL MEDYA KULLANMA ALIŞKANLIKLARININ GENÇLERİN SÖZLÜ DİLLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Effects on Spoken Languages of Adolescents Internet Argot and Social Media Use Habits

Birçok araştırmada internetin dil üzerine etkileri incelenmiştir. Bu araştırmaların konularına kısaca değinelim: Günlük konuşmalarda Türkçenin kullanımıyla internetteki yazı dilinin farklılığından, internetteki ve cep telefonlarında kullanılan yazı tarzının bambaşka özellikler taşıdığından bahsedilmiştir.

Giriş

Teknoloji hızla ilerlerken birtakım sosyal davranışlarımızda hatta görgü kurallarımızda değişiklikler meydana getirmektedir. Bunun sonucu olarak dil tutumlarımızda değişiklikler ortaya çıkması gayet doğaldır. İnternet aracılığıyla kolay ve hızlı birtakım iletişim araçları ortaya çıkmış, herkesin kendi kişisel medyasını oluşturabildiği bir imkan oluşmuştur. İnternet bize duygu ve düşüncelerimizi denetimsiz bir ortamda özgürce ifade edebildiğimiz bir platform sunmuştur. Sınırsızca özgür olduğumuz bu ortamda iletişim hızımızı artırabilmek için birtakım kısaltmalar doğmuştur. Ayrıca kendimizi hiç cümle kurmaya gerek kalmadan çabuk ve kolay bir şekilde ifade edebileceğimiz "emoji" denilen yüz ifadeleri kelimelerin yerini tutmaya başlamıştır. Bunun yanı sıra sosyal medya ve çevrimiçi oyunların kullanımı sırasında kullanıcıların birbirini anlayacağı şekilde oluşan ve zamanla konuşma diline de yayılan yepyeni ve internetin kendi dünyasına özgü kelimeler ortaya çıkmaya başlamıştır.

Birçok araştırmada internetin dil üzerine etkileri incelenmiştir. Bu araştırmaların konularına kısaca değinelim: Günlük konuşmalarda Türkçenin kullanımıyla internetteki yazı dilinin farklılığından, internetteki ve cep telefonlarında kullanılan yazı tarzının bambaşka özellikler taşıdığından bahsedilmiştir. Teknolojik gelişmeler nedeniyle bütün dünya dillerinde tekno-diller oluşmaya başlamasına; yaşam teknik hale geldikçe kelime ve dil yapılarının da bu yönde şekillenmeye başlayarak edebî üsluptan uzak diller oluşmaya başlamasına değinilmiştir. [1]

Bir diğer araştırmada gençlerin dijital teknolojinin olanaklarından akıcı bir şekilde yararlanarak, okuryazarlık yüzünü radikal bir şekilde değiştirerek, bu değişim süreçlerinin öncüsü olduğu öne sürülmektedir. [2]

İnternet kullanımlarının iletişim dilini de zamanla oluşturup geliştirdiğine değinilmiştir. Anlaşmalı olarak ortak oluşturulan

(Dr.); Milli Eğitim Bakanlığı, Kırklareli, Türkiye, drsibelcelikel@hotmail.com

dil kodları simge olarak da nitelendirilmektedir. Çünkü internet kullanıcılarının uzlaşımı olmasa smiley, java gibi kullanımlar kendi başlarına bir anlam taşımamaktadırlar. Kısaltmalar kullanarak yeni bir dil oluşturması, kendine has jargonlar kullanmaya başlaması, smiley gibi harf yerini alacak simge kodlarının geliştirilmesi gibi internet dilinin iletişim alanında açtığı yepyeni boyutlara dikkat çekilmektedir. [3]

Nitel araştırma bulguları incelenerek MSN ve forum kayıtlarında kelimelerin yazımıyla ilgili olarak kısaltmaların yoğun bir şekilde kullanıldığı tespit edilmiş, internet ortamındaki dilin bir nevî şifre görünümü sergilediğine değinilmiştir. [4]

Görüldüğü gibi bu araştırmaların çoğu internetteki yazı dilinin standart dilin ölçütlerinden ne yönde ve ne ölçüde sapmalar olduğundan bahseder. İnternet dilindeki İngilizcenin baskısından, dilimize yabancı dillerden sözcük ve terim akışından bahsedilmektedir. [5]

Konuşma dilinden sosyal ağ ortamına taşınan sözcükler olabileceği gibi internette oluşturulan jargonun bir süre sonra günlük konuşma dilinde de kullanılmaya başlayabileceği öngörülmektedir. Öğrencilerin internet ortamında yazışırken kullandıkları özensiz dilin etkisiyle bazı kısaltılmış ifadeleri sözlü dilde de kullanma alışkanlığı edinebilme olasılığından bahsedilmiştir. [6]

İnternet dilindeki bu değişiklikler birçok araştırmacı için "bozulma" ya da "yozlaşma" olarak açıklanmaktadır. Dillerin gelişme ve yaygınlaşmasına bunca fırsat sağlayan internetin dillerde bozulmaya neden olduğu eleştirisi, İngilizce dahil birçok dil için ortaya atılmıştır. Ancak, dilde her türlü değişme için, pek çok ülkede ve pek çok dönemde bu türden eleştirilerin yapıldığı dikkate alınırsa, bugünkü durumun 'bozulma teorisi' ile açıklanamayacağı görülecektir. İnternetin dilde hızlı bir değişme yarattığı doğrudur. Bu konuda dilcilere düşen görev ise, değişmenin boyut ve niteliklerini kavramak; dil çalışmalarında internetin ve bilgi teknolojilerinin etkin olarak kullanılmasını sağlamak ve en önemlisi "e-Türkçe"den yana bir tutum almaktır.[7]

Bizim çalışmamız ise internetteki yazı dilinin standart yazı dili kurallarından uzaklaşması ve konuşma dili özellikleri taşıması doğrultusunda değil, bu bakış açısının tam tersi yönünde bir araştırma içermektedir. Şöyle ki gençlerin internetteki yazışmalarda öğrendikleri ve alışkanlık haline getirdikleri kuralsız dil kullanımlarını sadece bahsi geçen sanal sohbet ortamında değil, günlük hayatlarındaki konuşma ortamlarında da kullandıklarını fark ettik. Araştırmamız internet kullanımı sırasında oluşan ve yayılan birtakım dilsel öğelerin sözlü dile yansımış olanlarını incelemektedir.

İnternet Argosu Nedir?

"Geniş anlamıyla argo, ortaklaşa kullanılan ölçünlü dilin dışında kalan her türlü kullanımdır. [8] Bir meslek veya topluluktaki insanların ortak dildeki sözlere özel anlamlar vermek, bazı sözlerde kuralsız değişiklikler yapmak, dilin değişik lehçelerinden, eskimiş veya henüz alışılmamış yeni ögelerinden ve yabancı kökenli anlaşılmayan sözlük ve söz dizimi ögelerinden oluşan, sık sık iğretilemeli anlamlara da yer veren özel dil kullanımı argodur. Öğrenci argosu, hırsız argosu, asker argosu, şoför argosu, kalaycı argosu, gemici argosu gibi." [9]

Argoya günlük hayatımızda sık sık rastlarız. Taksiye veya dolmuşa bindiğimizde şoförlerin kendi aralarındaki konuşmalarını dinleyecek olursak örneğin "salça olmak" birleşik fiil kalıbının "rahatsız etmek" anlamına geldiğini bağlamdan aşağı yukarı çıkarabiliriz. Günay Karaağaç Dil Bilimi Terimleri adlı eserinde toplum ile çatışan bireylerin dillerinin argolaşmaya başladığından bahseder. Yazar bu gizli dili bir tür toplumdan kaçış veya başkaldırı olarak değerlendirir. [10]

Doğan Aksan *ortak dil*in yanında; konuşma dili, yazı dili, yazılı dil ve *özel diller* başlığı altında toplanabilecek *sosyolekt, argo ve jargon* gibi dil türlerinden söz eder. [11] Nurettin Demir de, Türkçenin varyantlarını standart varyant, yerel varyasyon, sosyal varyasyon (meslek, sosyal

statü, yaş, cinsiyet, bağlam varyantları), dil politikası kaynaklı varyasyon, teknik nedenlere bağlı varyasyon, dil ilişkisi varyantları, idyolekt ve diğer varyantlar olarak sıralar.[12]

Ahmet Topaloğlu *özel dil*i "Bir dilin belli bir çevrede kullanılan, sınıfa, yaşa, özellikle de mesleğe göre değişiklik gösteren ve daha çok kelime bakımından farklılıkları olan biçimi." [13]; Zeynep Korkmaz "Bir toplumda, bireyin içinde bulunduğu sınıfa, yaşa, özellikle mesleğe göre belirlenen dil."[14] ; Nurettin Demir "üçüncü kişilerden belli şeyleri gizlemek amacıyla kullanılan her çeşit dil türü" [15] olarak tarif etmişlerdir.

Berke Vardar, *özel dil* için "Genel dilin belli bir çevrede kullanılan özel biçimi, özel bir deneyim alanına giren bilgilerin aktarıldığı bildirişim durumlarında kullanılan dil. Bilimsel ve uygulayımsal dillerin yanı sıra çeşitli uğraş alanlarındaki (kasaplık, marangozluk gibi) diller özel dillerdir. Genel dile oranla bu dillerin en önemli yönünü sözlükleri ve bu düzlemde de adlar oluşturur." diyerek hem *özel dil*lerin genel dilin bir türü olduğuna hem de bu tür dillerde söz varlığının önemine dikkat çekmiştir. [16]

Özel dil terimi; gizli dilleri, argoyu, jargonu ve diğer sosyolektleri içerir. Nitekim Nurettin Demir, *özel dil* teriminin kapsadığı alt kavramları "Argo, Meslek Dili, Esnaf Dili, Sosyal Dil, Gizli Dil" alt başlıklarıyla belirler.[17]

Özel diller içinde argo, jargon ve esnaf diliyle birlikte ele alınan, çoğu zaman onlarla karıştırılan *gizli dil*in diğer özel dillerle kimi ortak yanları bulunsa da onlardan ayrılan yönleri ağır basar. *Gizli dil* "Çevresindeki diğer gruplarla ortak bir üst dili bulunan bir etnik grubun, düşünce ve duygularını çevredekilerden gizlemek amacıyla kullandığı; bir etnik gruba ait olma, dolayısıyla grup kimliği oluşturma, yalnızca suç sayılabilecek durumları değil hayatın her sahasını ifade etme yeterliliğine sahip olma ve deşifre olan kelimeleri değiştirmeme gibi yönlerden argodan ayrılan bir alt kültür dili"dir. [18] Türkiyedeki varlığı, XIX. yüzyılın sonlarından beri bilinmekte olan gizli diller, XX. yüzyılın başından beri çeşitli araştırmalara konu olmuştur.[19]

Günümüz gençlerinin günlük konuşma dilleri incelenecek olursa gerek yetişkinler tarafından anlaşılmamak ve gizli olmak amacıyla oluşmuş olan gerekse mevcut sosyal yapıya başkaldırı niteliğindeki birçok dilsel öğeye rastlamak mümkündür. Örneğin gençlerin kendi aralarında oluşturmaya çalıştıkları özel dilde "yeşermek" sözcüğünü "canlanmak, hareketlenmek" anlamında kullandıkları cümlelere rastlanır;ve/veya "kullanılabilir durumda" demek yerine "gideri var" söz kalıbını tercih ettiklerini fark ederiz. Bu tür söz kalıpları genellikle "sitcom" diye tabir edilen durum komedisi tarzı komedi dizilerindeki karakterlerin konuşmalarında duyulmaktadır ve televizyon kanalıyla gençlerin diline yerleşmektedir. Örneğin "Avrupa Yakası" adlı çok izlenen bir dizideki karakterin "Oha falan oldum!" söz kalıbını fazlaca kullanması, diziyi seven ve takip eden gençlerin önceleri dizideki karakteri taklit ederek bu kalıbı kullanmalarına, zamanla gerçek durumlarda gerçek tepkiler olarak bu ifadelerin kalıcı olmasına sebep olabilmektedir. Önceleri televizyon, bu dili yaymakta birincil görevi üstlenirken; son yıllarda sosyal medya yoluyla paylaşılan genellikle insanların gülmek için izledikleri kısa videolar, argoyu yayma konusunda daha ön plana çıkmıştır.

Argo, çoğunluğu mecazlardan ve deyim aktarmalarından yararlanan uydurma sözcüklerden oluşur. Kimi zaman genel dildeki kelimelerin anlam değişimine uğraması da argoya malzeme oluşturabilir. Şöyle ki, standart dilde var olan bir sözcük, zamanla *argo anlam* kazanabilir. Örneğin çakma sözcüğü Türkçe Sözlükte "Vurulup çakılarak yapılmış kuyumcu işi" olarak açıklanır. [20] Bir dönem markalı kot pantolon giymek çok pahalı olduğu için bu kot pantolonların arkasındaki deriden yapılmış markayı gösteren bölümler satın alınır ve markasız bir kot pantalona kenarlarındaki çivileri çakmak suretiyle monte edilirdi. Bu yolla elde edilen taklit pantalonlara "çakma" adı verilmiş ardından bu sözcük taklit olan tüm ürünler için kullanılmaya

başlanmıştır. Günümüzde gençler bu sözcüğü ünlüleri başarısız bir şekilde taklit eden veya onlara benzemeye çalışan insanlarla alay etmek için "çakma Tarkan" , "çakma Madonna" şeklinde kullanmaktadır.

Musa Çiftçi "Argonun Niteliği ve Argoya Bakış Açımız" adlı yazısında mecazî düşünme yeteneği olan her topluluğun bir şekilde zamanla kendi argosunu oluşturacağından bahseder, öğretmenlerin ve benzer grupların oluşturduklan argoyu ise masum niyetli olarak değerlendirir ve bu sözlerin küfür ve bayağı sözden ayırılması gerektiğine değinir. [21] Her ne şekilde ve hangi amaçla olursa olsun, bütün ifade araçlarının, insanların bireysel ve toplum olarak belli ihtiyaçlara cevap verdiği, dolayısıyla işlevsel olduğu söylenebilir. Elbette, argo da böyledir; ortaya çıkışı itibariyle belli ihtiyaçlara dayanmaktadır. [22]

Görüldüğü gibi argo sözcükler, oluşmanın ve yayılmanın bir yolunu mutlaka bulmaktadır. Son yıllarda her an yanımızda taşıdığımız cep telefonlarıyla, akraba ziyaretleri, arkadaş buluşmaları hatta iş toplantılarında bile uzak kalamadığımız, adına sosyal medya dediğimiz en yeni ve en hızlı iletişim ortamı; argonun oluşumu için en elverişli platformu insanlara sunmaktadır.

Çalışmamızda özellikle "gençler" arasındaki özel dile odaklanmamızın sebebi, internet söz konusu olduğunda kullanıcı istatistiklerinde genç kesimin ön plana çıkmasıdır. Çünkü araştırmalara göre yetişkinler bilgisayar teknolojisiyle geç tanıştıklarından dolayı internet teknolojisine de o denli yabancıdırlar. Araştırmaya göre "Sosyal paylaşım ağlarının alt yapısını da internet oluşturduğuna göre bu ağlarda gençlerin daha aktif yer alacağını söylemek pek de yanlış olmayacaktır. Facebook örneğinden gidecek olursak sosyal paylaşım ağlarında gençlerin daha fazla yer aldığı açıkça görülmektedir. Türkiye'de 18–24 yaş grubunun %34'lük oranla ilk sırayı aldığı görülmektedir. Bu istatistik gençlerin sosyal paylaşım ağlarında daha fazla yer aldığı tezini güçlendirmektedir. %34'lük dilim hemen hemen 10.719.126 kullanıcıya tekabül etmektedir. Gençlikten yetişkinliğe geçiş periyodu olarak nitelendirilen 25–34 yaş aralığındaki kullanıcı oranı %29'dur. Bu noktadan çıkışla 18–34 yaş aralığının toplam oranının %63 olduğu görülmektedir. Aynı istatistiklerin diğer sosyal paylaşım ağları (Twitter, Google+Myspace… vb.) için de benzer olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır". [23] Bu sebeplerle inceleme konumuz olan internet yoluyla oluşan ve yayılan bu argo için "gençlik argosu" ya da "internet argosu" dur diyebiliriz.

İnternet ortamındaki yazılı sohbetlere katılım durumunu inceleyen araştırmalar da mevcuttur. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin tamamına yakını internet ortamındaki yazılı sohbetlere nadiren ya da daha sık katılmaktadırlar. Bu sohbetlere hiç katılmayanların oranı yalnızca %9,6'dır. Bu bulgudan hareketle internet ortamındaki yazılı sohbetin öğrenciler tarafından sevildiği ve sıklıkla kullanıldığı sonucuna ulaşılabilir. İnternet ortamında sosyal baskının olmayışı ya da daha az oluşu onların kendilerini daha özgür hissetmelerine sebep olmaktadır. [24]

Üniversite öğrencilerinin argoya bakışıyla ilgili yapılan araştırmanın sonucunda öğrencilerin argounun sınırını kesin olarak çizemediği yani günlük hayatta kullanılan bazı sözcüklerin argo olduğunu fark etmediği, özellikle erkek öğrencilerin argodan hoşlandığı, buna rağmen yazı dilinde kesinlikle olmaması gerektiğini savundukları tespit edilmiştir. Bununla beraber, araştırmaya göre gençler teknolojiyi argoyu besleyen kaynaklardan biri olarak görmekte, argonun da bir modası olduğunu düşünmekte ve son zamanlarda internet argosunun rağbet gördüğünü düşünmektedirler. [25]

Araştırmamız gençlerin sosyal medyayı kullanırken oluşturdukları özel dili incelemektedir. Gençler sosyal medyadan öğrendikleri bazı kelimeleri kullanırken kendilerini özel ve farklı hissetmek amacını gütmektedir; kendi grupları içinde konuşurken yetişkinlerin onları anlamaması iletişimin ötesinde ikincil bir kazanç sunmaktadır. Bazı küçük öğrenci gruplarının

kendi aralarındaki esprilere gönderme yaparak geçici bir özel dil oluşturdukları da gözlemlenebilir. Ancak bu tür argo kalıcı olmaz ve yetişkinler konuyu anlamaya başladığında amacından uzaklaşır. Bu yönüyle bu özel dil, kısa sürede işlevini yitirir ve ölmeye mahkumdur. Teknoloji yoluyla oluşan ve yayılan argo ise çok küçük bir gruba hitap etmez, bu iletişim araçlarını kullanan herkesin ona kolaylıkla ulaşabilmesini sağlar. Hem sözlü hem de yazılı olarak kullanılması mümkündür.

Yöntem ve Bulgular:

Araştırmamızda anket ve gözlem metodu kullanılmıştır. Anket soruları, öğrencilerin internet ortamında öğrenmiş oldukları sözcükleri veya söz kalıplarını günlük hayattaki konuşmalarına yansıtıp yansıtmadıklarını tespit etmek ve öğrencilerin bu konudaki farkındalık düzeylerini ölçmektir. 28 sorudan oluşan özgün bir ölçek hazırlanmış ve Lülebu[illegible]rgaz Anadolu Lisesi öğrencilerinin tümüne uygulanmıştır. Yapılan anketin analiz

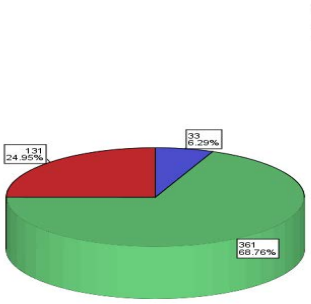

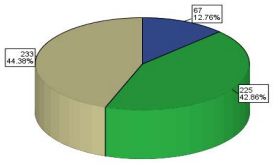

rencilerin %42.7'si (224 kişi) Erkek, %57.3'ü (301 kişi) kızdır. 14-15 yaş aralığında, r. Ankete katılan ürkçe – Matematik %32.4'ü (170 kişi) 3-5

Öğrencilerin uygulanan ölçeğin maddelerine verdikleri cevaplara ait dağılımlar aşağıdaki tabloya yansıtılmıştır.

Maddeler	Ort.	Stan. Sapma	Min.	Mak.
1. Sosyal medyada dilimizde olmayan "stalklamak", "trollemek" gibi yabancı kaynaklı sözcükler ve değişik söz kalıpları öğrenirim.	3.49	0.77	1.00	4.00
2. Sosyal medyada öğrendiğim bu yeni kelimeleri sadece sosyal medyada kullanırım.	2.58	0.84	1.00	4.00
3. Sosyal medyada öğrendiğim değişik kelimeleri whatsapp, messenger vb. uygulamalarda yazışmalarım sırasında kullanırım.	3.22	0.88	1.00	4.00
4. Sosyal medyada öğrendiğim bu kelimeleri günlük konuşmalarımda kullanırım.	2.88	0.89	1.00	4.00
5. Sosyal medyada öğrendiğim bu kelimeleri kullanmak hoşuma gider.	2.76	0.95	1.00	4.00
6. İnternetteki yazışmalarımda yazım kurallarına uyarım.	2.89	0.89	1.00	4.00
7. İnternetteki yazışmalarım sırasında sözcükler yerine emoji kullanırım.	2.62	0.83	1.00	4.00
8. Türkçeyi hatasız kullanmanın sosyal hayatımda bana faydalı olduğunu düşünürüm.	3.07	0.95	1.00	4.00
9. Günlük konuşmalarımda Türkçe sözlüklerde yer alan (okulda öğrendiğim) atasözlerini sıklıkla kullanırım.	2.57	0.81	1.00	4.00
10. Günlük konuşmalarımda Türkçe sözlüklerde yer alan (okulda öğrendiğim) deyimleri sıklıkla kullanırım.	2.55	0.83	1.00	4.00
11. Kendi yaş grubumdan olmayan insanlar internet dilini bilmediği için onlarla iletişim kurmakta zorlanırım.	2.20	0.96	1.00	4.00

12. Sosyal medyada kullandığımız değişik kelimeler Türk diline zenginlik kazandırır.	2.09	0.97	1.00	4.00
13. Bu kelimeleri kullanmak kişiye saygınlık kazandırır.	2.00	1.01	1.00	4.00
14. Dilbilgisi kurallarına genellikle sosyal medyada dikkat etmem.	2.46	0.97	1.00	4.00
15. İnternet ortamında genellikle kelimeleri tam yazmam, kısaltmalar yaparım.	2.48	0.96	1.00	4.00
16. Türkçeyi en kusursuz şekilde konuşma dilinde kullanırım.	2.77	0.87	1.00	4.00
17. İnternet argosu kullanan birini uyarırsam tepki alırım.	2.49	0.91	1.00	4.00
18. İnternetin Türkçemize olumsuz etkileri vardır.	2.93	0.88	1.00	4.00
19. Günlük konuşmalarımda yabancı kelimeler kullanmak hoşuma gider.	2.53	0.93	1.00	4.00
20. İnternet diline hakim olmak kişiye ayrıcalık katar.	2.44	0.96	1.00	4.00
21. İnternetteki bu değişik sözcükler dilime yerleşmekte ve kalıcı olmaktadır.	2.65	0.93	1.00	4.00
22. İnternet dilini (kompozisyon ve ödevlerimi yazarken) yazı dilinde kullanırım.	2.10	1.04	1.00	4.00
23. Günlük hayatta yabancı kelimeler kullanmak Türkçeye zarar vermez.	2.18	0.97	1.00	4.00
24. İnternette öğrendiğim kelimeleri kullanmak eğlencelidir.	2.68	0.95	1.00	4.00
25. Büyüklerin anlayamadığı değişik kelimeler kullanmak bana kendimi özel hissettirir.	2.21	1.08	1.00	4.00
26. Sosyal medyada kullanılan bu kelimeler geçicidir.	2.84	0.99	1.00	4.00
27. Sosyal medyada yazışmalarım sırasında kullandığım ifadeleri günlük hayatıma yansıtmam.	2.70	0.88	1.00	4.00
28. Sosyal medya kullanırken yabancı dili özellikle İngilizceyi iyi bilmek gerekir.	2.80	0.93	1.00	4.00

Bireylerin uygulanan ölçek maddelerine verdikleri cevaplara ait dağılımlar aşağıdaki tabloya yansıtılmıştır.

	Hiç		**Nadiren**		**Bazen**		**Her Zaman**	
	n	**%**	**n**	**%**	**n**	**%**	**n**	**%**
s1	16	3.0	43	8.2	135	25.7	331	63.0
s2	61	11.6	154	29.3	252	48.0	58	11.0
s3	27	5.1	77	14.7	175	33.3	246	46.9
s4	41	7.8	119	22.7	228	43.4	137	26.1
s5	55	10.5	148	28.2	191	36.4	131	25.0
s6	36	6.9	133	25.3	210	40.0	146	27.8
s7	48	9.1	178	33.9	227	43.2	72	13.7
s8	37	7.0	109	20.8	158	30.1	221	42.1
s9	45	8.6	199	37.9	217	41.3	64	12.2
s10	48	9.1	208	39.6	201	38.3	68	13.0
S11	147	28.0	179	34.1	148	28.2	51	9.7
s12	169	32.2	193	36.8	109	20.8	54	10.3
s13	211	40.2	160	30.5	99	18.9	55	10.5
s14	96	18.3	172	32.8	174	33.1	83	15.8

s15	93	17.7	168	32.0	181	34.5	83	15.8
s16	45	8.6	137	26.1	239	45.5	104	19.8
s17	75	14.3	194	37.0	179	34.1	77	14.7
S18	38	7.2	109	20.8	228	43.4	150	28.6
S19	75	14.3	179	34.1	187	35.6	84	16.0
S20	103	19.6	164	31.2	183	34.9	75	14.3
S21	61	11.6	170	32.4	187	35.6	107	20.4
S22	186	35.4	170	32.4	97	18.5	72	13.7
S23	151	28.8	188	35.8	127	24.2	59	11.2
S24	65	12.4	153	29.1	190	36.2	117	22.3
S25	172	32.8	160	30.5	104	19.8	89	17.0
S26	57	10.9	133	25.3	173	33.0	162	30.9
S27	51	9.7	154	29.3	224	42.7	96	18.3
S28	45	8.6	151	28.8	191	36.4	138	26.3

Ankete katılan öğrencilere çalışma kapsamında uygulanan ve sosyal medyanın dilimize etkilerini ölçmeyi amaçlayan ölçekten alınan puanların demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesi için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) veya Bağımsız iki grup t-testi uygulanmıştır. Karşılaştırılan grup sayısının iki olduğu durumda t-testi; ikiden fazla olması durumunda ise varyans analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Varyans analizi sonucunda gruplar arasında farklılık olduğu tespit edildiğinde, farklı grupların belirlenmesi için Tukey Çoklu Karşılaştırma Yönteminden yararlanılmıştır. Tukey testi sonucunda elde edilen farklılıklar ortalamaların yanına harfler ile belirtilmiştir. Grup ortalamaları yanındaki aynı harfler gruplar arasında fark olmadığını, farklı harfler ise grupların birbirlerinden farklı olduklarını belirtmektedir. Aynı tek bir harfe bile sahip olunması iki grup ortalaması arasında fark olmadığı anlamına gelmektedir.

Cinsiyet	**n**	**Ort**	**S.Sapma**	**t**	**df**	**p**
Erkek	224	2.51	0.39	2.696	523	0.007
Kız	301	2.43	0.32			

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin uygulanan ölçekten aldıkları puanların cinsiyete göre değişip değişmediğinin belirlenmesi için "Bağımsız T-testi" uygulanmış, elde edilen sonuçlar yukarıdaki tabloya yansıtılmıştır. Kurulan hipotezler şu şekildedir;

H_0: Bireylerin Uygulanan Ölçekten aldıkları puanlar cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.

H_1: Bireylerin Uygulanan Ölçekten aldıkları puanlar cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

Yapılan t-testi sonucunda $p<0.05$ olduğundan bireylerin aldıkları puanların cinsiyete göre farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Yaş	**n**	**Ort**	**S.Sapma**	**F**	**df**	**p**
14-15	67	2.48AB	0.35	3.987	2;522	0.019
15-16	225	2.51A	0.35			
17-19	233	2.41B	0.35			

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin uygulanan ölçekten aldıkları puanların yaşa göre değişip değişmediğinin belirlenmesi için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır, elde edilen sonuçlar yukarıdaki tabloya yansıtılmıştır. Kurulan hipotezler şu şekildedir;

H_0 : Bireylerin Uygulanan Ölçekten aldıkları puanlar yaşa göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Bireylerin Uygulanan Ölçekten aldıkları puanlar yaşa göre farklılık göstermektedir.

Yapılan ANOVA Testi sonucunda p<0.05 olduğundan alınan puanların yaşa göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Bölüm	**n**	**Ort**	**S.Sapma**	**F**	**df**	**p**
Sözel	33	2.43	0.33	0.554	2;522	0.575
Sayısal	361	2.47	0.35			
Türkçe-Matematik	131	2.44	0.36			

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin uygulanan ölçekten aldıkları puanların okudukları bölüme göre değişip değişmediğinin belirlenmesi için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır, elde edilen sonuçlar yukarıdaki tabloya yansıtılmıştır. Kurulan hipotezler şu şekildedir;

H_0 : Bireylerin Uygulanan Ölçekten aldıkları puanlar okudukları bölümlere göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Bireylerin Uygulanan Ölçekten aldıkları puanlar okudukları bölümlere göre farklılık göstermektedir.

Yapılan ANOVA Testi sonucunda p>0.05 olduğundan alınan puanların okudukları bölümlere göre farklılık göstermediği belirlenmiştir.

İnternet Kullanımı	**n**	**Ort**	**S.Sapma**	**F**	**df**	**p**
1-3 saat	207	2.36B	0.34	14.879	2;522	0.000
3-5 saat	170	2.51A	0.29			
5-7 saat	148	2.55A	0.39			

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin uygulanan ölçekten aldıkları puanların günlük internet kullanımlarına göre değişip değişmediğinin belirlenmesi için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır, elde edilen sonuçlar yukarıdaki tabloya yansıtılmıştır. Kurulan hipotezler şu şekildedir;

H_0 : Bireylerin Uygulanan Ölçekten aldıkları puanlar günlük internet kullanımlarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Bireylerin Uygulanan Ölçekten aldıkları puanlar günlük internet kullanımlarına göre göstermektedir.

Yapılan ANOVA Testi sonucunda p>0.05 olduğundan alınan puanların günlük internet kullanımlarına göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Anket sonuçlarını inceleyecek olursak gençler birtakım söz kalıplarını sosyal medya yoluyla öğrendiklerini ve bunları sadece sosyal medya platformu ile sınırlı tutmadıklarını, başka iletişim kanallarında da kullandıklarını kabul etmektedirler. Gençler Türkçeyi doğru ve hatasız kullanmanın önemine inanmakta ancak sosyal medyada öğrendikleri bu kelimeleri Türkçeye zararlı bulmamaktadır hatta bu kelimeleri kullanmaktan hoşlandıklarını ifade etmektedirler. Gençlerin büyük çoğunluğu internetteki yazışmalarında yazım kurallarına uymadıklarını, kısaltmalar yaptıklarını, sözcükler yerine emoji kullandıklarını kabul etmişlerdir. Buna rağmen Türkçeyi en kusursuz şekilde kullandıklarına inanmaktadır.

Ankete katılan öğrencilerin çoğu genel olarak internetin dile zarar verdiğini düşünmekte ama internet dilini kullanmaktan keyif alıp almadıklarıyla ilgili sorulara ise genellikle olumlu yanıt vermektedir. Bu

durum gençlerin sosyal medya yoluyla oluşturdukları bu özel dili Türkçeyi yozlaştırmak olarak görmedikleri aksine hızlı ve etkili iletişimin bir yolu hatta bir ayrıcalık olarak gördüklerini göstermektedir.

Ankete katılan gençlerin yarısından fazlası kendi yaş grubundan olmayan insanlarla internet dilini bilmedikleri için iletişim sorunu yaşamaktadır. Bu durum bu dilin kullanılmasını eğlenceli kılan bir unsurdur ve kullanıcıların kendilerini özel hissetmesini sağlamaktadır. Yetişkinler de benzer sitelere girerek bu argoyu anlamaya başladıklarında bu özel dil cazibesini kaybedecek ve yerini başka bir platformda oluşan yeni bir argoya bırakacaktır.

Gençler bu dilin geçici olduğunu bilmekte ve bunları kompozisyon ödevlerinde kullanmamaya dikkat etmekte buna rağmen internetteki yazışmalar sırasında bu dili kullanmakta sakınca görmemektedir. Öte yandan bu sözcük ve söz kalıplarının günlük hayatlarındaki konuşma diline de sıçramış olduğunu henüz fark etmemektedirler. Bununla birlikte ankete katılan öğrencilerin yarısından fazlası bu argoyu kullanan birini uyarırsa tepki alacağını belirtmiştir. Bu da gençlerin sosyal ortamda dil konusunda farkındalık kazanmalarını engelleyen bir tutumdur. Sonuç olarak gençler bu argoyu sosyal hayatlarında kullanmaktan keyif almakta ancak bunun bir yozlaşma olup olmadığı konusunda farkındalık kazanmamış durumdadır.
Bu doğrultuda farkındalık yaratacak projemize benzer başka çalışmaların da yapılması gerektiği kanısındayız. Bu anketin sonuçları "İnternet ve Sosyal Medya Kullanma Alışkanlıklarının Gençlerin Dil Tutumları Üzerindeki" başlıklı makalede paylaşılmış, eser "2017 Türk Dili Yılı" etkinlikleri kapsamında "Dilimiz Kimliğimizdir" çervesinde düzenlenen yarışmada il çapında birincilik kazanmıştır. [26]

İnternet Argosu Sözcük Dizini:

Projemiz doğrultusunda gençlerin internet kullanımlarını gözlemleme metoduyla bir sözcük dizini hazırladık. Bu sözlükte kısaltmalar, konuşma dilinde geçen söz kalıpları, genellikle İngilizce kaynaklı sözcüklere Türkçe ekler ulanarak oluşturulmuş sözcükler ya da yine İngilizce kaynaklı sözcüklerle Türkçe yardımcı eylemlerin kalıplaşması yoluyla oluşan birleşik fiiller bulunuyor. Bu sözcük ve söz kalıplarının anlamlarını açıklayabilmek için öncelikle ilk kaynak olarak bu dilin kullanıcıları olan gençlerden yardım aldık. Lüleburgaz Anadolu Lisesi öğrencileri kaynak kişi olarak makalemize katkıda bulundular. Bazı gençler internette zaman harcamadıkları için bu sözcüklerin anlamlarından haberdar olmadıklarını ifade ettiler. Bazı gençler ise kendi aralarında bu anlamlarla ilgili çatışmaya girdiler. Bu durum gençlik argosunun henüz oluşmakta olan bir dil olmasından yani oluşumunu henüz tamamlamasından kaynaklanmaktadır. Son olarak bu sözcüklerin esas kaynağı olan sosyal medyayı yine onları anlamlandırmak için en temel kaynak olarak kullandık.

"Ablan Star Bebeğim!": "Harika olmak, muhteşem olmak" anlamında kullanılan bu kalıp ilk olarak DJ ve sosyal medya fenomeni olan Kerimcan Durmaz tarafından kullanılmış ve büyük bir hayran kitlesi tarafından yayılmıştır. Günümüzün özgüvenli gençleri bu söz kalıbını kendilerini övmek istedikleri bir ortamda kullanıyorlar.

AEO: "Allaha emanet ol" ifadesinin kısaltılmış halidir.

AFK: "away from keyboard" anlamına gelen kısaltma. [27] Bilgisayar ortamında, oyundan çıkma anlamında kullanılan bir ifadedir, günlük hayata da ortamdan çıkma anlamında yansımıştır.

AKA: "also known as" kalıbının kısaltılmışıdır. Gençler bu kısaltmayı "nam-ı değer" anlamında kullanmaktadır.

Artı 1(+1): "Katılıyorum" anlamında kullanılan destekleme ifadesidir. Bu ifadenin açıklaması şöyledir: "Google + butonunu bir oy verme gibi düşünelim. Bu buton her sitenin kenarında bulunuyor. Okuduğunuz haberlerin, tıkladığınız bağlantıların, ya da paylaşmak istediğiniz şeyleri Google +1'leyebiliyorsunuz. Sizin +1'lediğiniz bağlantıları diğer arkadaşlarınız görüyor. Yani bu sistem en çok +1'lenenlerin

görülmesini sağlıyor. Herkes beğendiğini +1'lerse güzel paylaşımlar, siteler, ya da bağlantılar üst sıralara çıkar, o zaman her şey daha zevkli, göze hitap eder şekle gelir." [28] Gençler günlük hayatta "bunu ben de beğendim" anlamına gelecek şekilde bu söz kalıbını kullanmaktadır.

AS : "Aleyküm selam" ifadesinin kısaltılmış halidir, günlük dile de bu şekliyle yansımış durumdadır.

"At Fava Bekle": Sosyal medya kullanıcılarının beğendikleri paylaşımları kendi sayfalarına kopyalamasıyla yayılan bu ifade şimdilerde "bir şeyin gerçekleşeceğinden emin olunan durumlarda" kullanılan bir kalıptır.

Banlamak: İnternet dünyasında verilen bir hizmetten, üyelikten veya bir siteye girişten yoksun bırakılmak, yasaklanmak veya uzaklaştırılmak. Bir üyenin (internetteki bir forumda) yaptığı suçtan dolayı bir yönetici tarafından ceza alması. [29] Bu kalıp konuşma dilinde "Engellemek" anlamında kullanılıyor. Bu sözcüğün "banlanmak" şeklinde edilgen hali de gençlerin konuşma dilinde mevcuttur.

Beyin Yakmak: Zorlanmak, kafa karışıklığı yaşamak.

Blocklamak: "Engellemek"anlamında kullanılan bu sözcük, sosyal medyada biriyle haberleşmek istemediğinizde tek tuşa basarak kendisiyle iletişimi kesmek demektir. Bu sözcüğün "blocklanmak" şeklinde edilgen hali de gençlerin dilinde yaşamaktadır.

Blogger: İnternet üzerinde kişisel sayfa (blog) tutan kişi.

Buga Girmek: Önceleri bir teknoloji terimi olan bu kalıp günümüz gençlerinin dilinde "kararsız kalındığında donup kalmak" anlamında kullanılan bir ifadedir.

Bro: (İng.brother:erkek kardeş) Kardeş anlamında kullanılan yabancı kökenli kısaltmadır. Gençler bu kısaltmayı en yakın arkadaşlarına samimiyet ifadesi olarak kullanmaktadır.

Cam: İngilizce "camera" sözcüğünün kısatılmışı olan bu sözcük, bu kısa haliyle kullanılmaya başlamış, kamera sözcüğünün yerini almıştır.

Cakey Face: Baz uygulamadan yapılan makyajda fondöten yüze tam oturmayacağı için, "Cakey Face"e neden olur. [30] Pürüzlü görünen, hatalı makyaj uygulanmış yüz için kullanılan ifadedir. İngilizcede "kek" anlamına gelen bu sözcük muhtemelen benzetme yoluyla oluşmuştur.

Chalenge Yapmak: YouTube kanallarında ortaya çıkmış olan bu kavram, İngilizce karşılığına uygun olarak "meydan okuma" veya bir çeşit internet üzerinden "duello çağrısı" anlamında kullanılır, yapılması zor olan bir şeyi yaparak bunu videoya çekip yayınlamak anlamında düşünebiliriz.

Click Bait: "Tık Yemi", "Tık Tuzağı" anlamına gelen bu söz grubu internette bir içeriği yaratan tarafından takipçilerin ilgisini çekebilmek için abartılı bir başlık atmasıdır. İnterneetteki bazı haber sitelerinin lüzumsuz haberleri tıklatmak amacıyla çok önemli haberlermiş gibi sansasyolenel başlık atmalarına da bu ad verilmiştir.

Cosplay (yapmak): **"**Cosplay", "costume" ve "play" kelimelerinin birleşiminden oluşan kabaca "kostümlü oyun" olarak çevirebileceğimiz bir kelimedir. "Cosplayer" olarak adlandırılan kişiler ise çeşitli aksesuarlar ve kostümler kullanarak anime, manga, film, oyun, kitap ve cosplay sanatçısının kendi yarattığı karakterleri taklit ederek kostüm ve performans sanatı icra etmektedirler. "Cosplay" kavramı, Avrupa ve özellikle Japonya'da çok fazla seveni olmakla beraber çok büyük etkinliklerin yapılmasını da sağlamıştır. Kişiler o çok sevdikleri karakterleri canlandırmak ya da başkalarının canlandırdığı karakterleri görebilmek için bu etkinliklere gider olmuşlardır. [31] Çıkış noktası bu etkinlik olsa da günümüz gençleri bu ifadeyi "taklit etmek" anlamına gelecek şekilde sözlü dillerine yansıtmışlardır. Örneğin "O, Aziz Hoca'nın 'cosplay'idir." cümlesinde olduğu gibi birine özenip onun gibi davranmak anlamında isim olarak ya da "cosplay yapmak" fiil grubu şeklinde kullanılmaktadır.

Cool: İngilizcede "soğuk, serin, klas…" pek çok anlamı olan bu sözcük, sosyal medyada ve gençler arasında çoğunlukla "havalı" anlamında kullanılmaktadır.

Copy Paste Yapmak: Bilgisayar terimlerinden oluşmuş bu fiil grubunu gençler "birinin kıyafetinin aynısını giymek" anlamında kullanmaktadır.

Cringe: İngilizcede yaygın kullanımı "sinmek, yaltaklanmak" olan bu sözcük, her ne hikmetse sosyal medyada "başkasının yerine utanma durumu" olarak kullanılmaktadır. [32]

Diss: Karşısındaki rap sanatçısına ona karşı duyduğu duyguları aşılamak amacıyla yazıp söyledikleri parçaya verilen isimdir. Rapçi gençler arasında buna argo tabirle "düşürmek, atmak, söylemek, bırakmak, kesmek, ilişkisini kesmek, görüşmemek, çıkarmak, söyleyememek (harf), öldürmek"; isim olarak kullanıldığında, "damla, az miktar, şeker, azalma, düşme, düşüş, iniş, perde (sahne)" anlamına gelmektedir. [33]

Diss Atmak: Diss kısaltmasının açılımı İngilizce "dissertation" şeklindedir. "Dissertation" kelimesi Türkçe'de "s**öylev**" anlamına gelmektedir. Söylev, bir topluluğa düşünceler, duygular aşılamak amacıyla söylenen uzunca, coşkulu ve güzel sözler bütünüdür. "Diss atmak" ise rap yapan kişiler tarafından kullanılır.

Dislike: Sosyal medyada "beğenmeme" anlamına gelen bir butondur, günlük hayatta yine aynı anlamındadır."Dislike etmek" şeklinde İngilizce bir sözcüğe Türkçe bir yardımcı eylemin eklenmesiyle oluşan bir birleşik yapı şeklinde kulllanılmaktadır.

Drop Atmak: Bu kalıp "Online oyunlarda oyuncunun elindekini atması, düşürmesi" anlamındadır. Bu sözcüğün günlük hayatta kullanımına çok sık rastlanmamaktadır ancak nadir olarak "sahip olunan bir şeyden vazgeçmek" anlamında kullanıldığı söylenebilir. [34]

Droplamak: Oyunda görüntünün durup yavaşlaması demektir.

DM: (İng. Direct Message) İnstagramda kişiye veya belli bir gruba özel mesaj göndermektir. Gençler bu kısaltmayı "DM atmak" şeklinde kullanmaktadır. Ayrıca bu iletişim yolunu kullanarak flört etme amaçlı bir sohbet başlatmayı da "DM'den yürümek" şeklinde bir kalıp sözle ifade etmektedirler.

Dürtmek: Facebook adlı sosyal medya uygulamasında bir kişiyi yoklamak, ona varlığını hatırlatmak amacıyla gönderilen bir çeşit bildirimdir. Bu sözcük, gençlerin konuşma dilinde Türkçe sözlükteki ilk anlamından uzaklaşıp sosyal medyadaki kullanım amacını çağrıştıracak şekilde kullanılmaya başlamıştır.

Efso: Efsane kelimesinin kısaltılmış şeklidir. Bu kısaltma, önceleri sadece internet ortamındaki yazışmalarda beğeni ifadesi olarak kullanılırken şimdilerde sözlü dile de yansımıştır.

Engel Yemek: Günümüz gençlerinin teknoloji kullanma alışkanlıklarının yetişkinlerden çok farklı olduğundan ve bu doğrultuda görgü kurallarının hızla değiştiğinden bahsetmiştik. Gençler, aralarında çıkan en küçük anlaşmazlıkta WhatsApp adlı mesajlaşma uygulamasındaki engelleme özelliğini kullanarak iletişimi kapatmaktan çekinmemekte hatta bu durumu "foton gitti?" şeklinde şaka yollu ifade etmektedirler. "Engel yemek" bu gibi durumlar için kullanılan bir kalıp ifadedir.

Error Vermek: Bilgisayarda bir sorun olduğunda uyarı şeklinde karşımıza çıkan "error" ifadesiyle "vermek" fiilinin "yardımcı eylem" görevinde kullanılması sonucu bir çeşit birleşik fiil oluşmuştur. Bu kalıp sözlü dilde "hata yapmak, kalakalmak" gibi durumları anlatmak için kullanılır.

Fail:İngilizcede "başarısız olmak" anlamındaki bu fiil, günlük dile "yanlış, saçma, uygunsuz veya yersiz bir davranış"ı anlatan bir ifade olarak yerleşmiştir.

Örnek:

-Ben Selin'in doğum gününün ne zaman olduğunu biliyorum ya.

-Ne zamanmış?

-4 Haziran.

-Al işte fail! Beşinde doğmuş kız!

Fail Olmak: Yukarıda açıklanan sözcük, "olmak" yardımcı eylemiyle kalıplaşmak yoluyla "fail olmak" şeklinde bir çeşit birleşik fiil oluşturmuştur. "Saçma ve uygunsuz şekilde

yakalanmak” anlamında kullanılmaktadır.

Fake Atmak: Yabancı kaynaklı bir sözcüğün Türkçe bir fiille kalıplaşması yoluyla oluşmuştur. Sözcük dizinimizde bu yolla oluşmuş fiil grupları çoğunluktadır. Bu fiil “kandırmak” anlamında kullanılır.

Fame: İngilizcedeki anlamına uygun olarak sosyal medya yoluyla yayılmış ve günlük konuşmalara “popüler, meşhur” anlamında geçmiştir.

Örnek:

-……’ yı tanımıyor musun?

- Yo, tanımıyorum.

-Nasıl ya?! Son attığı videodan sonra fame oldu çocuk.

Flood Atmak: “Flood” internet dünyasında farklı anlamlara gelmektedir, “flood” kelimesi, kısa zamanda fazla sayıda bağlantı kurarak siteye zarar verme anlamını taşır. **İnternetteki sohbet ortamında ise aynı mesajı tekrar tekrar veya boş mesajları sık sık göndererek sohbet ortamının bozulması olarak tanımlanabilir.** Fakat forum ortamlarında “flood”un biraz daha değişik bir açıklaması vardır. Forum sitelerinin mantığı beraber konuşmak, bazı fikirleri tartışmak vs. **üzerine kurulan mesajlaşma sistemleridir.** [35] Bu eylem günlük konuşmalara henüz çok yansımamış, internette gerçekleşen bir durumu betimlemek için kullanılmaktadır. **Kıcaca** “sanal ortamda yazı yazarken bir kelimeyi/harfi/ sembolü defalarca kullanmak” olarak açıklanabilir.

GG: (İng. Good game) İnternet ortamında “iyi oyunlar” anlamına gelen bu sözcük konuşma dilinde “iğneleme” amaçlı kullanılmaktadır.

Gm: (İng. Good morning) Günaydın.

Gn: (İng. Good night) İyi geceler.

Görüldü Atmak: Whatsapp, messenger gibi mesajlaşma uygulamalarında karşı tarafın mesajı okuduğuna dair “görüldü” ifadelerinin yer almasıyla gençler arasında “görüldü atmak” ve “görüldü yemek” gibi söz kalıpları oluşmuş ve **“**sosyal ortamda atılan bir mesajı karşıdaki kişinin görmesi fakat cevap vermemesi” durumunu tarif etmek için kullanılmıştır.

Hb: Hoşbulduk.

Hg: Hoşgeldin.

Ho: Hayırlı olsun.

Hortlatmak: İnternet ortamında eski kalmış bir gönderiyi tekrar ön plana çıkarmak demektir.

İfşalamak**:** “Herhangi gizli bir şeyi, açığa çıkarma, yayma” anlamındaki bu sözcük, günümüzde bir çeşit anlam iyileşmesine uğramış gençlerin kendi aralarında şakalaşmak amacıyla birinin gizlice fotoğrafını çekip internette paylaşması anlamında kullanılmaya başlamıştır.

İg**:** İyi geceler söz grubunun kısaltılmış halidir.

“İnş cnm yaa”: “İnşallah canım ya” söz kalıbının kısaltılmış hali bugün sözlü dile bu şekliyle yansımış durumdadır.

Kasmak: Sözlükte **1**.Boyunu ya da enini kısaltmak, asılarak germek.”Yavaşlatmak için atın yularını kasmak gerekmişti» **2**.Daraltmak. “Eteğin belini biraz kasın” **3**.Mec.Baskı altında tutmak.”Oğlunu kasmak istemiyordu ama onun gidişini de hiç beğenmiyordu”**4**.Bir afet, çok zarar vermek. “Rüzgâr ekinleri kasıp kavurmuş”**5**. Bir zalim, baskı yaparak ya da acımasız davranışlarla bir topluluğu ezmek. “Timur’un Anadolu’yu kasıp kavurduğu söylenir” [36] gibi anlamları bulunan bu fiil son zamanlarda sosyal medyada yepyeni bir anlam kazanmıştır. Bu fiil “ego kasmak, sevap kasmak, YGS kasmak, matematik kasmak, prim kasmak” örneklerinde olduğu gibi çeşitli isimlerin yanına getirilerek yardımcı eylem görevinde kullanılmaya başlamıştır ve söz kalıbına “herhangi bir şeyi yapmak için kendini zorlamak” anlamını katmaktadır. Fiilin bu şekilde anlam değişmine uğramasının çıkış noktası kesin olarak bilinmemekle birlikte; bilgisayarlara çok yüklenildiği zaman makinanın çalışmakta zorlandığını ifade etmek için “bilgisayar kasıyor” veya internetin yoğun olması sebebiyle bağlantının zayıf olduğunu anlatmak için “internet kasıyor” gibi “zorlanma sebebiyle yavaşlamak” anlamındaki argo kullanımların bu değişime yol

açmış olabileceği kanısındayız.

KB: "Kusura bakma" söz grubunun kısaltılmışıdır.

Kicklemek: "Counter –Strike" oyunu sayesinde yayılmış bu sözcük "yumruklamak" anlamına gelir. Gençler arasında bu sözcük "bir kişiyi bir süreliğine sanal ortamdaki oyundan uzaklaştırmak" anlamında kullanılmaktadır. Yabancı kaynaklı bir sözcük köküne Türkçe yapım eki getirilerek oluşmuş bu sözcüğün "kicklenmek" şeklinde edilgen hali de mevcuttur.

Klavye Delikanlısı (Olmak): Bilgisayar başında oturduğu yerden sosyal medyada düşüncelerini ifade ederken cesur olmak ancak bunu günlük hayatına yansıtamamak anlamında kullanılır.

Like Atmak: Facebookta yer alan bir paylaşımı beğenmek anlamına gelen bu ifade, sözlü dile İngilizce- Türkçe karışımı bir fiil grubu oluşturarak yerleşmiştir ve "beğenmek" anlamında kullanılmaktadır. Kimi zaman "like" sözcüğüne Türkçe –lA isimden fiil yapım ekinin getirilmesiyle oluşan "likelamak" sözcüğü de kullanılmaktadır. Ayrıca gençler arasında like tuşuna sürekli basmak "like'a yüklen" , "like'a çök" şeklinde fiil kalıplarıyla ifade edilmektedir.

LOL:İngilizcedeki "Laugh Out Loud" bütünlemesinin baş harflerinden oluşan bir kahkaha kelimesidir.Çoğunlukla oyun sunucularında ve sanal sohbet ortamlarında kullanılan bu kısaltma "yüksek seske kahkaha atmak" anlamına gelir. [37] Bu ifade gençler arasında "yüksek sesle gülmek" anlamına gelecek şekilde sözlü dile yansımıştır.

Nbr: Naber.

Np: (İng. No problem) Sorun yok.

Noob: Ezik anlamındaki yabancı kökenli kelimedir.

Normie: Her gün karşılaşabileceğiniz, sosyal medyayı aktif bir şekilde kullanan, ana akım medyayı benimsemiş, o an ne popülerse ona inanan, yapan, dinleyen pek özgünlüğü olmayan tipleri tanımlayan ifadedir.[38] Gençlerin dilinde standartlara/ normlara uygun anlamında kullanılan kelimedir.

New Olmak: İngilizce karşılığı "modern, yeni, keşfedilmemiş, acemi, taze" olan bu sözcük önceleleri internetteki gruplara yeni katılan kişiler için kullanılmış, zamanla "acemi olmak" anlamında konuşma diline yansımıştır.

OMG: (İng. Oh my God!) Aman Tanrım!

Online/Offline Olmak: Önceleri internet ortamında çevrimiçi olduğunu ifade eden bu söz, şimdi birinin ortamda bulunduğunu ifade etmek için kullanılmaya başlamıştır. Örneğin "Sınıfta online oldu" gibi, fazla sık olmasa da "offline" da benzer şekilde kullanılmaktadır.

Old: İngilizce karşılığı "bayat, eski, köhne, eskiden kalma" olan bu kelime internetteki yazışma ortamlarında eskilerle dalga geçme amaçlı kullanılmıştır, söz gelimi geçmiş yıllardan kalma bir şarkı ya da video paylaşıp "bunu hatırlayan olddur" şeklinde etiketler yapılmış, zamanla bu ifade konuşma diline de yansımaya başlamıştır.

Panpa: "Yakın arkadaş" anlamında kullanılan bu sözcüğün "İnci Sözlük" adlı site kullanıcıları tarafından üretildiği iddia edilmektedir. Sözcüğün oluşum sürecinin şöyle olduğu tahmin ediliyor: Öncelikle kan kardeş söz grubunun ilk harflerinden oluşan kanka kısaltması kullanılmaya başlanmış, ardından söz konusu site kullanıcıları bu sözcüğü "qanqa" şeklinde yazmaya başlamış ve son olarak "panpa" sözcüğü doğmuştur. Ancak bu tahminleri kesin olarak doğrulamak pek mümkün değildir.

Ponçik: "Ponçik nedir?" sorusu aslında bu kelimeyi bilmeyen birçok gencin merak ettiği bir sorudur. Ponçik kelimesini genç kızlar ve erkekler birbirleriyle konuşurken ya da yazışırken kullanmaktadır. Ponçik genç bireylerin deyimine göre "sevimli" demektir. Bu kelimenin aslında hiçbir sözlük anlamı yoktur. Türk Dil Kurumu (TDK) ponçikle ilgili herhangi bir tanım yapmamıştır. Arama motoruna "Ponçik nedir TDK" yazarsanız hiçbir sonuç alamazsınız. Ponçik kelimesi tamamen gençlerin oluşturduğu anlamsız bir kelimedir. Fakat ponçik Polonya kültüründe bir tatlı türüdür. Ponçik tatlısı el büyüklüğünde üstünde pudra ve içinde kakao, reçel ya da krema olan bir tatlıdır. Rusya ve Ukrayna gibi ülkelerde yapılıp sıkça tüketilmektedir. Ülkemizde de el yapımı unlu kurabiye olarak

bilinmektedir. [39] Gençlerin sözlü dilinde "sevimli, neşeli, şakacı" gibi anlamlara gelecek şekilde kullanılabilen bu sözcüğün "ponçiklenmek" şeklinde fiil hali de mevcuttur. Bu fiili kısaca "şakaya maruz kalmak" şeklinde açıklayabiliriz.

Popi: Popülerin kısaltılmışıdır,internet ortamında sayıca çok takipçisi olmak, bu yolla popüler olmak anlamında kullanılır. Örnek: "Popi misiniz?"

Postlamak: Post, bir web sitesi içerisinde veya forumda yazılıp yayınlanmış olan gönderilerin her birine verilen isimdir. Genellikle forum siteleri içerisinde kullanılan ve forum jargonu içerisinde sıklıkla yer verilen "Post" ile söylenmek istenen şey bir diğer kullanıcının forum üzerinde herkese açık şekilde göndermiş olduğu mesajdır. [40] İngilizce "post" sözcüğüne Türkçe isimden fiil yapım eki olan –lA eklenmesiyle oluşan "postlamak" fiili gençler arasında "göndermek" anlamıyla kullanılıyor.

Pro: Profesyonelin kısaltılmışıdır. Önceleri bu sözcük çevrimiçi oyunlardaki profesyonel oyuncular için kullanılırken son zamanlarda konuşma diline övünme anlamında bir sözcük olarak yansımaya başlamıştır.

Random (Atmak) : İnternet ortamında harflere rastgele basılarak oluşturulan kahkaha ifadesidir. Bu eylem "random atmak" şeklinde bir fiil kalıbıyla ifade edilmektedir.

Retweet (Etmek): Twitter gönderisine verilen ad olan "tweet" kelimesinden gelir. Retweet etmek, bir tweeti tekrar yayınlamak demektir.

Ref: Referans sözcüğünün kısaltılmış halidir. Bir kişiye referans olma, onu tanıdığını onun güvenilir biri olduğunu anlatmak için kullanılır.

Rez Almak: "Rezerve" kelimesinin kısaltılmış halidir. Bir ifadenin/kelimenin meşhur olma potansiyeli olduğunu anlatan ifadedir. "Rez almak" fiil grubu internetteki bir gönderi için "bu popüler olmadan önce de ben buradaydım" anlamında kullanılan bir ifadedir. Gençler internet ortamında örneğin "rez alın burası değerlenecek" şeklinde şakalar yaparken zamanla bu ifadeyi günlük konuşmalarına yansıtmışlardır.

RIP: Genellikle Hollywood filmlerinde ya da sosyal medya konuşmalarında sıkça karşılaştığımız bir kısaltmadır. "Rest In Peace", Türkçesi "huzur içinde yat" demektir. Rest kelimesinin anlamı "dinlenmek", peace kelimesinin anlamı ise "barış" demektir. Buradaki yatmak anlamı ölü olarak yatmaktır. [41] Gençler bu kısaltmayı bir iş umdukları gibi olmazsa veya bir iş rast gitmezse kullanmaktadır.

ROFL:(İng. Rolling on the floor) Yerde yuvarlanma anlamında gelen gülme ifadesidir. Gençler bir gönderiyi çok beğendikleri zaman bu ifadeyi tercih etmektedir.

Role Play: "Role Play/ing, –Rol Yapma", Türkçe karşılığı "canlandırma"dır, günümüzde birçok oyuncu tarafından beğenilerek uzun süreler boyunca oynanan en çok tercih edilen oyun türündendir. İster masa üstünde olsun ister bilgisayar ekranında oyun oynanan süre içinde o karakterin kişiliğine bürünüyor olmak kişinin hayal dünyasını geliştirir. [42] İnternet oyunundan yayılan bu ifade sözlü dilde "taklit etmek" anlamında kullanılır.

SA: Selamın aleyküm.

Sayko: Psikopat, ruh hastası demektir. İngilizce kökenli "Psychopath" kelimesinin kısaltması olan "Psycho" nun Türkçe karşılığı olarak kullanılır. [43] Gençler arasında "Eğlenceli, komik, sıradışı, aynı zamanda da çılgın insan" anlamında bir sıfat olarak yerleşmiştir.

Shiplemek: Buradaki "ship" İngilizcedeki "ilişki" anlamına gelen "relationship" sözcüğünün kısaltılmasıdır. İngilizce sözcüklere Türkçe yapım ekleri getirilerek yeni sözcükler türetilmesi internet ortamında çok rastlanan bir durumdur."Shiplemek" kelimesi gençler arasında "yakıştırma" anlamına gelir. Başlangıçta bir ünlüyle kendini yakıştırmak anlamında kullanılan bu sözcük şimdi genel anlamda çevredeki iki kişinin birbirine uygun görülmesi anlamında yaygınlaşmıştır.

Slm: Selam.

SS Almak: "Screen shot" sözcüklerinin baş harflerinin kısaltmasından oluşan bu kalıp, gençlerin diline "ekran fotoğrafı

almak” anlamında yerleşmiştir.

Stalklamak: Stalk, sosyal medya platformlarında bir kişinin bir başka kişiyi sosyal medya hesaplarında araştırması, gözetlemesi, paylaşımlarını incelemesi anlamını barındırıyor. “Stalklamak nedir?” sorusunun cevabı da açıklamadan anlaşılacağı gibi, stalk işinin yapılması olarak nitelendiriliyor. Sürekli bir başkasını stalklayan kişilere de “stalker”, yani bu gözetleme, inceleme işlemlerini gerçekleştiren kişi anlamı yükleniyor. [44] İngilizce “gizlice sokulma” anlamına sahip olan “stalk” sözcüğüne Türkçe isimden fiil yapım eki getirilerek türetilmiş olan “stalklamak” sözcüğü gençler arasında “birisini veya bir şeyi internet üzerinden gizlice araştırmak” anlamında kullanılan bir fiildir.

Spoiler Vermek: Spoiler, “bir şeyin değerini veya miktarını azaltan ya da tamamen yok eden” anlamına gelmektedir. Bir medya terimi olarak kullanılan spoiler, bir eserin konusu veya detayları hakkında bilgi veren; eser okunmadan, dinlenmeden veya izlenmeden önce öğrenilmesi durumunda alıcının eser ile ilgili düşüncelerini veya alacağı hazzı etkileyebilecek açıklama veya ipucudur. [45] İngilizce “bozmak”, “mahvetmek” anlamları içeren bir fiil olan “spoil” sözcüğünden ortaya çıkmış olan “spoiler”, gençler arasında “spoiler vermek” kalıbı içerisinde “kitap, dizi, film vb. hakkında ipucu vermek, sonunu söylemek” anlamına gelecek şekilde kullanılmaktadır. Bu sözcükle oluşmuş bir diğer kalıp ise “spoil yemek” , internet ortamında takip ettiği film, dizi, kitap vb. ile ilgili heyecanı kaçırabilecek bir bilgiye rastlamak anlamına gelmektedir.

Story Atmak: İnstagram, snapcaht gibi sosyal medya uygulamalarının hikayeler bölümünde fotoğraf paylaşmak.

Şukulamak**:** Başkası tarafından yazılan yazılara “ + vermek” anlamındadır. Gerçekte sözcük «şukela” terimidir bazı sözlük sitelerinde kelime kısaltılmış ve “şuku” olarak kullanılmaktadır. “Çok güzel, çok iyi, katılıyorum, destekliyorum, hoş” gibi anlamlara gelmektedir. [46] Bu sözcük gençler arasında “incisözlük” adlı sosyal platformda kullanılmaya başlamıştır, başlangıçta “beğeni” anlamına gelen isme Türkçe isimden fiil yapım eki olan – lA getirilerek “şukulamak” şeklinde kullanımı yaygınlaşmıştır.

Tbt:(İng. Throwback Thursday) İngilizce “Gerileme” anlamına gelen bu ifade “instagram” adlı ilginç fotoğrafları paylaşım amaçlı sitede ortaya çıkmış bir tür akımdır. Önceden çekilmiş bir fotoğrafı veya önceye ait bir gönderiyi paylaşırken kullanılır.

Thx: (İng. Thanks) Teşekkürler.

Thug Life:“Thug life” kelime anlamı olarak Türkçe “haydut hayatı” anlamına gelmektedir.

Sembolleri sigara ve gözlüktür. Thug life ortaya çıktıktan sonra büyük patlama yaşadı ve kişiler videolarda bunu sık sık gözlük ve sigara sembolleri ile kullanmaya başladılar. Bazen bir keçiye, bazen bebeklere, bazen yaşlılara bu sembolleri yerleştirerek akımın yayılmasını sağladılar. Hatta Thug life videosu yapabilmek için bir Android programı bile var. Thug Life öncelikle yeni değildir ve yurtdışında uzun zamandır gayet popülerdi. Bu internet fenomeni ülkemizdeki sosyal medya kullanıcıları arasında yenice yayılmaya başlayan bu akımın mimarı ünlü rap şarkıcısı 2pac Shakur’dur. 2pac’in hem Thug Life adında bir albümü vardır hem de bu iki kelimeyi vücuduna dövme olarak yaptırmıştır 2pac. Thug Life aslında tek başına anlamlı görünse de asıl anlamı açılımdadır ve açılımı; "The Hate U Give Little Infants, Fuck Everybody’’dir. Türkçesi; "Çocuklara verdiğiniz nefret herkese bela olur" Böyle öğüt, isyan karışımı bir akım olarak çıkan Thug Life şu anda tüm dünyada komik videolar hazırlanması için kullanılıyor. Kendi sosyal medyamız da dünya internetinde var olan her konuyu ülkemizin gündeminde kullanmaktan geri kalmıyor. Komik videolar hazırlanmaya ve çeşitli sosyal medya platformlarında özel sayfalar açılarak veya bireysel profillerden paylaşılmaya başlandı. [47] Açıklamadan anlaşılacağı gibi internet ortamında bir çeşit akım olarak ortaya çıkan bu ifade, günümüz gençleri arasında üstünlük tasladıkları durumları betimlemek için kullanılmaktadır.

Tilt Olmak: Sözlü dilde “sinirlenmek” anlamında kullanılan bu söz öbeği, internet üzerinde oynanan oyunlarda başarısız olunca “normalde oynadığından daha başarısız oynamak” anlamında kullanılmış, daha

sonra sözlü dile yansımıştır.

Trip Atmak: Makineler uyarı verdiğinde karşımıza çıkan İngilizce "trip" sözcüğünün "hata" anlamı vardır. Günümüz gençleri kendi aralarında bu sözcüğe "atmak" eylemini ekleyerek "trip atmak" şeklinde bir kalıp söz oluşturmuşlardır. Bu kalıbın anlamı ise makinelerin verdiği uyarı sisteminden çok da farksız değildir. Şöyle ki gençler birinde (genellikle flört ettikleri kişilerde) kendilerince bir hatalı davranış gördüklerinde bunu onunla açıkça konuşmayıp "peki" "tamam" gibi kısa cevaplarla geçiştirerek bir sorun olduğunu dolaylı olarak belli etme etme yoluna gitmektedir. Sergiledikleri bu davranışlara ise "trip atmak" adını takmışlardır.

Trigger Olmak / Triggerlenmek: Kelime anlamı "tetiklenmiş" demektir. Köken olarak tetikleyiciyle etkileşimde bulunulduğunda travmatik bir olay ya da durumun hatırlanılması, hassas olunan bir şeyle karşılaşılması halinde ortaya çıkabilen durum, genel olaraksa birinin ya da birileninin bam teline dokunan şeyler karşısında içinde bulunduğu durum, günlük hayatta bazı insanlar "kayışı fena kopardık" argo sözüne yakın bir anlamda internette yayılan bu söz grubunu kullanmaktadır. [48]

Troll / Trollemek: Troller aslında mitolojik varlıklar. İskandinavya folklorunda genellikle dev ya da cüce olarak resmedilen, mağaralarda yaşayan efsanevi, çirkin yaratıklar olan Troller, modern çocuk hikâyelerinde genellikle köprülerin altında bekleyen, yolcuları çeşitli işlerle oyalayan veya haraç kesen karakterler olarak anlatıldılar. Öte yandan "Trol" adı verilen ve balık sürülerini yakalamak için kullanılan bir ağ atma yöntemi de var. İşte her iki tarif de aslında internette huzur bozan, yoktan yere sıkıntı yaratan, başkalarını tuzağa düşüren kullanıcıları tanımlayan bir sıfat haline geldi.

Bu tanımlama ilk olarak Wikipedia sayfalarına bilgi girmeye çalışan kullanıcıları kasten engelleyen, bilgileri çarpıtan kullanıcılar için kullanılmaya başlanmış. Her ne kadar, tam olarak ne zaman kullanılmaya başladığı kesin olmasa da, en yakın tahmin bu. Zamanla hızla yayılan sosyal medya iletişimi Troller için de bir "haz" kaynağı haline geldi. Aslında "Trollemek" olarak adlandırılan her durum, bir nevi sosyal internet ahlakına karşı hukuk ihlali olarak da tanımlanabilir.

Troll'ün kesin bir tanımının altını çizmek mümkün değil. Çünkü bir disiplini yok. Herhangi bir kitaba da uyması gerekmiyor. Trollemek doğası gereği her türlü şekilde düzeni bozabilen bir davranış biçimi haline dönüşebiliyor. Bundan dolayı "bunu yapmak trollemektir" gibi kesin bir tanım koymak mümkün olmuyor. İnternet camiasında her şey trollenebilir. Yorumlar, tartışmalar, günlük haberler, videolar hemen her şey bu saldırılardan nasibini alabiliyorlar. Ancak trol eyleminin en yoğun olduğu yerler yoğun sosyal medya tartışmalarının yapıldığı tartışma öbekleri olarak gösterilebilir. Bu zihniyete sahip kişiler tartışmaların seyrini kolayca değiştirebilir, konuları saptırabilir ve tartışmalar çıkartarak keyiflenebilir. [49] İnternet ortamında ortaya çıkan bu tabir günümüz gençleri arasında "doğru olmayan bir şeyi ortaya atmak, kandırmak, şaka yapmak" anlamına gelecek şekilde konuşma diline yansımıştır.

Tt Olmak: İngilizce 'Trend Topic'in kısaltılmışıdır. "Twitter" adlı özlü sözleri paylaşma amaçlı sitede ortaya çıkan terim, "yazılan gönderinin tutması, favori başlık olması" anlamına gelmektedir.

Up: Sosyal medya ortamında bir gönderiyi/ paylaşımı üst sıralara taşımak, görünür kılmak için yapılan yorumdur.

Vlogger: Vlogger, "Video-logger" kelimesinin kısaltılmış halidir. "Video-logger" ise, videolar oluşturan kişi manasına gelir. Vlogger'lar; Blogger'lar ile aynı işi yaparlar fakat içeriklerini yazmak yerine, kamera karşısına geçerek üretirler. Günümüzde en popüler Vlog kanalları YouTube'dadır. [50]

Youtuber: Bir internet sitesi olan "youtube" için video çekerek kendilerine ek bir kazanç sağlamaya çalışan kişiler. Bazı kimseler bu işi profesyonelce yaparak çok büyük paralar kazanmaya başlamıştır böylece youtuberlık gençler arasında bir meslek olarak görülmeye başlamıştır.

Sonuç ve Öneriler :

Teknolojinin günlük hayatımızda önemli bir yer kapladığının farkındayız. Bu durumun önüne geçilemez olsa da olumlu ve olumsuz etkilerini belirlemek gerekir. Akıllı telefonlarımız sayesinde her fırsatta göz gezdirdiğimiz sosyal medya hesaplarımız bize binlerce habere anında ulaşma imkanı sunarken hiçbir denetimden geçmeyen yazılı metinlere maruz kalmamıza da neden olmaktadır. Kişisel bloglar, forumlardaki bilgi paylaşımları veya tanınmış kişi şeklinde açılan sayfalarda dileyen dilediği biçimde duygu ve düşüncelerini okuyuculara sunmaktadır. Bu hem sınırsız bir özgürlük ortamında bilgi paylaşma imkanı sunmakta hem de birtakım kişisel dil kullanımlarının oluşmasına ve yayılmasına sebep olmaktadır.

Bir zamanlar evin baş köşesinde olan televizyonların yerini son yıllarda aile bireylerinin kişisel olarak sahip olduğu akıllı telefonlar, tabletler ya da diz üstü bilgisayarlar almıştır. Özellikle genç yaştaki insanlar televizyon yerine internette ilgili sitelerden kendi seçtikleri videoları seyretmekte, gazete yerine kendi takip ettikleri blog yazarlarını okumaktadırlar. Hal böyle olunca hiçbir denetimden geçmeyen sözlü ve yazılı dilsel öğeler gençler arasında hızla yayılmaktadır. Yetişkin ve iyi eğitim almış bir birey, bu bilgi kirliliği içinde doğruyu yanlışı ayırt edebilecek durumdadır ve bu kanallardan edindiği bilgileri kendi akıl süzgecinden geçirebileceği gibi, yeni ve uydurulmuş bir kelimeyi de kolaylıkla diline katmayacak, anlamını bilse bile günlük hayatında bu sözcükleri kullanmayacaktır. Ancak gençler için durum böyle olmayabilir. Bu kelimeleri kullanmanın dili bozduğu bilincine sahip olmayan bir genç birey, internet ortamındaki yazılı metinleri -eskiden kitapların ve gazetelerin olduğu gibi- "basılmış metin" olarak gördüğünden buradaki ifadeleri kabul görmüş olarak algılayabilir ve bunları günlük konuşma dilinde kullanmanın yanlış olduğunu düşünemeyebilir; ayrıca bu kelimelerle konuştukları zaman kendilerini özel ve farklı hissetmek, yetişkinlerin kendilerini anlayamaması gibi ikincil kazançlara da sahip olacaktır. Sonuç olarak gençlerin okuduğu metinler üzerinde -basılmış olsun ya da olmasın- daha fazla denetim olmalı, gençlerin internet yoluyla oluşturdukları ve yaydıkları bu gençlik argosu konusunda bilinçlenmeleri sağlanmalıdır.

Dipnot:

[1] Mehmet Aksüt- Zekeriya Batur- Tülin Avşar, "Sanalca, Sanal Odalarda (İnternet) İletişim ve Türkçe", *Akademik Bilişim Konferansında sunulmuş bildiri*,Pamukkale Üniversitesi, Denizli 9-11 Şubat 2006, s.1-7

[2] Guy Merchant, "Teenagers in cyberspace: an investigation of language use and language change in internet chatrooms" *Journal of Research in Reading*, 24 (3), 2001 s. 293-306

[3] Hamza Çakır- Hakan Topçu, "Bir iletişim dili olarak İnternet", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (2), Erciyes 2005, s. 71-96.

[4] Havva Yaman – Yavuz Erdoğan, "İnternet Kullanımın Türkçeye Etkileri: Nitel Bir Araştırma", *Journal of Language and Linguistic Studies,* Vol. 3, No.2, 2007, s. 237-249

[5] Tuncer Öner, "Bilişimde Özenli Türkçenin Önemi" *Bilişim ve Bilgisayar Mühendisliği Dergisi*, 1 (1), İstanbul 2006, s.1-6

[6] Cenk Akbıyık- Adnan Karadüz-S.Sadi Seferoğlu, "Öğrencilerin İnternet Ortamında Kullandıkları Yazılı Sohbet Dili Üzerine Bir Araştırma, *Bilig,* 64, Ankara 2013, s.1-22

[7] Tahir Tahiroğlu - Faruk Yıldırım, *İnternette Türkçe Kullanımı Sorunları, Türkçenin Çağdaş Sorunları* (Haz. Gürer Gülsevin), Gazi Kitabevi, Ankara 2006 s.377

[8] Günay Karaağaç, *Dil Bilimi Terimleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2013 s.148

[9] *Age*, s.149

[10] *Age*, s.148-149

[11] Doğan Aksan, Doğan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim I,* Türk Dil Kurumu, yayın no 439,Ankara1979, s.83-90

[12] Nurettin Demir, "Dil ve Varyasyon", *Türk Dili, Yazılı ve Sözlü Anlatım*, (Ed. Nurettin Demir, Emine Yılmaz), Ankara 2009 s.15-23.

[13] Ahmet Topaloğlu, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ötüken, İstanbul 1989 s.120

[14] Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü,* Türk Dil Kurumu, yayın no. 575. Ankara 1992 s.119

[15] Nurettin Demir, "Türkiye'de Özel Diller", *Yeni* **Türkiye** 43, Türkoloji ve Türk Tarihi Araştırmaları Özel Sayısı I, 2002 s.422-428.

[16] Berke Vardar, Nüket Güz, Emel Huber, Osman Senemoğlu, Erdim Öztokat, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual, İstanbul 2002 s.157

[17] Demir, *age,* s. 422

[18] Faruk Yıldırım, "Teber Dili," *Kültür Tarihimizde Gizli Diller ve Şifreler*, (Ed. Emine Gürsoy- Naskali, Erdal Şahin), Picus Kitabevi, İstanbul 2008, s.52-76.

[19] Faruk Yıldırım, "Derleme Sözlüğü'ndeki Gizli Dil Verileri Üzerine", ***Turkish Studies*** *- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or TurkicVolume 7/4,* Ankara 2012 s.565-578

[20] Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara 2005 s.384

[21] Musa Çiftçi, "Argonun Niteliği ve Argoya Bakış Açımız", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi Journal of Turkish World Studies,au. VI,* Sayı 2, İzmir 2006 Sayfa:297-301

[22] *Agm,* s.297

[23] Ali Murat Kırık, "Sosyal Medyada Gençlerin Dili Kullanımı ve Yozlaşma Problemi", İ*nternational Symposium on Language and Communication: Research Trends and Challenges* (ISLC), İzmir 2012 s. 1025

[24]*Akbıyık, agm , s.*15

[25] Kerime Üstünova, "Üniversite Öğrencilerinin Argoya Bakışı", *Türk Dili,* 2. 594, Haziran, Ankara 2001 s.697-700

[26]Çelikel, Sibel, "İnternet ve Sosyal Medya Kullanma Alışkanlıklarının Gençlerin Dil Tutumları Üzerindeki Etkileri" , Türk Dili Kurumu "Dilimiz Kimliğimizdir" konulu makale yarışması il birincisi, 2017 (dereceye giren eserlerin kitabı basım aşamasındadır)

[27] https://www.uludagsozluk.com/k/afk/ (15. 07.2017)

[28]http://www.aorhan.com/googleda-1-ne-demek-6186.html(15. 07.2017)

[29]http://www.lafsozluk.com/2010/12/ban-nedir-banlamak-ne.html (15. 07.2017)

[30]https://onedio.com/haber/sizi-oldugunuzdan-cok-daha-yasli-gosteren-13-guzellik-hatasi(15. 07.2017)

[31]https://onedio.com/haber/turkiye-de-cosplay--257674(19.04.2018)

[32] https://eksisozluk.com/cringe (15. 07.2017)

[33] http://www.nedir.com/diss-atmak (15. 07.2017)

[34] http://www.nedir.com/drop (15. 07.2017)

[35]http://ciranic.blogcu.com/flood-nedir-flood-ne-demek (15.07.2017)

[36]https://www.google.com.tr/search (15. 07.2017)

[37] http://www.nedir.com/lol (15. 07.2017)

[38] https://eksisozluk.com/normie--5166701 (15. 07.2017)

[39] http://www.topukluhaber.com/poncik-ne-demek (15. 07.2017)

[40]https://nedirblogu.wordpress.com/2016/03/15/post-nedir (15.07.2017)

[41] https://www.nedir.com/rip (18.04.2018)

[42]https://www.wattpad.com/54200100-rp-yapma-kilavuzu-role-playing-ne-demek (19.04.2018)

[43]http://www.nedirnedemek.com/Sayko-nedir-Sayko-ne-demek (15.07.2017)

[44]https://www.cnnturk.com/teknoloji/stalklamak-nedir (15.07.2017)

[45] http://www.nedir.com/spoiler (15.07.2017)

[46] http://www.nedir.com/şuku (15.07.2017)

[47] http://www.nedir.com/thug-life (15.07.2017)

[48] https://eksisozluk.com/triggered--5164811(15.07.2017)

[49]https://blog.tamindir.com/trol-nedir-kim-nasil-trollenir-siz-bir-troll-musunuz_14126 (15.07.2017)

[50]https://www.sozcu.com.tr/2017/teknoloji/youtuber-ve-vlogger-ne-demek-nasil-youtuber-ve-vlogger-olunur-ne-yaparlar/ (19.04.2018)

Kaynakça

AKSÜT, Mehmet- Zekeriya Batur - Tülin Avşar, "Sanalca, Sanal Odalarda (İnternet) İletişim ve Türkçe", *Akademik Bilişim Konferansında sunulmuş bildiri*,Pamukkale Üniversitesi, Denizli 9-11 Şubat 2006 s.1-7

MERCHANT, Guy, "Teenagers in cyberspace: an investigation of language use and language change in internet chatrooms", *Journal of Research in Reading*, 24 (3), 2001, s. 293-306

ÇAKIR, Hamza- Hakan Topçu, "Bir iletişim dili olarak İnternet",*Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (2), Erciyes 2005,s. 71-96.

YAMAN Havva – Yavuz Erdoğan, "İnternet Kullanımın Türkçeye Etkileri: Nitel Bir Araştırma", *Journal of Language and Linguistic Studies,* Vol. 3, No.2, 2007,s. 237-249

ÖNER Tuncer, "Bilişimde Özenli Türkçenin Önemi" *Bilişim ve Bilgisayar Mühendisliği Dergisi*, 1 (1), İstanbul 2006, s.1-6

AKBIYIK, Cenk- Adnan Karadüz-S. Sadi Seferoğlu, "Öğrencilerin İnternet Ortamında Kullandıkları Yazılı Sohbet Dili Üzerine Bir Araştırma, *Bilig,* 64, Ankara 2013,s.1-22

TAHİROĞLU, Tahir - Faruk Yıldırım, **İnternette Türkçe Kullanımı Sorunları, Türkçenin Çağdaş Sorunları** (Haz. Gürer Gülsevin), Gazi Kitabevi, Ankara 2006

KARAAĞAÇ, *Dil Bilimi Terimleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2013

AKSAN, Doğan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim I,* Türk Dil Kurumu, yayın no 439, Ankara1979

DEMİR, Nurettin, "Dil ve Varyasyon", *Türk Dili, Yazılı ve Sözlü Anlatım,* (Ed. Nurettin Demir, Emine Yılmaz), Nobel, Ankara 2009

TOPALOĞLU, Ahmet, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ötüken, İstanbul 1989.

KORKMAZ, Zeynep, *Gramer Terimleri Sözlüğü,* Türk Dil Kurumu, yayın no. 575. Ankara 1992

DEMİR, Nurettin, "Türkiye'de Özel Diller", *Yeni* **Türkiye** 43, Türkoloji ve Türk Tarihi Araştırmaları Özel Sayısı I, 2002 s.422-428.

VARDAR, Berke, Nüket Güz, Emel Huber, Osman Senemoğlu, Erdim Öztokat *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual, İstanbul 2002

YILDIRIM, Faruk , "Teber Dili," *Kültür Tarihimizde Gizli Diller ve Şifreler*, (Ed. Emine Gürsoy-Naskali, Erdal Şahin), Picus Kitabevi, İstanbul 2008,

YILDIRIM, Faruk, "Derleme Sözlüğü'ndeki Gizli Dil Verileri Üzerine" ***Turkish Studies*** - *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or TurkicVolume 7/4,* Ankara 2012 s.565-578

TÜRK DİL KURUMU, *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara 2005

ÇİFTÇİ Musa , Argonun Niteliği ve Argoya Bakış Açımız, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi Journal of Turkish World Studies,au. VI,* Sayı 2, İzmir 2006 Sayfa:297-301

ÜSTÜNOVA, Kerime, "Üniversite Öğrencilerinin Argoya Bakışı", *Türk Dili,* 2. 594, Haziran, Ankara 2001 s.697-700

ÇELİKEL, Sibel, "İnternet ve Sosyal Medya Kullanma Alışkanlıklarının Gençlerin Dil Tutumları Üzerindeki Etkileri" , Türk Dili Kurumu "Dilimiz Kimliğimizdir" konulu makale yarışması il birincisi, 2017 (dereceye giren eserlerin kitabı basım aşamasındadır)

Misçi, S., (2006), Yeni Medya Kullanımının Organizasyon Yapısı Üzerindeki Etkileri, *New Media and Interactivity International Conference 2006,* 128–137

Tarcan, A. (2006), Sanal Dünyada Dil Savaşları. *Üniversite ve Toplum Dergisi,* 6 (1) 1-9.

e-kitap Google

ÇIZGI ROMAN MASALLAR

https://www.kisa.link/Ocxs

Çizgi Roman, - Masallar

Pinup...

İllüstrasyon- Elvan Adıgüzel